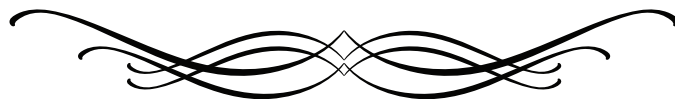

חביצא

סימן קס"ח סעי' י-י"ב

תפלת בית המדרש בכניסתו וביציאתו

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׁלֹא יֵאָרֶע דְּבַר תִּקְלָה עַל יָדֵי וְלֹא אֶכְשָׁל
בְּדַבֵּר הַלְכָה וְיִשְׁמְחוּ בִי חֲבֵרֵי וְלֹא אֶמַר עַל טָמֵא טָהוֹר וְלֹא עַל טָהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
מֵתָר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מֵתָר וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאֶשְׁמַח בָּהֶם: כִּי ה' יִתֵּן
חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה: גַּל עֵינַי וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

וכתב הט"ז שיש לומר נוסח אחר

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתֹּאִיר עֵינַי בְּמֵאוֹר תּוֹרָתְךָ וְתַצִּילֵנִי מִכָּל
מִכְשׁוֹל וְטַעוֹת הֵן בְּדִינֵי אָסוּר וְהֵתֵר הֵן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת הֵן בְּהוֹרָאָה הֵן בְּלִמּוּד: גַּל עֵינַי
וְאֲבִיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ: וְמֵה שְׁשִׁיגִיתִי כֶּבֶד הָעַמִּידָנִי עַל הָאֲמֶת. וְאַל תִּצַּל מִפִּי דְּבַר
אֲמֶת עַד מָאֵד. כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:

וביציאתו יאמר

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁשִּׁמַּתְּ חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שִׁמַּתְּ
חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת. שְׂאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים. אֲנִי מְשֻׁכִּים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם
מְשֻׁכִּימִים לְדַבְרֵים בְּטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים. אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שָׂכָר. וְהֵם עֹמְלִים
וְאֵינִם מִקְבָּלִים שָׂכָר. אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רָץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְהֵם רָצִים לַבָּאָר
שַׁחַת. שְׁנֹאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדִם לַבָּאָר שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם
וְאֲנִי אֲבִטָח בָּךְ:

סוגית הביצא

- ברכות לז' ע"ב אמר רב יוסף האי חביצא – תוריתא דנהמא, תוס' ד"ה חביצא, ד"ה לקט, ד"ה אמר רבא, סוגיא זו נישנית גם בגמ' מנחות עה: אמר רב יוסף.
ביאור שיטת רש"י ע"י ברא"ה וברשב"א, ובעל המאור.
בביאור של תוס' ע"י שו"ת בית אפרים סי' י"א, ובדברי דוד [לבעל הנחלת דוד].
- בדין לחם שהתבשל ע"י ברכות לז' ע"א הכוסס חיטה – מעין שלוש, רש"י ד"ה שהפרוסות, תוס' ד"ה אם הפרוסות, ירושלמי ברכות פ"ו ה"א.
- ע"י תלמידי רבינו יונה ג' דינים חלוקים, (כו, א) ד"ה האי – על כן נראה, רא"ש פ"ו ס' י.
- פת צנומה, ברכות לט' ע"א אמר ר' חייא בר אשי פת הצנומה בקערה. רש"י, תוס' ד"ה פת. תלמידי רבינו יונה שם ד"ה פת

בשיטת הרמב"ם פ"ג ה"ח – ע"י כס"מ ובב"י ג' ביאורים, וע"י ב"ח וט"ז סק"ב.

טיגון כבישול – ע"י מ"ב ס"ק נ"ב הביא דעת המ"א סעיף יג ס"ק לו שביאר בדברי הרמ"א שטיגון לא הוי כבישול, והביא דעת שארי האחרונים שאין הכרח לדבריו, עיין בגר"א ס"ק לז' – לח ורע"א ס"ק ז' והבית מאיר, וכתב בשעה"צ שצריך עיון למעשה, ועיין בשעה"צ סימן תע"א כ', ועיין בחזו"א כ"ו ה' שנקט כמ"א שטיגון אין דינו כבישול.

ברכת מצה מטוגנת – החזו"א (כ"ו ט') סובר שטיגון לאו כבישול ולכן ברכתו המוציא, אבל בערוך השולחן (ל"ז) כתב שפשוט דברכתו מזונות.

ברכת קניידלך – המג"א (ס"ק כ"ח) דן דלכאו' מתירין הגמ' בשעירסן יש להוציא הלכה שאם בישל פרורי פת פחותין מכזית כשהן מגובלין יחד לכזית הרי"ז כפת שיש בה כזית שאין הבישול מפסידה וברכתה המוציא ואף דליכא תוריתא דנהמא אמנם הביא המג"א מש"כ בכנה"ג בשם מהרש"ך שאע"פ שבעודן פירורין בעין מברך המוציא וג' ברכות מ"מ כשחברו במים וביצים נשתנה ומברך במ"מ ומעין ג' וסיים המג"א וצ"ע, וע"י אבן העוזר שנקט דהדבר פשוט שא"א להחזיר חשיבות כזית ללחם אחרי שנתפרר כבר, וע"י שערי תשובה (סק"ו) ועוד הרבה אחרונים הובאו בשעה"צ סקנ"ג שחולקים על המג"א ופשיטא להו שמברך מזונות.

פירורין דקים שנישרו ברוב מים – הפר"ח הק' דפסקי השו"ע סותרים זה את זה, בסעיף י' השו"ע העתיק לשון הרבינו יונה דמשמע שדוקא ע"י חיבור ודיבוק צריך תואר לחם, ומאידך בסעיף י"א פסק את דברי התוס' בשם רבינו דוד שפרורים השרויים במים ונתלבנו מברך עליהם בורא מיני מזונות, אכן המאמ"ר והגר"ז כתבו ליישב פסקי השו"ע דבאמת בלא דיבוק תורת לחם עליו אף שהוא שרוי במים ונתלבנו הפירורים שאני.

השורה פיתו בייך – ע"י מרדכי (רמז קיט) וע"י מור וקציעה ונחלת צבי האם עיקר הגירסא היא "הואיל ונימוק" או "הואיל וסימוק".

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לז עמוד א

הכוסס את החטה מברך עליה בורא פרי האדמה; טחנה אפאה ובשלה, בזמן שהפרוסות קיימות - בתחלה מברך עליה המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליה שלש ברכות, אם אין הפרוסות קיימות - בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין שלש;

רש"י מסכת ברכות דף לז עמוד א

הכוסס – כמות שהיא.

אפאה ובשלה – לאחר שאפאה צתנור ועשאה לחם, חזר ובשלה במים.

שהפרוסות קיימות – שלא נמוחו בצקולן.

תוספות מסכת ברכות דף לז עמוד א

אם הפרוסות קיימות – יש מפרשים להיטו כשהלחם אינו שרוי במים כ"כ שאם יקח הפרוסה שלא יסב.

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף לז עמוד א

ולחם האפוי מהן מברך המוציא וג' ברכות בשלו אחר שנאפה ועשה מפרוסותיו תבשיל אם הפרוסות קיימות ר"ל שיש בהן כזית הואיל ויש כאן תורת לחם שהם פרוסות קיימות אפילו נתבשלו בכלי ראשון מברך בו המוציא וג' ברכות ואם אין פרוסות קיימות ואין בהן צורת לחם כגון שבוללן יפה ובקדרה וכיוצא בה ר"ל כלי ראשון מברך מיני מזונות ומעין ג' ואם יש להם צורת לחם כגון שלא נתבשלו כל כך או שבשולן בקערה וכיוצא בה ר"ל כלי שני במים רותחים ששפך עליהם שאינו מבשל אף בפירורים פחות מכזית מברך המוציא וג' ברכות שמאחר שאין כלי שני מבשל לא נפקעה ממנו תורת לחם ולדעת גדולי הרבנים כל שאין בהם כזית והם מתבשלים בקדרה אף על פי שיש בהם תורת לחם כגון שלא נתבשלו כל כך אין בהם אלא מיני מזונות ואם כסס חטים או שעורים חיים או קליות כבר ביארנו דינם למעלה:

ריבב"ן

בזמן שאין הפרוסות קיימות שנימוחו בתבשיל ואין להם תואר לחם אבל אם יש להן תואר לחם אע"פ שהפרוסות פחותות מכזית מברכין המוציא כדאמרין לקמן גבי חביצא

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו

הכוסס את החיטין אומר עליו בורא מיני זרעונים אפיין ובשולן בזמן שהפרוסות קיימות אומר עליהן המוציא לחם מן הארץ ומברך לאחריו ג' ברכות אם אין הפרוסות קיימות אומר עליהן בורא מיני מזונות ומברך אחריו ברכה אחת מעין שלש, עד כמה יהו פרוסות ר' יוסי ב"ר אבון כהנא בר מלכיה בשם רב עד כזיתים.

ביאור הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

בזמן שהפרוסות קיימות שלא נמוחו בבשולן אכתי תורת פת עליהן ולא נתבטל ע"י בבשולן עליהן הבשול ומברך המוציא

עד כמה יהו פרוסות כמה יהיו שעור הפרוסות שיברך עליהן המוציא

עד כזיתים אבל אם נמוחו עד שאין בחתיכות כזית אין מברך עליהן המוציא

אז א"מ פ"ג מהלכות
משא"ק הלכה י:
ד"ה ב' מ"י שם הלכה ד:
ד"ה ב' מ"י שם הלכה ה:
ל"ד מ"י פ"ג מהלכות
תמידין ומספין הלכה
י:
ל"ד מ"י פ"ג מהלכות
מלה הלכה ו:
ד"ה ו' מ"י פ"ג מהל'
נדרות הלכה ה ע"ה
כ"מ ט"ט ע"ה א"מ פ"ה
קסא סעף י:

רבינו גרשום

שצריך ב' מיעושים.
לפי שיש ב' מיעוין:
קופל. כמו כופל: הלה
אחת לשתיים ושתיים
לארבע ומבדיל. והיינו
פתיחה: מנחת כהנים
קופל בו. כדי ליקים
בה קצת פתיחה: ואינו
מבדיל. הואיל והיא
כולה כלי: מנחת כהן
משיח לא. לא היה
מקפלה. כשאר מנחת
כהנים לפי שהיא חובתו
ואינו נקמצת כלל וכליל
היא: וכולן שצריך
פתיחה מקפלין שנים
לארבעה ד' לח' וד' וד'
לש"י עד שהיה פתיחתן
כדומה: פתוח יכול
לשנים ולא יותר ח"ל
אותה (נמי) לפתיחת
שיעשה אותה פתוח.
ופתח דהיינו א' לב'.
וב' לד': (א) וד'
פתיחה)
לפתיחתן לפירורין:
חביצא. שקורין בלע"ז
פריקאטא: ליקט מכולן
מכל הפירורין עד שהיה
כדומה: חביצא (אדם
יוצא בהן ידי חובתו
הכי נמי מדברין עליהו
המוציא: הכא במאי
עסקין דיוצא בהן כגון
שעירסן. שקיבין
אחריהן ביחד ולשון
חובתו הוה כוית: אי
הכי דקתני עלה הוה
שקליט: אותן פירורין
אכילת פרס. ולא שהה
בהן יותר הוה אכילה
יוצא: ואי בשעירסן.
שגבלין דהוה חתיכה
אחת שאכלו מבעי ליה
וכשארם שאכלן משמע
דהרבה פירורין הם ולא
חתיכה אחת: אלא דרבי
פירורין קאמר ומהכא
לא תפשוט דהכא במאי
עסקין דיוצא בפירורין
שליקט בגדול. דבאו
מלחם גדול. דאכיל
הת דבאו ממנו אכיל
הוה חשוב וקאי אכיל
ברכה הוא הלכך פירורין
נמי שליקטן בר ברכה
גינה אבל המנחות
שפירכן כולן ולא נשתיר
בהן דבר חשוב אכיל לא
ידעין: תאוריתא
דנהא. שיהא בהן
מראה לחם ולא דקין
הרבה שאין (ידוע)
[נראה] אם היו לחם אם
לא:

תורת אור השלם

א) פתות אותה פתים
ב) עקב עקב ששן
מקנה הוא: ויפא ב' ה'

אזוהו דבר שצריך שני מיעושים בו. תימה ללעיל בסקור כל המנחות בזה מלה (דף פ:) גבי הגשה דכתיב מיעוטי טובא מיעוטינא מקמא שמי הלחם ולחם הפנים דאין מהן לאשים ומנחתם שני מנחת נסכים וסמיך בזה בגלל עממה ומיעוטי שני מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים והשמה הכל גבי יליקא דליכא תרי מיעוטי נהי דלא נריך למעוטי שמי הלחם ולחם הפנים שאפילו שמן אינה טעונה כדממעוטי להו צפרק כל המנחות (גס וז' שס) מכל מקום נוק קמא לכהנים מנחת נסכים ואדך למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן משיח מטעמים דהם יש לומר דלא דמי דגבי הגשה איכא תלתא מיעוטי ולא שייך לאוקמי כולוהו במנחת מאפה אלא דליכא אלא תרי מיעוטי ואיכא לקימין תרתייהו במנחת מאפה מקיימין: **חביצא**. פ"י צקונטרס מבדיל שקורין שלינק"ק שפיררין צ' פת וקשה מה ענין זה אלא מנחות שהצטול מצטלו כאל מנחות לחם ואי משום דטיגון דמנחת חשיבא כצטול דחביצא והא צמקון מיימי עולה ליקט מכולן דליכא שום טיגון ועד לאמרינן צפרק כילד מצרכין (ברכות ל.) גבי חטא טענה לשה אפאה ובשלה צמקן שהפוסקות קיימות מצד המוציא אין הפוסקות קיימות מצד טורא מיימי מונוות משמע אין הפוסקות קיימות אפילו ש צהן כית ועוד צמקון דקאמ"ר לרבי שמעאל דמחזיקין לסולתן הכי נמי דלא מנחת המוציא הכי בעי למימר דמצדן וכי יך לא אין פוסקות קיימות יותר מזה ומפרש ר"מ ד"חביצא הן פתיחתן דקין שדביקין אותן על ידי דבש או על ידי חלב ושומן כעין טיגון של מנחת שצריך פ"י כעין חביצא דמתימר שפירר הפת צקנרה וסופך מרק עליהן: **ד"ה** עומד ומקריב מנחות בירושל"ם. פ"י פירש צקונטרס כהן שלא הביא מנחת בשנה זו ולא היה לומר הביא מנחת כהן כליל היא וצמנחה הנאכלת מיימי דקאמ"ר נטלן לכולן יכול לפרש כהן שלא הקריב מנחת בשנה זו ומיימי צמנחת (פ"ה ע"ד לשון אחר פירש ישראל שלא הביא מנחת מיימי וקשה דנטלן לכולן קתני ישראל לא מני אכיל וה"ר ע"י שמעון פירש צברכות (דף פ:) דקוקא צמנחות

לפי שאין רגילין להסתנד מנחות ואי אפשר לומר כן דצמנחתא פ"י קתני נמי הכי גבי צמנחתא פירש דלפי שהיו מ"שמנחות מתמלכות ומתחלפות פעמיים בשנה וכלל משמרה היו צמי אצת נמצא שלא היו מקריצין אלא שני ימים בשנה וזמן קצוה להם להקריב לחאי שנה יום אחד לפיכך מצדן אצת ואמנחת שהייתי לזמן:

ליקט מבדיל. א"ח. אחמשה המינים קאי וצפסא והא וכל המנחות בזה

מזה כך פירש צקונטרס ויש פירושם שכחוהו צהן אפתיחתן שאין צהן כית ולא איחפרש לן הכי: **אפילו** פירורין שאין בהן ביות. וא"ת הא דלמורינן צפרק כילד מצרכין (ס"ט. וס.) פת אנומה צקנרה מצרכין עליה המוציא ופליגא דר' חייא צר אלא דלמר צריך שתכלה צרכה עס הפת היכי דמי אי לליכא לחם אחר הא מסקינן הכא דמצדן המוציא ואי דליכא לחם אחר על הגדול מצדן דעד כאן לא פליגי ההם אלא צפתיחתן גדולים ושלימים קטנים אכל פתיחתן גדולים ופתיחתן קטנים שפיטא פ"י הוואיל ואיכא לחם אחר שלם דליהווא לחם מצדן וגרלה לפרש דמיימי ההם בכבר שמפרר ממנו צקנרה לשם צרכה כדי לצבך עליה המוציא פ"י:

רבי
שאלן צהן כית קאי ולא איחפרש לן הכי והא ליכא למימר דלמנחות קאי בשעירסן. שגלן ויפרין יחד לכות שלם: בבא מ"הה גר"ה. פירורין פתוח מכות שסתמן מלחם גדול הן משותת אכז אפינן דכי פתמן היו בלחם יותר מכות ואהכי מייז לצבך על הפירורין שנטל מן הלחם: מאי הוי ע"ה. דצרכת המוציא: תוריתא דנהא. מאר מרלות לחם:

הוי אומר [וז] מנחת מאפה. שיש צה שני מיעוין תלות ורקיקין לפיכך לריכה צ' מעוטינן הלכך קממעט מהך תרי מיעוטי: **מתני'** קופל. כמו כופל חלה אחת לשתיים ושתיים לארבע: **מבדיל**. משכר מנחת: **מנחת כהנים** קופל. כדי לקיים מצות פתיחה: ואין **מבדיל**. וכולה כליל: **מנחת כהן משיח**. היינו צמקון: כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת וכלל וכליל היא: **רבי שמעון** אומר מנחת נדרבה ש"ה ברגע ומנחת כהן משיח אין בהן פתיחה. כלומר שלא היה מקפלין וכו' ופליג א"ח"ק דסבר מנחת כהנים קופל: ובד"ה. שצריכין פתיחה מקפלין שנים לד' וד' לח' וד' לח' עד שהיה פתיחתן כויתם. ע"ה וכולן פתיחתן כויתם שיכול לפותחן עד שהיה הפתיחתן כויתם אכל פתוח מכותם ואין יכול לפותחן כ"ש. ואיכא דלמרי וכולן פתיחתן כויתם שהיה עשה מן העשורין. תלות ומכל מלה ומלה ארבעה פתיחתן ולא היה צב"ל פת אלא כית. ולא מ"ה: **גב' ת"ה פתח**. דמאי למכחז מעשיה פתוח ומכחז פתח (ד' דממעט לשני פתח יומר: תלמודא דומר אותה ופתיחתה: שיעשה אותה לפתיחתה דהיינו אחד לשנים וצ' לד' ולא יומר: **מבדיל**. והר"ר קונן לה ולא יומר מפתחה (ה) לפתיחתן לפירורין: ואינו **מבדיל**. דכיון דאין לריכה דצרכה: אכז מקפלה שיעים. דכיון דאין אלא חמי עשורין שני מקפלה אלא לשנים: **דאי חביצא**. (פ"ה) של נקיקין: היה עומד ומקריב מנחות בירושל"ם. כגון שלא הקריב כהן זה עדיו מנחת מיימי או שהקריב מנחת חדשה כהן מנחת העומר אומר כהן שהייתי: נצ"ה. הכהן לאכול: **מבדיל**. הכהן המוציא ומן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיחתן כויתם ולהכי מצדן מסבין המוציא ואי לא היה כויתם אכז עשורין: **ליקט** מבדיל. פ"י פירורין כית: ואכזן אב המין בו. ומדיואלה הן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מצדן עלי המוציא: **הכא במאי עסקין**. דקתני ליקט מכולן: **בשעירסן**. שקיבין הפירורין צימד ונגוללן צדו וסבין וכו' כית: אי הכי היינו דקתני עלה **שאיכא**. לזמן פירורין: **בשעירסן** אכילת פרס. שלא שהה צין פירור למיכור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הוה אכילה ויולא צה ידי חובתו: ואי בשעירסן. פ"י חובתו דהוה חתיכה אחת: **שאיכא** מייבי ע"ה. דכיון דקתני שאכלן משמע (פ"ה) דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פיררה: **אמר ד"ה**. כר יוסף אלא לעולם (פ"ה) שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך: **הכא במאי עסקין**. דיואל פירורין כגון שצלו מלחם גדול שעדיין הוא צדק הכבר שצלו ממנו וכו' משכן צדק צדק (פ"ה) הלכך פירורין נמי שלקטן פ"י צמקון מיהו ומצדן עליהן אכל המנחות שפירכן ולא נשתיר מהן דבר משכן אילנא לא צדקין כית והאי חביצא נמי דקאמ"ר אי אית צה כית וכו' אף על פי שצא מלחם גדול אי לא

היה הלחם צעין צעין כית לענין המוציא (ה) **אפילו** פירורין שאין בהן ביות. מצדן עליהן המוציא: תוריתא דנהא. שיהא צהן מרלה לחם ולא שהיו שרי כל כך שאין נראה חס הם לחם או לאו: **רש"י ב"ה**
אזו דבר שצריך שני מיעושים. שני מקראות עליה והיא: הוי אומר וז מנחת מאפה. שצאה משני מיעין ואי קשיל גבי פתיחה נמי לפיכך אימנא להוילא מנחת כהנים מרק מסתבדל מנחת כהנים הוי ליה לרביי דכין מנחת מנחת פתיחתה כתיבה צה משום דשמיהן מנחת יחד ונפש כתיב צפרשה ולמעוטי שמי הלחם ולחם הפנים לצדור הן וגם יליקא לא נריך למעוטי שמי הלחם ולחם הפנים שאפי' שמן אינן טעונים כדממעט להו צפ' כל המנחות בזה מלה: **מתני'** קופל. משכר: **מבדיל**. משום דבעי קמולא: **מנחת כהן**. אינו מבדיל משום דלא צרי צמולא: **ביות**. פתיחתן כויתם וכו' ור"ש קאמר ובתרי פליגי: **גב' פתוח**. היינו שנים דכיון דנשכר הוי ליה שמי חתיכות ומדכדי פתח שהיה צה שמי פתיחות משמע דר' ארבע: **ולא פתיחתן פתיחתן**. ולר"ש דלמר וכולן פתוח כויתם דרש ליה פתוח כויתם פתיחתן גדולים מ"ל פתח אי פתח יול פתוחים מכות מ"ל אותה: **במבדיל**. הוואיל ולא כתיב צה אלא מנחת פתח ולא פתוח אותה פתח: **חביצא**. מבדיל שקורין שלקטן שפיררין פתח: **דכח** פירור איכא כית: **דאי עומד**. כהן שלא הביא מנחת בשנה זו. ור"ה לחינא. ישראל שלא הביא מנחת מיימי: **נצ"ה** אכזן: **כהן**. וזמן. צמקון וכולן פתוחן כויתם אלאה פתיחתן כית מצרכין עליהן המוציא: **מפרין**. למנחות לאחר אפייתן: **ליקט** מבדיל. אפתיחתן דקתני וחס חמן הוא וכל המנחות בזה מלה: **אב מצד** בו. אכלתה חשיב בלחם יותר מכות ואהכי מייז לצבך על הפירורין שנטל מן הלחם:

הוי אומר [וז] מנחת מאפה. שיש צה שני מיעוין תלות ורקיקין לפיכך לריכה צ' מעוטינן הלכך קממעט מהך תרי מיעוטי: **מתני'** קופל. כמו כופל חלה אחת לשתיים ושתיים לארבע: **מבדיל**. משכר מנחת: **מנחת כהנים** קופל. כדי לקיים מצות פתיחה: ואין **מבדיל**. וכולה כליל: **מנחת כהן משיח**. היינו צמקון: כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת וכלל וכליל היא: **רבי שמעון** אומר מנחת נדרבה ש"ה ברגע ומנחת כהן משיח אין בהן פתיחה. כלומר שלא היה מקפלין וכו' ופליג א"ח"ק דסבר מנחת כהנים קופל: ובד"ה. שצריכין פתיחה מקפלין שנים לד' וד' לח' וד' לח' עד שהיה פתיחתן כויתם. ע"ה וכולן פתיחתן כויתם שיכול לפותחן עד שהיה הפתיחתן כויתם אכל פתוח מכותם ואין יכול לפותחן כ"ש. ואיכא דלמרי וכולן פתיחתן כויתם שהיה עשה מן העשורין. תלות ומכל מלה ומלה ארבעה פתיחתן ולא היה צב"ל פת אלא כית. ולא מ"ה: **גב' ת"ה פתח**. דמאי למכחז מעשיה פתוח ומכחז פתח (ד' דממעט לשני פתח יומר: תלמודא דומר אותה ופתיחתה: שיעשה אותה לפתיחתה דהיינו אחד לשנים וצ' לד' ולא יומר: **מבדיל**. והר"ר קונן לה ולא יומר מפתחה (ה) לפתיחתן לפירורין: ואינו **מבדיל**. דכיון דאין לריכה דצרכה: אכז מקפלה שיעים. דכיון דאין אלא חמי עשורין שני מקפלה אלא לשנים: **דאי חביצא**. (פ"ה) של נקיקין: היה עומד ומקריב מנחות בירושל"ם. כגון שלא הקריב כהן זה עדיו מנחת מיימי או שהקריב מנחת חדשה כהן מנחת העומר אומר כהן שהייתי: נצ"ה. הכהן לאכול: **מבדיל**. הכהן המוציא ומן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיחתן כויתם ולהכי מצדן מסבין המוציא ואי לא היה כויתם אכז עשורין: **ליקט** מבדיל. פ"י פירורין כית: ואכזן אב המין בו. ומדיואלה הן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מצדן עלי המוציא: **הכא במאי עסקין**. דקתני ליקט מכולן: **בשעירסן**. שקיבין הפירורין צימד ונגוללן צדו וסבין וכו' כית: אי הכי היינו דקתני עלה **שאיכא**. לזמן פירורין: **בשעירסן** אכילת פרס. שלא שהה צין פירור למיכור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הוה אכילה ויולא צה ידי חובתו: ואי בשעירסן. פ"י חובתו דהוה חתיכה אחת: **שאיכא** מייבי ע"ה. דכיון דקתני שאכלן משמע (פ"ה) דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פיררה: **אמר ד"ה**. כר יוסף אלא לעולם (פ"ה) שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך: **הכא במאי עסקין**. דיואל פירורין כגון שצלו מלחם גדול שעדיין הוא צדק הכבר שצלו ממנו וכו' משכן צדק צדק (פ"ה) הלכך פירורין נמי שלקטן פ"י צמקון מיהו ומצדן עליהן אכל המנחות שפירכן ולא נשתיר מהן דבר משכן אילנא לא צדקין כית והאי חביצא נמי דקאמ"ר אי אית צה כית וכו' אף על פי שצא מלחם גדול אי לא

הוי אומר [וז] מנחת מאפה. שיש צה שני מיעוין תלות ורקיקין לפיכך לריכה צ' מעוטינן הלכך קממעט מהך תרי מיעוטי: **מתני'** קופל. כמו כופל חלה אחת לשתיים ושתיים לארבע: **מבדיל**. משכר מנחת: **מנחת כהנים** קופל. כדי לקיים מצות פתיחה: ואין **מבדיל**. וכולה כליל: **מנחת כהן משיח**. היינו צמקון: כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת וכלל וכליל היא: **רבי שמעון** אומר מנחת נדרבה ש"ה ברגע ומנחת כהן משיח אין בהן פתיחה. כלומר שלא היה מקפלין וכו' ופליג א"ח"ק דסבר מנחת כהנים קופל: ובד"ה. שצריכין פתיחה מקפלין שנים לד' וד' לח' וד' לח' עד שהיה פתיחתן כויתם. ע"ה וכולן פתיחתן כויתם שיכול לפותחן עד שהיה הפתיחתן כויתם אכל פתוח מכותם ואין יכול לפותחן כ"ש. ואיכא דלמרי וכולן פתיחתן כויתם שהיה עשה מן העשורין. תלות ומכל מלה ומלה ארבעה פתיחתן ולא היה צב"ל פת אלא כית. ולא מ"ה: **גב' ת"ה פתח**. דמאי למכחז מעשיה פתוח ומכחז פתח (ד' דממעט לשני פתח יומר: תלמודא דומר אותה ופתיחתה: שיעשה אותה לפתיחתה דהיינו אחד לשנים וצ' לד' ולא יומר: **מבדיל**. והר"ר קונן לה ולא יומר מפתחה (ה) לפתיחתן לפירורין: ואינו **מבדיל**. דכיון דאין לריכה דצרכה: אכז מקפלה שיעים. דכיון דאין אלא חמי עשורין שני מקפלה אלא לשנים: **דאי חביצא**. (פ"ה) של נקיקין: היה עומד ומקריב מנחות בירושל"ם. כגון שלא הקריב כהן זה עדיו מנחת מיימי או שהקריב מנחת חדשה כהן מנחת העומר אומר כהן שהייתי: נצ"ה. הכהן לאכול: **מבדיל**. הכהן המוציא ומן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיחתן כויתם ולהכי מצדן מסבין המוציא ואי לא היה כויתם אכז עשורין: **ליקט** מבדיל. פ"י פירורין כית: ואכזן אב המין בו. ומדיואלה הן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מצדן עלי המוציא: **הכא במאי עסקין**. דקתני ליקט מכולן: **בשעירסן**. שקיבין הפירורין צימד ונגוללן צדו וסבין וכו' כית: אי הכי היינו דקתני עלה **שאיכא**. לזמן פירורין: **בשעירסן** אכילת פרס. שלא שהה צין פירור למיכור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הוה אכילה ויולא צה ידי חובתו: ואי בשעירסן. פ"י חובתו דהוה חתיכה אחת: **שאיכא** מייבי ע"ה. דכיון דקתני שאכלן משמע (פ"ה) דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פיררה: **אמר ד"ה**. כר יוסף אלא לעולם (פ"ה) שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך: **הכא במאי עסקין**. דיואל פירורין כגון שצלו מלחם גדול שעדיין הוא צדק הכבר שצלו ממנו וכו' משכן צדק צדק (פ"ה) הלכך פירורין נמי שלקטן פ"י צמקון מיהו ומצדן עליהן אכל המנחות שפירכן ולא נשתיר מהן דבר משכן אילנא לא צדקין כית והאי חביצא נמי דקאמ"ר אי אית צה כית וכו' אף על פי שצא מלחם גדול אי לא

רא"ה :

אמר רב יוסף האי חביצא אי אית ביה פרוורין כזית מברך עליו המוציא ושלש ברכות, ואי לית ביה פרוורין כזית, בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש. פי' דסבר רב יוסף דפרורין פחות מכזית לא חשיבי לחם לענין ברכה. ופי' חביצא - פתיתין של פת שנתבשלו בקדרה, ועל ידי הבשול נדבקין קצת. ולפיכך נקרא חביצא שכל דבר הנדבק נקרא חביצא. ורב ששת אמר אפילו פרוורין שאין בהן כזית. אמר רבא והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא - פי' שלא נתבשל כל כך שתעובר צורתו, וכן הלכתא. פי' והילכך הא דאמרינן לעיל אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מיני מזונות, מיירי בשנמוחו על ידי הבשול, וכיון דכן מסתמא עברה צורתן ומשום הכי לא מברך עליהו המוציא, אבל בפת גמור אפי' בפרורין פחות מכזית מברך עליהן המוציא ולבסוף שלש ברכות.

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לז עמוד ב

אמר רב יוסף האי חביצא דאית ביה פרוורין כזית בתחילה מברך המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליו ג' ברכות, פרש"י ז"ל חביצא כגון שמפררין לחם בתוך האלפס ומבשלין אותו, ולפי דבריו הא דמיייתי רב יוסף סיעתא מההיא דמנחות ולא מיייתי מבריתא דלעיל דקתני בזמן שהפרוסות קיימות מברך עליו המוציא ולבסוף ג' ברכות משום דלא מפרשא בהדיא מאי קרי פרוסות קיימות ומשום הכי מיייתי הא דמנחות דתני עלה בהדיא וכולן פתיתין כזית, ואלא מיהו קשיא דאם כן היכי אסיקנא הכא אף על גב דלית ביה פרוורין דהוי כזית דהא תניא בההיא בזמן שהפרוסות קיימות מברך המוציא וג' ברכות אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מיני מזונות, ואפשר היה לי לומר דרב ששת ורבי אבא קרו פרוסות קיימות אפילו פרוורין פחות מכזית כל היכא דאיכא תוריתא דנהמא ואין פרוסות קיימות בדלית להו תוריתא דנהמא ואף על גב דפרישו עלה בירושלמי היכי דמי פרוסות קיימות בדאיכא פרוורין כזיתים **לית להו לרב ששת ולר' אבא הכין** אלא כל היכא דאיכא תוריתא דנהמא כנ"ל לפי דברי רש"י ז"ל, אבל ר"ת ז"ל פירש חביצא פרוורי לחם הנדבקין ע"י שמן ודבש ובהני הוא דלא בעו פרוסות קיימות אבל בפרורין מבושלים הוא דבעינן פרוסות קיימות והיינו ההיא דלעיל דפרוסות קיימות ושאינן קיימות וקיי"ל כרב ששת ור' אבא דאמרו כל היכא דאיכא תוריתא דנהמא מברכין עליהו המוציא ודוקא בדליכא פתיתין ושלמין הא איכא פתיתין ושלמין לא מברכין אחביצא משום דקיי"ל כרבא דאמר לקמן מברך ואח"כ בוצע.

ספר הפרנס סימן שעה

חבוצ"א שקורין שלקו"ק שמפררין לחם בתוך האילפס ונדבקין יחד ע"י חלב ודבש או ע"י [דבש] ומרק ואפילו הפירורין פחותין מכזית ויש עליו תואר לחם **שניכר וידוע שהוא לחם** מברך המוציא ובהמ"ז אבל אם הוא נימוח לגמרי שאין ניכר בו תואר לחם מברך לפניו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה מעין שלש על המחיה וכו'.

תוספות הרא"ש

א"ל אביי אלא מעתה לתנא דבי ר' ישמעאל תימה לאביי דבעי למימר דאפילו לתנא דבי ר' ישמעאל דמחזירין לסולתן מברך עליהם המוציא א"כ מאי קרי לעיל אין פרוסות קיימות וי"ל דאביי הקשה לרב יוסף לפי סברתו דמדמה נתבשלו למנחה שנטגנה אלא על כרחין אין לך לדמות מנחה שנטגנה בשמן לפרוסות שנתבשלו

לקט מכלן כזית פרש"י דאמנחות קאי ולא נהירא דהא במנחות ליכא חמץ ועוד היכי קאמר אם מצה היא אדם יוצא בה יד"ח בפסח הא אמרינן בפ' כל שעה ל"ו ב' דאין אדם יוצא יד"ח במנחה לפי שאינה נאכלת בכל מושבות ועוד הא דמשני לעיל בבא מלחם גדול לא שייך במנחה שהרי פותתה כולה לפתיתין הילכך נראה דאחמשת המינין קאי דאפילו לקט מכלן כזית מצטרפין וקשה לפרש"י שפי' דחביצא מיירי במבושל דהך דהכא לא מיירי לא במבושל ולא במטוגן ופר"ת דחביצא הן פרוורי לחם שנדבקין יחד ע"י חלב ודבש ובערוך פי' שהם פרוורי לחם הנדבקין זה בזה ע"י מרק וכל דבר שנדבק יחד נקרא חביצא כעין חביצא דתמרי

כזית מברך עליהן המוציא אפילו אם בשלן כל שכן בהאי חביצא דאינו מבושל וכדפרישית¹².

והא דאמרינן דאי איכא תוריתא דנהמא דמברכי' עלה המוציא אפילו בפחותים מכזית היינו בדלית ליה פתיתין ולא שלמים, אבל אי אית ליה אינו מברך אלא על הפתיתין או על השלימים, דהא קימא לן כרבא דאמר לקמן (ל"ט ב') מברך ואחר כך בוצע. כן כתבו הראב"ד ז"ל והרשב"א ז"ל¹³.

¹⁴ ירושלמי (ה"א). תני כל שאומרינן עליו שלש ברכות מברך עליו המוציא, התיבון הרי פחות מכזית שאין אומרינן עליו שלש ברכות מעתה לא יאמרו עליו המוציא, א"ר יעקב בר אחא לשאר מינין נצרכה. כלומר שהתנא לא בא למעט אלא שאר מינין שאינן לחם אבל בלחם עצמו בין רב למעט לא איירי כלל. ומ"מ מכאן נראה שבפחות מכזית מברכין המוציא ולאחריו אינו מברך ג' ברכות. ופי' הרמב"ם ז"ל¹⁵ דה"ה שאינו מברך ברכה אחרת וכן למד מכאן לשאר הדברים שבפחות מכזית אינו מברך ברכה אחרת, וכן למד מכאן לשאר הדברים שבפחות [מכשיעור לפניו מברך ברכה]¹⁶ הראויה שאסור ליהנות בלא ברכה ולאחריהן אינו מברך כלום אפי' בנ"ר. וכ"כ הרי"ף ז"ל לקמן בפרקין גבי הא דאמרינן (ל"ח סע"ב) דר' יוחנן אכל כזית מליח ובירך עליו תחלה וסוף. וכ"כ הרמב"ם ז"ל¹⁷ שכן הדין בשותה שאם שתה כשיעור מברך לפניו ולאחריו ובפחות מכשיעור לפניו מברך ברכה הראויה לו ולאחריו אינו מברך כלום.

וראיתי בשם ר"ת ז"ל¹⁸ שהוא היה מסתפק ביין אם מברכין לאחריו אפילו אם

בעהמ"א שם. וכ"כ מכתם בשם הראב"ד. ¹⁴ כל הקטע מהרשב"א לק' ל"ח סע"ב. ¹⁵ בה' ברכות פ"ג ה"א וי"ב וכ"כ דרך כלל בפ"א ה"ב. ¹⁶ הוגה בכ"י עה"ג. ¹⁷ ה"ב פ"ג ה"ב. ¹⁸ לא מצאתי מקורו. שיעור מלוא לוגמיו לברכה אחרונה כ' תוס' ל"ט רע"א

שיש בו מחמשת המינין מברכין עליו בומ"מ משמע דבין שיהיה עיקר או טפל מברכין עליו בומ"מ והוי רבותא לחמשת המינין דאפילו הווי טפל לקדרה כיון דלמתוקי עבידי מברכין עליהו הא בארז שאינו חשיב כותיהו לא. אבל הדבר צריך עיון אם נמעט ג"כ מזה הכלל אם במעשה קדרה של ארז מערבין בה מעט ירק כמו שנהגו שלא לברך עליו בומ"מ, שאין סברא לומר שתשתנה הברכה בשביל מעט תערובת¹⁰. אמר רב יוסף האי חביצא, פרש"י ז"ל לחם מפורפר באלפס ובשלוהו. וקשה¹¹ לפירושו דהא אסיקנא דאפי' פירורין שאין בהן כזית מברכין עליהן המוציא ואלו לעיל אמרינן בברייתא דבעינן שיהו הפרוסות קיימות, וכ"ת דהאי פרוסות קיימות דבעינן היינו אפילו פירורין שאין בהן כזית וקרי להו פרוסות קיימות אי אית להו תוריתא דנהמא, הא ליתא דבירושלמי (ה"א) פירשו היכי דמי פרוסות קיימות כי איכא פירורין כזית, וא"כ היכי אסיק' הכא אפילו ליכא פירורין כזית. לפיכך פירש רת"ם ז"ל חביצא פירורי לחם הנדבקין ע"י שמן ודבש [ובנהני] הוא דלא בעינן פירורין כזית אבל בפירורין מבושלות בעינן פרוסות קיימות עד כזית והיינו ברייתא דלעיל.

תוריתא דנהמא, תאר מראית הלחם. ונראה לי דבפירורין שאין בהן כזית הוא דבעינן תוריתא דנהמא אבל פירורין שיש בהן כזית לא בעינן תוריתא דנהמא דכיון דאית בהו כזית חשיבו כיון דמלחם דראוי לברכת המוציא קא אתי. והראיה מדאמרינן בברייתא דלעיל אפאן ובשלן בזמן שהפרוסות קיימות מברך עליהן המוציא, ומסתמא אחר שבשלן לא תאר להם ולא צורת לחם ואמרינן דכיון דאית בהו

¹⁰ וכ"כ הרא"ש והטור והאשכול ורי"ו בדעת הרי"ף, הובאו בשער הציון למשנ"ב סי' ר"ח ס"ז ועיי"ש במג"א. ¹¹ כל הדיבור עפ"י הרשב"א. ¹² כ"כ תר"י ועוד. ¹³ בסוגיין ולק' ל"ט א' גבי פת צנומה שדבריו שם מפ"י הראב"ד על כמ"ש הרשב"ץ לק'. וכ"כ בהשגות הראב"ד על

הנה בש"ס שם אמרינן אמר רב יוסף האי חביצא דאית בה פירורין כזית בתחלה מברך עליו המוציא כו' ע"ש הסוגיא עד אמר רבא והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא. והנה רש"י פי' חביצא היינו שמפררין לחם ומבשלין את הפירורין במים ובתוספות הקשו ע"ז דא"כ מאי מייתי ממנחות ויש לומר כיון שנטגנים בשמן כנתבשלו דמי. ומיהו קשה דלקט מכולם כזית דקאי אה' מינים והתם לא מיירי בנתבשל לכך נראה לי חביצא היינו פירורין הנדבקין על ידי מרק או חלב כמו חביצא דתמרי שהם נדבקין וכן כתבו רבינו יונה והרא"ש ז"ל. וכתבו ג' חלקים בדבר והם מבוארים בש"ע סימן קס"ח:

ולכאורה תימא דכמו שהקשו התוס' על רש"י דמאי פריך ממנחות דלמא מיירי בלא נתבשל כמו כן קשה לשיטתם **דלמא מיירי שלקט מה' מינים ולא נתערב שם דבש או ד"א כלל דבכה"ג שפיר מברך המוציא** כמ"ש רבינו יונה והרא"ש ז"ל ומצאתי בהנ"י שעמד בזה וכתב שם בתוס' ד"ה אמר רבא שיש ליישב קצת דס"ל שאין דרך לאכול פירורין קטנים מכמה מינים שהם בעין אלא לשרותם במים והיינו דהוי משמע ליה לאביי לפרש הכי הא דלקט מכולן דדמי לחביצא וכתב שעדיין צ"ע ולדבריו כמו כן היו יכולים ליישב פרש"י דהוי משמע ליה שאין דרך לאכלם כך כ"א ע"י בישול ואהא משני שערסן דהיינו שגבלן יחד וחזר ואפאן שגם זה דרכו בכך. ולכן נלענ"ד דאביי שפיר קא מותיב מההיא דלקט מכולן שהרי משמע דרב ששת פליג עליה דרב יוסף וכיון דרבא מפרש דברי ר"ש בדאיכא תוריתא דנהמא מכלל דרב יוסף אפילו בכה"ג ס"ל **דבליכא כזית מברך במ"מ** וכ"כ הב"ח דמדלא הזכיר ר' יוסף בדבריו תוריתא דנהמא אלמא דס"ל דאין חילוק בדבר כו' ע"ש:

והנה לדעת רש"י דס"ל דמיירי בבישול שפיר הקשו עליה דמאי פריך מלקט מכולן דלמא ע"כ לא קאמר ר"י אלא במבושל דכיון דנתבשל לא חשיב תואר ידידה תואר לחם כמ"ש הפוסקים וכדמוכחא ברייתא דלא מפלגא בהכי משא"כ בההיא דלקט דלא מיירי בנתבשל. ולכך כתבו לפרש דלא מיירי בבישול כלל רק שמערב בו דבש או מרק לדבקו ומלתא דפשיטא היא **דודאי מחמת תערובות דבש או דברים אחרים לא נתבטל חשיבות הפת מחמת זה** דדוקא בישול י"ל דמבטל אפיה משא"כ כשאין שם בישול בשביל שכח אחר מעורב בו לא נתבטל חשיבות הפת כלל וכמו אם המחה חמאה או דבש על פרוסת הפת ואוכלו שאין ספק שצריך לברך המוציא כיון שלא נשתנה תואר הלחם כלל ולמה יגרע זה שנדבקו הפירורין על ידו והיינו טעמא דר"ש ורבא דס"ל דבדאיכא תוריתא דנהמא מברך המוציא דהדבוק אינו מגרע כח הפת ורב יוסף דפליג וס"ל דאפילו בדאיכא תוריתא דנהמא מברך במ"מ ע"כ דלאו משום גריעות הדבק אתי עלה אלא **עיקר הגריעותא לפי שנתפררה הרבה כ"כ עד שאין כזית בטלי** ולא חשיבו פת וכעין הא דאמר' פחות מכזית מותר לאבדן ביד (וכן משמע בהא דמסיק בבא מלחם גדול דבכה"ג שפיר חשיבי ע"ש) ולפ"ז שפיר קא קשיא להו מההיא דלקט מכולן דמוכח מהתם דאפילו פירורין פחות מכזית חשיבי לברך עליהם המוציא וכ"ז לסברת ר"י אבל אנן פסקינן כרבא אליבא דר"ש דמצד שנתפררו לפחות מכזית לא איכפת לן כלל וכמ"ש הר"י והרא"ש ז"ל דלעולם אינו יוצא מתורת פת וגם התערובות פשיטא שאינו מגרע אותו אם לא שנשתנה עי"ז מתואר הלחם שאז מוציאו מחשיבות הפת לברך עליו במ"מ:

א"ר יוסף האי חביצא כו'. עיין תוס' ד"ה חביצא מה שהקשו על רש"י. הנה התוס' הבינו בפירש"י כיון דמיירי בבישול א"כ הא דאמר דבשאיין בהן פירורין כזית לא מברכינן המוציא היינו משום הבישול דהבישול מגרע ברכתן, ולכך הקשו מאי ראייה מייתי מלקט מכולן הא התם לא איירי בבישול. עוד הבינו התוס' דהא דאמר בירושלמי וכמה יהיו הפרוסות בכזית הוא פירוש למאי דתני בברייתא בזמן שהפרוסות קיימות, ולכך הקשה ברא"ש דא"כ רב ששת יפלוג על הברייתא לפי פירוש הירושלמי, ובתלמידי רבינו יונה ג"כ הבין כן, אלא שלא חשב זה לקושיא על רש"י והכחידה תחת לשונו, וז"ל ולרש"י צ"ל דרב יוסף ורב ששת יפלגו בפירוש הברייתא דפרוסות קיימות, דר"י יפרש לה כהירושלמי ור"ש יפרש כפשוטו דקיימות ואין קיימות היינו נמוחו ולא נמוחו עכ"ל, ומ"מ כתב לבסוף דלשיטת התוס' אתי שפיר טפי דגם ר"ש יפרש כהירושלמי. ולא ידעתי מי הכניסם לתגר זה, דנחזי אנן היאך קמפרשי התוס' דמיירי בנדבקים ע"י מרק ושומן, וע"כ צריך לומר לדבריהם דדיבוק זה אינו מעלה ולא מוריד לענין ברכה מידי, דאי ס"ד דאיכא שום גריעותא בדיבוק א"כ גם לשיטתם תקשה מאי ראייה מייתי מלקט מכולן, אלא ע"כ דדיבוק זה אינו מגרע כלל ואין סברא דיגרע כלל, וכן כתב בתלמידי רבינו יונה, וכיון שכן ע"כ צריך לומר דחביצא דנקיט ר"י הוא לאו דוקא ואורחא דמילתא נקיט שכן דרך לעשות מאכל, אבל עיקר דינו של ר"י הוא דפירורין שיש בהן כזית מברכינן עלייהו המוציא ופירורין פחות מכזית אינו מברך המוציא רק בורא מיני מזונות. והוי מצי לאשמעינן הך דינא בלא חביצא, אלא דנקיט חביצא דאורחא דמילתא למעבד הכי, ע"כ צ"ל כן לפירוש התוס'. וכיון שכן גם לרש"י לא קשה מידי, דגם רש"י ס"ל דבישול זה אינו מעלה ומוריד כלל לענין ברכה, ובהדיא מסקינן בסוגיא דשלוקות (לח, ב) דגם ר' יוסף מודה דבישול אינו משנה כלל מתורת פת, ולא קאמר גבי מצה רק משום דבעינן טעם מצה או טעם מצה עשירה, אבל לגבי פת גרידא אין בישול מגרע ברכתו כלל, ואי"ה בסוגיא דשלוקות יתבאר זה באריכות, וכיון שכן היאך דמפרשי התוס' לענין דיבוק ה"נ יפרש רש"י לענין בישול, דבישול זה אינו מעלה ומוריד כלל כדמוכח דסוגיא דשלוקות, ורק נקיט בישול דאורחא דמילתא הכי למעבד מאכל, ועיקר דינו של ר"י הוא אפילו בלא בישול, ובהכי מתוקם כולה סוגיא שפיר.

ומה שהכריחו התוס' לפרש דבישול מבטל לה מתורת פת, היינו הירושלמי שהביאו התוס' דמפרש פרוסות קיימות היינו בכזית ואינן קיימות היינו בפחות מכזית, נמצא דפחות מכזית בבישול אינו מברך עליו המוציא ולא מחלקינן בין אית ביה תוריתא דנהמי ללית ביה תוריתא דנהמי, ואנן הא קחזינן דרב ששת ס"ל דאפילו פחות מכזית מברכינן המוציא בדאיכא תוריתא דנהמי, א"כ מוכח מינה דבישול מגרע לענין ברכת המוציא, ולאוקמי להירושלמי דלא כרב ששת היה נראה להם להתוס' והרא"ש דוחק, דכיון דהירושלמי הוא פירוש להברייתא מסתמא גם ר"ש מפרש כן להברייתא, דנראה מהירושלמי דהוא פירוש פשוט להברייתא וא"כ גם ר"ש מפרש כן מסתמא, ואם ר"ש מפרש להברייתא בגוויי אחריני היה לו לבאר כן בפירוש, זהו מה שהכריחו להתוס' לפרש דבישול מגרע לה מתורת פת.

אך באמת נראה דהירושלמי לא הוי פירוש כלל להברייתא, דמה ענין פרוסות קיימות לכזית, ופשטא דמילתא דפרוסות קיימות ואינן קיימות היינו נמוחו ולא נמוחו וכמו דמפרשי רש"י ותוס' לעיל בסוגיא דאורז (ע"א) עיין שם, והירושלמי הוא מילתא באנפי נפשה, וז"ל הירושלמי על מתניתין (לה, א) דחוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ, וקאמר עלה בירושלמי (ה"א) עד כמה, ר' חננא ור' מנא, חד אמר בכזית וחרנא אמר עד פחות מכזית, מאן דמר כזית כיי דתנינן וכולן פותתן בכזית, מאן דמר פחות מכזית דתני ר' ישמעאל מחזירין לסולתן, והיינו עצמו פלוגתא דרב יוסף ורב ששת דבתלמודא דידן, [וכפי מה שביארנו דעיקר מימרא דר"י ור"ש היינו אפילו בלא חביצא דבין לפירוש רש"י ובין לפירוש

התוס' חביצא זו אינה מעלה ומורדת כלל רק אורחא דמילתא נקט], ואח"כ אחר הפסק כמה דינים אחרים הביא להך ברייתא דהכוסס את החיטה בזמן שהפרוסות קיימות כו', וקאמר עלה בירושלמי עד כמה יהו פרוסות ר' יוסי בר אבין בשם רב עד כזית, ופשוט דהירושלמי אינו פירוש להברייתא, דהברייתא מתפרשא כפשטא דקיימות ואינן קיימות היינו נמוחו ולא נמוחו, רק דהירושלמי בעי דבלא נמוחו דאמרינן דמברכין עלייהו המוציא כמה יהיו הפרוסות גדולות ועלה קאמר רב דצריך שיהיו גדולות כזית, ולא משום בישול קאמר כן רק דרב סבר כהך מאן דאמר דלעיל מיניה דס"ל דלעולם בעינן שיהיה בפרוסות כזית, והיינו כרב יוסף דבתלמודא דידן. ומעתה אין זה דוחק כלל אם הירושלמי אתי כר"י ולא כר"ש, דכיון דהירושלמי אינו פירוש להברייתא רק שהוא דין בפני עצמו אינו דוחק כלל לומר דרב סבר כהך תנא דבעי כזית דוקא, כיון דהך פלוגתא דאמוראי הובא לעיל מיניה בירושלמי, כן נראה פשוט בביאור דברי הירושלמי, דמעתה אין כאן פלוגתא בין הירושלמי ובין תלמודא דידן כמ"ש דמסוגיא דידן מוכח לקמן דבישול אינו מגרע הברכה כלל, ודברי רש"י עולין יפה ולא קשה מידי מכל מה שהקשו התוס'.

ומה שכתבו התוס' ליישב דברי רש"י כיון שנטגנין בשמן כנתבשלו דמי עכ"ל, לא הבנתי דבריהם כלל לאיזה טיגון כוונן, דאחר האפיה ואחר הפתיתא לא היה שם טיגון כלל רק היה יוצק עליהם שמן בצונן כמבואר במס' מנחות (עה, ב) וברמב"ם ה' מעשה הקרבנות (פי"ג ה"ו) עי"ש, וא"כ לא דמי לבישול כלל, ואם כוונן לשמן שהיה נותן בהם בשעת לישה קודם האפיה, גם זה אינו דממ"נ אם היה נותן בהם שמן הרבה א"כ הוי פת הבאה בכיסנין ולא מברכין עלייהו המוציא כלל. וע"כ צ"ל דשמנן מועט כמ"ש הרא"ש בהלכות חלה, וכן כתבו הפוסקים, או דמ"מ לא הוי פת הבאה בכיסנין [כאשר יתבאר אי"ה כל זה בסוגיא דפת הבאה בכיסנין] וא"כ שמן דקודם האפיה אינו מעלה ומוריד כלל וא"כ ודאי אין כאן בישול כלל, אלא ע"כ כדכתיבנא דבישול זה אינו מגרע לענין הברכה כלל.

תוס' ד"ה אמר רבא. והא דמשמע בירושלמי כו' היינו לפי שכן דרך להיות תוריתא דנהמא. כוונתם פשוטה ליישב הך דהירושלמי לר"ש אפילו לפירוש רש"י, ומדברי התוס' לעיל ד"ה חביצא במה שכתבו וי"ל דר"י מפרש כו', משמע דמפרשי אליבא דרש"י כמו שכתבו בתלמודי רבינו יונה דר"י ור"ש יפלוגו בפירוש הברייתא. ובעיקר דבריהם מה שנדחקו בהך דהירושלמי כבר נתיישב בדברינו לעיל ברווחא בס"ד. ומ"ש התוס' דאם המים מתלבנים כו' וכן היה רגיל לעשות ר' דוד ממיץ כו', אזלי לשיטתם דבישול מהני לבטל מתורת לחם, לכך כתבו דגם בשריה כיון דנתלבנו המים אזיל ליה תוריתא דנהמי, אבל גם לשיטתם לא ידענא מנ"ל לחדש דין זה מסברא, דודאי שריה גרע מבישול כדמוכח בסוגיא דשלקות (לה, ב), דהא בהוה אמינא הוי ס"ד דהמקשה דבישול מבטל לה מתורת לחם לר' יוסי ואפ"ה שריה ודאי דלא מבטל כל זמן שלא נמוח, ומכל שכן לפי מאי דכתיבנא לעיל דגם בישול אינו מגרע כלל לענין ברכה, ולרב ששת מיירי הברייתא בין בפרוסות שיש בהן כזית בין באין כזית רק הכל תלוי בלא נמוחו, והדבר ידוע דבבישול ודאי מתלבנים המים ואפ"ה בלא נמוחו מברך עליהם המוציא ומכל שכן בשריה דגרע מבישול.

לכך נראה דתוריתא דנהמי אין תלוי כלל בבישול ושריה רק בגודל הפרוסות וקוטנן, דכשהפרוסות גדולים קצת אף שהן פחות מכזית מ"מ אכתי איכא עלייהו תוריתא דנהמי, וכשהפרוסות קטנים מאד כעין קמח אזל ליה תוריתא דנהמי, והיינו דקאמר רבא והוא דאיכא עלייהו תוריתא דנהמא ר"ל שיהיו הפרוסות גדולים קצת ובישול ושריה אינם מבטלים מתוריתא דנהמא עד שנמוחו, וא"כ בהנך פירושים דר' דוד ממיץ אם קודם השריה היה עליהן תוריתא דנהמא לא מהני כלל מה שנתלבנו המים, דהדבר ידוע דבשעה קטנה מתלבנים ובעינן שנמוחו דוקא, כנלע"ד, וכן כתב בקצרה בספר אלפי מנשה, וזה ברור.

א מיי פ"ג מהלכות
ברכות הלכה י סמג
עשין כז טו"ט א"ח סמג
רמ סוף ז: =
ב מיי פ"ג הלכה י
סמג שם טו"ט א"ח
סמג רמ סוף ז:

שיטת ריב"ב

רפי אורח. פנין בלע"ז:
רפי דוחן. מול: ריהט"א
וחביצא מיני תבשיל הן:
דמפשי ביה קימחא.
שמרין בו קמח:

שלטי הגבורים

א הרא"ש (פי"ח)
פירש על זה היינו
כשהרוב ממין אחד
דכנה"ג תחמשת המינין
אפילו רוב ממין אחד
מזכיר עליו גמ"מ ע"כ:
ב [טור שם] ובע"כ
הלכות גדולות (ס)
ע"כ. כתב פס"ק
והרא"ש (ס) כתב ג"ל
שדן דוחן קדן אורו
לחיה נמי מין זרין
וסתם הלכ' כמו זרין
הלכך תחלה גמ"מ
ולבסוף זורא נפשות
רבות אכל העושה פת או
תבשיל משאר מיני
קטנית ליחא בכלל מוון
ומזכיר עליו שכל ע"כ:
וכן כתב גאון כיון דאורו
לאו מין דגן הוה
ומזכיר עליו גמ"מ כיון
דזין הוא הדין נמי
דזון או כשאר דברים
שלא רואין דזיני כגון
מין הנקרא פנינו
מזכירין עליון זורא מיני
מוזנות:

לשון ריב"ז

וה"א אית יאן בש"ז
ועשו כות דייסא או
שעשו ממנו פת מזכיר
עליו זורא מיני מוזנות
ולבסוף גמ"מ וכן הדוחן
כמזכירין קמחא
הלכות ברב"ה ג'
ומ"ה (פסקי ר"י ע"י קו)
כיון שאם בשל האורו
והדוחן עס הדבש הרי
הדבש עיקר ומזכיר
שהכל ולי"ן שזיין בשל
כעין דייסא ורואו לנכך
עליהן גמ"מ הדבש בשל
אלו כדן תחמשת המינין
כמזכירין קמחא
הלכות ברב"ה ג':

ג בתב"ה הרא"ש (ס)
ורב אלפס כתב ופת
דוחן מזכיר עליו תחלה
שהכל משום דמשמע ליה
שאין דין האורו והדוחן
שזה מנתקת בתחמשה
דנכין הכוסות את האורו
ולא נדון דוחן וז"ל דלאו
רואה היה דלא נקט אורו
אלא לאפוקי דרי יוחנן
ז' מירי ולהשמיטת דליו
לו דין חטין דקמחי
גריסא וכן משמע ההוא
ללעיל היצא לפניו פת
אורו ופת דוחן מזכירין
עליו תחלה וסוף כמעשה
קדרה ע"כ:

ד יצוין
(ברכות פ"ג הל"ח) כי
יש גמגום בדבריו ובקושי
יש לישבן והטור הביא
כמה חלוקין בדיון זה
בסימן קס"ח ע"כ:

ע רבינו

ופת דוחן בתחלה מברך שהב"ל ולבסוף בורא נפשות. זה
אינו לשון התלמוד אלא הרב אלפסי ז"ל כתב כן מפני
סבוב שאין דין האורו והדוחן שזה וסמך על מאי דאמרין בגמ'
(ז). רבי יוחנן ז' נורי אומר אורו מין דגן ואע"פ שאין הלכה
כמותו אפ"ה כיון שאנו רואין
(ש) מי סבוב דאורו מין דגן
הוא ואינו סבוב כן דוחן וכיוצא
ז' למדנו שאין דינם שזה ואל
האורו מזכיר תחלה זורא מיני
מוזנות ולבסוף זורא נפשות רבות
ועל הדוחן אינו מזכיר אלא שהכל.
וגאון אחד אמר שאפילו על
הדוחן מזכיר זורא מיני
מוזנות דכיון שאין הלכה כר' יוחנן
ז' נורי דאמר אורו מין דגן הוא
ואפ"ה אמרין דמזכיר עליה זורא
מיני מוזנות מפני שהיה מוון
דדוחן עליו כשאר דברים (ז) שאנו
רואין שזה מוון כגון המין שקורין
פינ"ז זלעו מזכיר עליהם ג"כ
זורא מיני מוזנות.

וזהו הסברא נוסה דעת הרב מורי
נר"ו ומציא ראייה מדאמרין
(ז): רב ושמואל דאמרי תרווייהו כל
שהוא מחמשת המינים מזכירין
עליו זורא מיני מוזנות ומקשינן
עליהו בגמרא היאך אמרו דכל
שהוא מחמשת המינים מזכירין
מזכירין עליו ואורו לא מזכירין עליו
זורא מיני מוזנות והתניא היצא
לפניו פת אורו ופת דוחן מזכיר
עליו תחלה וסוף כמעשה קדרה
דמשמע דכמו שמזכירין על מעשה

קדרה זורא מיני מוזנות הכי נמי מזכירין על האורו ועל הדוחן
והכי סבירא להו שאין מזכירין אלא על חמשת המינים בלבד
ודחינן להעמיד דברי רב ושמואל כמעשה קדרה ולא מעשה
קדרה כמעשה קדרה דבעינן דבריו תחלה וסוף ולא מעשה
קדרה דאילו מעשה קדרה תחלה זורא מיני מוזנות ולבסוף
זכרה אחת מעין שלם ואורו תחלה שהכל ולבסוף זורא נפשות
רבות ומאחר שזה הדחוי לא זא אלא להעמיד דברי רב ושמואל
ואנו רואים שדבריהם אינם הלכה לא נחוש לדחוי ותשאר
הברייתא כפשוטה דפת אורו ופת דוחן מזכיר עליה תחלה וסוף
כמעשה קדרה שר"ל שיעבר עליו זורא מיני מוזנות ולבסוף זכרה
אחת מעין שלם* שיתר מורה לשון כמעשה קדרה שזא לומר
שיעבר עליו זורא מיני מוזנות משיעבר עליו תחלה וסוף שאם כן
היה יכול לומר פת אורו ופת דוחן תחלה שהכל ולבסוף זורא
נפשות כמעשה קדרה תחלה זורא מיני מוזנות ולבסוף זכרה
אחת מעין שלם ומדלא אמר הכי שמעינן דמעשה קדרה
שהזכירה הברייתא לא רצה לומר אלא שיעבר עליו זורא מיני
מוזנות כפי פשט הלשון כמו שכחנו ואפילו הכי עדיין נאטרך
לפרש שאינו ר"ל כמעשה קדרה לגמרי* אלא כמעשה קדרה
לענין זכרה ראשונה שמזכיר עליהם זורא מיני מוזנות אבל לא
יעבר עליו לבסוף זכרה מעין שלם כמו שמזכיר על מעשה
קדרה אלא זורא נפשות נפשות כדאמר לעיל תני גבי אורו
ולבסוף זלעו כלום.

הנה למדנו מזכירתא זו שהאורו והדוחן דינן שזה ועל שיהיה
מזכיר מתחלה זורא מיני מוזנות כמו על מעשה קדרה
שהרי הברייתא הזכירה את שיהיה והוא הדין נמי לכל דבר שהוא
מוון ודרך לאכלו למוון כמו הפינ"ז שמזכיר עליו תחלה זורא
מיני מוזנות.

והפת שעושין מקטניות כגון פת של פולין וכיוצא זו נראה
שאין מזכירין עליו אלא שהכל שאין דרך לעשות פת כל

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

[ז: - יז:]

כך מהקטניות כמו מהאורו והדוחן ולא דיינינן להו (ז) מוזנות.
וא"ת ולמה לא יצרך על הפת של קטניות ז"פ האדמה כמו
שמזכיר על הקטניות ואם תאמר מפני שנשתנה למעליהת
לשתנה דמשקרא קטניות והכל פת. ואומר מורי הרב נר"ו

[כ: - כז:]

דהכל מפני מעלתו ירד דכיון
שנשתנה ויצא מתורת פרי אין אנו
יכולין לומר עליו זכרה"ל וזכרה
הפת אין אנו יכולין לומר ג"כ אלא
תחמשת המינים על כן אנו מזכירין
עליו הזכרה שכוללת הכל ואפילו
הפת דכתנן (מ). ועל כולם אם
אמר שהכל יצא נמצא שמפני
שהגיע לשם פת חל עליו זכרה
שהכל שכוללת הפת אע"פ שהיא
גרועה. ואפשר לומר שמפני שדרך
אכלתו והנחתו כל השנה היא
כשהוא פרי ועשיו יצא מתורת
פרי ואין דרך הנחתו זכר לפיכך
גרע מהזכרה שלו הלכך צפת על
קטניות או זקמה שלהם שמזכירין
אותו ועושין ממנו מאכל מזכיר
תחלה שהכל ולבסוף זורא נפשות.
ובפת אורו ודוחן וכיוצא כהן
מזכיר זורא מיני מוזנות
ולבסוף זורא נפשות. מהו נראה
למורי הרב נר"ו שיש הפרש בין
האורו והדוחן שעל האורו מזכיר
עליו זורא מיני מוזנות ואפילו
כשהוא שלם אבל על הדוחן אינו
מזכיר עליו כשהוא שלם חדא שאין
דרכו אלא על ידי כחשה או טמיה
אכל האורו דרכו לאכלו אפילו שלם
ועוד דהכי משמע בזה

דגרסינן התם (ז).

ואורו לאו מעשה קדרה הוא והא תניא ואלו
הן מעשה קדרה חילקא טרגים ואורו זרד וערסן ופי' חילקא
שחלק הגרשין לשנים וטרגים שחלק לשלשה הנה שחמשת
המינין אמר חילקא וטרגים ואורו הזכיר אותה כקמח דמשמע
דאפילו כשהוא שלם הוא בכלל מעשה קדרה ואם איתא דאורו לא
דיינינן ליה כמעשה קדרה כשהוא שלם ה"ל למימר ואלו* הן
מעשה קדרה חילקא טרגים של חמשת המינין ושל אורו ומדלא
אמר הכי שמעינן שאפילו כשהוא שלם מזכירין עליו זורא מיני
מוזנות* מה שאין כן בדוחן. ונראה שמפני זו המעלה שיש באורו
מהדוחן הזכיר גמ' האורו יותר והקשו ואורו לא מזכירין עליה:
[ז: - יז:] **ויריהמא** בין דמפשי בה קימחא וכו'. פירוש ריהטא
כמו חצין קדרה שאמרנו למעלה שעשו
מקמח ומדעב אלא שזה אינו ענין כל:

האי חביצא אי אית ביה פירורין כזית מברך עליו המוציא
וש"ש בברכות. פירש"י ז"ל דחביצא הוא פירורין מפת
שמטגנין עס הדבש או עס השמן ע"י חילפס ורב יוסף סבירא
ליה אי אית ביה פירורין כזית מזכיר עליו המוציא ולבסוף שלם
ברכות ואי לית ליה* פירורין כזית מזכיר תחלה זורא מיני
מוזנות ולבסוף זכרה אחת מעין שלם ורב ששת אמר אפילו אין
בפירורין כזית מזכיר עליו המוציא ונחלקו בפירוש הברייתא (ז).
דהכוסות את החטת דרב יוסף מפרש מאי דאמר בזמן
שהפרוסות קיימות מזכיר עליו המוציא ושלם לומר שיש צה
כזית ולפיכך אמר שמזכיר עליו המוציא ושלם זכרות אמר
הפרוסות קיימות רוצה לומר שאין צה כזית ולפיכך אמר
שמזכיר עליו זורא מיני מוזנות וכן פירשו צירושלמי דגרסינן
התם (ה"ה) עד כמה הן פרוסות עד כזית ורב ששת היה מפרש
*הברייתא כן בזמן שהפרוסות קיימות אפילו אין צה כזית כיון
שהם קיימות מזכיר עליהם המוציא ושלם זכרות אבל אין
הפרוסות קיימות מזכיר עליהם זורא מיני מוזנות כיון שאין

המאור הקמן

[ז:] **והא** דתניא לקט מכולן כזית ואכלו אם חמץ הוא ענוש כרת אם מצה הוא יוצא בה ידי חובתו בפסח דאי לא תימא הכי חמץ בשיירי מנחה לאחר פתיחה היכי משכחת לה והלא לחמי תורה אין להם פתיחה אלא ע"כ
כח"ג בחולין קאמר:

והני מילי בדאיתיה
לאורו בעיניה. ולומר
שכילו כלל תערוכת
קמח או מזכיר תחלה
ז"פ האדמה (ז) ולבסוף
ז"כ רבות כו' אבל ע"י
תערוכת קמח שבי כמו
תבשיל דמשמע מיין
[ז:] ועס תערוכות תבשיל
אמר והתבשיל הוא הרוב
מזכיר עליו זכרה
התבשיל: [ו:] ויהא. עשו
כעין חצין קדרה כקמח
ושמן ודש: בין דמפשי
ביה קימחא. שנתנו ט
קמח דכרה: חביצא.
שלקו"ק שמפרשים להם
חביצא:

הנחות וציונים
מהב"ח ושאר פירשים

(א) נפי שאת (בית):
(ב) נצייל דמשמע וכו'
(ג) כמזנות (ד) כמזנות
כ"ל (בית): (ה) כמזנות
כ"ל (בית): (ו) כמזנות
(ז) כמזנות (ח) כמזנות
(ט) כמזנות (י) כמזנות
כ"ל (בית): (יא) כמזנות
(יב) כמזנות (יג) כמזנות
הגהתי כן מוכיח הענין וכן
מוכח באשרי (פי"ח)
ופירוש הכתוב כאן
(בפירוש) [בדרישה] (סי'
רח סוף"א) אי"א ביד
לישבו לפי שטת האלפס
וכן תופס בעל הלכות
גדולות (פי"ח) בלשון
שני ומורה בלשון ראשון
שונה שם וז"ל אורו בין
בשלי בשולין בין אפיה
לחם בתחלה בפיה"א
ולבסוף ביד מ"ט לאו
מין דגן הוא וכן דוחן
ואצ"ע לפי ר' יוחנן בן
נורי דאמר מין הוא
לית הלכתא ברווחה
והאשרי הביא גיטא זו
בשם וסותר מיהו וביה
שאין ענינו כלל לפלוגתא
דברי יוחנן בן נורי ורבנן
דלא איירי בשולין וכולוהו
רבותא פה אחד אורו
שכילו או שעשו פת
במ"מ. תוספות ומרדכי
ומ"י וסמ"ג וסמ"ק וכו'
מהר"ם (א"ש מהר"ם):

השגות הראב"ד

(א) כתוב שם: והא
דתניא
מכולן כזית ואכלו וכו'
אפילו לרב יוסף
דאמר מצה הנאכלת
לשבעה בעיני כו':
אמר אברהם: אין נראה
דבריו שאינו מדבר אלא
על חמשת המינים לזכר
כמו שאמרנו בתנא
פרק רבי יעמאל
[ע:] החטין והשעורין
והכוסות ושתול שועל
ושפון חייטין תחלה
ומטענות וז' עס או וכו'
וקאמרין נמי לענין
חמץ ומלח נמי מטעפין
אף על פי שאינו בלול:

תוריתא דנהמא. מואר
של להם כלומר צריך
שיהא צו מלאה להם
כלומר שלא ינמנו גמרי
ויכיר ידוע שהם להם:
מרתא גביל. נותן קמח
ומים ונותנין בקב
ושופיין על הכירה
כשהיא יוסקת: אהמא
דהנדקא. נקב שאופין
בשפוד ומשחין אותו
דמיר בשמן או צמי
צנים וסומן: אהם
העשוי לצבותא. להם
(הוא) שאין אופין
אותו בתנור אלא
בחמה: בעבין. כלומר
ערוכה ומקוטפת כמין
גלוסקאות נאות או גלי
אלדמיה דללחם עשאה:

הנהגות וצינונים מביתא דשאר מפרישים

(א) דקתינו בזמן (ביה):
(ב) שלא כציל (ביה):
(ג) שהעמיד מחלוקת דר'
יוסף ורב ששת בחביצא
דמפשה אילפס (מהר"ם):
(ד) גי' מהר"ם מפריש
המנחות: (ה) כיה
בכת"י: (ו) היינו פרוסות
קיימות (מהר"ם): (ז) עי'
מפריש על הר"ש: סי'
י' אות ד שחמה על זה
(דב"ת): (ח) הבריתא
דפרוסות קיימות (מהר"ם):
(ט) גי' בבבלי (ביה),
מהר"ם: (י) גי' מהר"ם:
דב"ת: (יא) אע"פ שאין
בו תואר לחם (ביה),
מהר"ם: (יב) גי' זה
פירש בטורקנין שחיבי'
בחלה לסתמא דגמרא
ולרובין פטורא אבל
במרתא גביל פי' נותנין
קמח ומים בכלי ובושחין
בקב ושופיין על הכיר'
כשהיא נסקת עכ"ד ואין
ספק שאין זה דרך גבול
כו' (רי"ה): (יג) התנאים
(ש"י): (יד) גי' ר"ל בין
שהיה הקמח על גבי מים
רוחחין בין רוחחין על גבי
קמח (א"י): (טו) ומקטפין
(א"י): (טז) גי' דמשום
והיבת דמותר מקמח
(א"י):

זהם כית ואינם קיימות וכיון דהלכה כרז ששת נמצא לפי זה
שהבריתא^(ט) צומן שהפרוסות קיימות נאטרך להעמיד אותה
אליבא דרז ששת בשאין צפרוסות כית ולא^(י) כדברי הירושלמי. וזו
היא שיטת רש"י ז"ל^(י).

ורבינו נרפת ז"ל (תוס' ד"ה תפלה)
הקשו עליו מדאמרין בגמ'
אמר רב יוסף מנא אמינא לה
דמיתא היה עומד ומקריב מנחות
צירושלים אומר שהחיינו נוטין
לאכלן אומר המוציא להם מן הארץ
ומי עלה וכולן פותחין פתיחין
כיתים א"ל אבי אלא מעתה למנא
דצי רבי ישמעאל דאמר פורקין^(י)
עד שמחזירין לסולתן ה"י דלא
מברכין המוציא וכי תימא הכי נמי
כלומר שאין מברכין המוציא על
פירורין קטנים והא תניא ליקט

מכולם כית ואכלן אם חמך הוא ענוש כרת אם מנא היא אדם
יואל כית ידי חובתו צפסח ופירש"י ז"ל דליקט מכולן כית
אמנחות קאי ור"ל שאם ליקט מכל המנחות כית חמך ואכל אף
על פי שהוא ממנחות הרבה ענוש כרת ואם מנא היא אע"פ
שהוא ממנחות הרבה מנאטרך לשיעור כית לפטרו מחיוב מנא
ואין זה נכון כלל שהיא יכול לומר ליקט מכל המנחות כית חמך
והלא המנחות כולן לא היו באין אלא מנא חמך משמי הלחם בלבד
(מנחות נג): ועוד שהיא יכול לומר אם מנא היא אדם יואל זה
ידי חובתו צפסח והא אמרינן (פסחים לו). בכל מושצותיכם תאכלו
מנות (שמות יב ב) מנא הנאכלת בכל מקום אדם יואל זה ידי
חובתו אכל מנא מנא נאכלת בכל מושצותיכם אין אדם יואל זה ידי
ידי חובתו צפסח^(י) ומנחות לא היו נאכלין חוץ לירושלם והיאך
יואל זה ידי חובתו צפסח אלא ודאי לא קאי אמנחות אלא
אחמשת המינין ור"ל אם ליקט מכל חמשת המינין כית חמך
צפסח ואכל ענוש כרת דלא תימא ככית ממין אחד הוא דמחייב
אלא אפילו כית ממנחת המינין מנאטרפין וכמו כן אם אכל
מכולן כית מנא צפסח מנאטרפין ויואל ידי חובתו ואם כדברי
רש"י ז"ל שמפרש חביצא ע"י טיגון צאלפס מאי קא פריך ליה
אצי לרב יוסף דהכי מיירי בשליקט מכולם פירורים קטנים והן
צעין ולפיכך אמרו שיואל צהן מאכילת מנא ומצרך עליהם
המוציא שמאחר שיואל צו ידי חובת מנא ודאי יש לו לצרך עליו
המוציא אכל לרב יוסף לא איירי אלא דצרך שהוא מצושל
ולפיכך צבירא ליה שאם אין צפירורים כית אינו מצרך עליו
המוציא.

ולפיכך נראה שהפי' הנכון הוא כמו שפירשו רבינו האי
גאון ורב גתא בעל הערוך ז"ל (ערך מצך) דחביצא הוא
שלוקחים הפירורים ומחזרין אותן יחד עם הדבש או עם המרק
צלי שום צישול כלל ורב יוסף ס"ל שאם אין צפירורין כית אע"פ
שלא תמצולו אינו מצרך עליהם המוציא והקשה לו אביי והא
מנא ליקט מכולן כית אם חמך הוא ענוש כרת אם מנא היא
אדם יואל ידי חובתו צפסח הנה שאין כאן כית אלא בחמשה
פירורין ואפילו הכי נראה שמצרך עליו צרכת המוציא ואכילת
מנא והשתא פריך שפיר שכמו שזה צלא צישול ואנו מצרכין עליו
הוא הדין נמי בחביצא כיון שאין שם צישול אלא חיבור צעלמא
שמחזרין אותו בקערה עם הדבש או עם המרק אית לן למימר
שאע"פ שאין צפירורין כית שמצרך עליהם המוציא.

ובזרי הרב נר"ו מציא עוד ראייה לזה הפירוש שפירש הגאון
ובעל הערוך ז"ל שאם כדברי רש"י שמפרש צישול על
כרמין נאטרך לומר דרז ששת מפרש הצרייתא^(ז). דהכוסם את
החטה דקמתי ואם אין הפרוסות קיימות בתחלה מצרך עליו
צמ"מ דמיירי בשאין פרוסות קיימות ככית ושאין צהם תואר
להם דאי כשיש צהם תואר להם^(י) הא שמעינן ליה לרב ששת
דאמר שאע"פ שאין צהם כית מצרך עליהם המוציא והיאך יאמר
בכאן שצרך צמ"מ אלא ודאי נאטרך לומר לדעתו דבשאין
צפרוסות כית ואין צהם תואר להם מיירי וא"כ לדעת רב ששת
מה חידש לנו רבא בכאן שאמר והוא דאיכא עליה תוריתא
דנהמא שחרי כבד נאמר צרייתא* שאם אין הפרוסות כית ואין
צהם תואר להם מצרך עליהם צמ"מ אלא אי איכא עליה תוריתא
דנהמא אע"פ שאין צהם כית מצרך עליהם המוציא ולמה הוצרך
רבא לחזור הדבר ללא צורך שאין דרך האמוראים לחזור הדברים

האמוראים צמשינות וצרייתות אם לא יהיה כדי ללמד שום חידוש^(י)
אלא ודאי משום דצרייתא איירי צישול והכא צלא צישול הוצרך
רבא לומר דכי אמרינן דאפילו פירורין שאין צהם כית שמצרך
עליהם המוציא זהו כשיש צהם תואר להם דאי מצרייתא הייתי

אומר דדוקא דצרך שהוא מצושל
צריך שיהא צו תואר להם אכל
תצריצא שאינו מצושל אע"פ שלא
יהיה צו תואר להם ואין צפירורין
כית יצרך עליו קמ"ל רבא חידוש
שאע"פ שאינם מצושלים אינו
מצרך עליהם אלא כשיש צהם
תואר להם ועכשיו נעמיד
הצרייתא^(י) כדעת הירושלמי כשיש
צפרוסות כית ואפילו אליבא דרב
ששת ור"ל^(י) צומן שהפרוסות
קיימות שיש צהם כית בתחילה
מצרך עליו המוציא ולצבוף שלש
צרכות אין הפרוסות קיימות
שאינן צהם כית בתחילה מצרך צו
מיני מוונות מפני שכיון שהוא מצושל ואין צהם כית אפילו זה
ששת מודה שכבר יא' ממורת להם ואע"ג דאיכא עליה תוריתא
דנהמא.

על כן נראה למורי הרב נר"ו ששלשה דינין חלוקים הם היכא
שהוא מצושל אם יש צו צפרוסות כית^(י) מצרך עליהם
המוציא ושלש צרכות ואם אין צפרוסות כית^(י) אע"ג דמיחוי
דאיכא עליה תוריתא דנהמא אינו מצרך עליו אלא צורא מיני
מוונות דכיון שהוא מצושל לא תואר להם לו. והיכא שאינו מצושל
אלא שהוא מחובר על ידי דבש או מרק צלא שום צישול אם יש
צפרוסות כית מצרך עליו המוציא^(י) אין צפרוסות כית ואין צהם
תואר להם מצרך עליהם צמ"מ אכל אם יש צהם תואר להם
אע"פ שאין צהם כית מצרך עליהם המוציא. והיכא שאינו לא
מצושל ולא מחובר אלא שהוא פירורים לצדס אע"פ שאין צהם
כית ואין צהם תואר להם שהן דקין ציותר מצרך עליו המוציא
ושלש צרכות שכיון שהוא פת צפני עמנו אינו יואל לעולם מחורות
פת. וזה שלא כדברי רבינו חננאל ז"ל שאמר דמאי דאמרין (נט).

דפת הנוממה בקערה מצרך עליו המוציא דאיכא עליה תוריתא
דנהמא מיירי ולפי מה שכתבנו אין אנו צריכין לזה אלא כיון
שהוא פת צפני עמנו ואינו מחובר דצרך אחר אינו יואל מחורות
להם לעולם ומצרכין עליו המוציא ושלש צרכות:
מרייתא פטורה מן החלה. זו היא גי' הגאונים ז"ל: **מואי**
מרייתא. מרתא גביל. פרש"י ז"ל (ד"ה כובא) שצכירה
ענמה* עושין גומא* ונותנין שם קמח ומים ומגבלין אותו ונאפה
שם^(י) ונראה שגורס חייבת דכיון שהוא עשוי דרך צבול למה
תהיה פטורה ואפשר להעמיד פירוש זה אפילו לגירסת פטורה
דכיון שאין זה דרך גלגול ואין דרך לעשותו לאכילת קצב פטור
מן החלה.

ורבינו האי גאון ז"ל פירש דמרתא גביל הוא שלוקחין הקמח
ומטיילין אותו צמים רוחחין ולפיכך פטורה מן החלה דאין
צוה שום גלגול כלל. וקשה קצת לפי זה הפירוש דכיון שאין שם
גלגול פשיטא דפטור דודאי הגלגול מחייב והכא ליכא גלגול
ואפשר לומר שמפני שנחלקו (האמוראים)^(י) צוה צפרק כל שעה*
(פסחים לו): דחד אמר^(י) זהו לפטור וחד אמר זהו ליהוי צא
להשמיענו דהלכה כמאן דאמר זהו זה לפטור*:

ואיכא דאמרי אהמא דהנדקא. יש מפרשים שלשין את
העיסה ומקטפין אותה היטב ואח"כ מכניסין אותה
בשפוד וזולין אותה ומטגנין^(י) אותה בשמן ודבש צשעת הלליה
ולגרסת חייבת נפרש מפני שצלייתה עבה ויולשה כשאר עיסות
ויותר לפיכך חייבת ולגרסת פטורה נאמר כיון שאין זה דרך
אכילת קצב היא פטורה.

ויש מי שאומר שלחמא דהנדקא הוא פת ידוע שעושין ממנו
חיקוני הנשים ולגירסת חייבת נפרש מפני שלשין אותה
כשאר עיסות חייבת בחלה ולגירסת פטורה נאטרך לומר דמותר^(י)
קך פטורה שמתחלה לא נילשה לאכילה וכיוצא צוה אמרו (חלה)
פ"א מ"ח עיסת הכלצים צשעה שהרועים אוכלין ממנה חייבת
בחלה אין הרועים אוכלין ממנה פטורה דלריכין לזה אלא כיון
דכרכה כיון שלא נילשה למאכל אדם אלא לכלבים פטורה כ"ו
שלא יאכלו הרועים ממנה:

לחם העשוי לצבותא פטור. פי' אחר שלשין את העיסה מניחים

א ב *מיי" פ"ג מהלכות
צרכות הלכה ח סמג
עשין כו טו"ש"ע א"ח סימן
קסח סעיף י'
ג מיי" פ"ג מהלכות
צרכות הלכה יב סמג
עשין קמח טו"ש"ע י"ד
סימן שכת סעיף ה וטו"ש"ע
א"ח סימן קסח סעיף טו:
ד ה טו"ש"ע א"ח סימן
קסח סעיף טו:
ו מיי" פ"ג מהלכות
צרכות הלכה יד סמג
שט טו"ש"ע י"ד סימן שכת
סעיף יז:

שיטת ריב"ב

תוריתא דנהמא. תואר
מרתא לחם: מרתא
גביל. נותנין מים וקמח
בכלי ובושחין בקב
ושופיין על הכירה כשהיא
יוסקת: דהנדקא. בצק
שאופין בשפוד ומורשחין
אותו תמיד בשמן
ורביצים: לחם העשוי
לצבותא. אין אופין בתנור
אלא בחמה: בעבין.
ערוכה יפה ומקוטפת
לגלוסקאות נאות גלי
דעתיה דללחם עשאים:

שלמי הגבורים

א הגבורות אשר"י (פי'
י). נראה שצמחתינ
הפירורין צמים והמים
מתלגגים
הפירורין אלו להו
תוריתא דנהמא וכן היה
רגיל רבינו דוד ממך
ללגן פירורין צמים
צליה כדי לאכלן שחירת
צלא צרכת המוציא וצלא
צרכת המון שלאחריו
ע"כ:

אכל סולת ר' ירמיה מיומיה לפי שהיה מסופק בצרכה אחרונה שאם היה מסופק בצרכה ראשונה [ה] יכול לברך שהנ"ב דמן על כולם אם אמר שהנ"ב יאל [א] אכל צרכה אחרונה אין לו לברך אלא צרכה שנתקנה:

י [דף לז ע"ב] **אמר** רב יוסף האי חצילא [ב] אי אית ציה פרוורין כוית מברך עליו מתחלה המוציא למ"ה ולבסוף מברך עליו שלש ברכות דלית ציה פרוורין שאין צהן כוית אמר רבא והוא דאיכא עליהם תוריתא דנהמא וכן הלכתא חצילא פירש"י שמבטלין לחם בחור האילפס [ו] וקשה לפירושו א"כ מה מייחית רב יוסף ראייה מפרורי מנחה שלא נתבטלו וי"ל כיון שנטוגה בשמן חשוב הוא כנתבטל מיהו קשה מאי מייחית עלה מליקט מכולם כוית [ג] דאיידי ציה מיינן דהתם לא איירי לא במבטל ולא במטוגן ועוד קשה לפירש"י [ד] דלרב ששת חיקשי ליה מצרייתא דלעיל אין הפרקות קיימות בתחלה מברך עליהם בורא מ"מ ולבסוף צרכה אחת מעין שלש ומפרש צירושלמי פרוקות קיימות כוית אין פרוקות קיימות בפחות מכזית ופר"ת חצילא [ה] הם פירורי לחם שגדבקין יחד ע"י [ו] חלב ודבש ובערוך פי' שהם פירורי לחם הגדבקים זה בזה ע"י מרק וכל דבר הגדבק יחד [ז] קרוי חצילא כעין

חצילא דתמרי [א] חילוקים יש צהן [ב] היכא שנתבטלו אם יש צהן כוית מברך עליהם המוציא ושלש ברכות ואם אין צהן כוית אע"ג דמחזי דאיכא עלייהו תוריתא דנהמא אין מברך עליו [בא] אלא בורא מ"מ כיון שהוא מבטל אינו חשוב תואר לחם [ה] ואם אינו מבטל אלא שהוא מחובר ע"י דבש או מרק [בב] אם יש בפרקות כוית מברך עליו המוציא אף על פי שאין צהן תואר לחם ואם אין בפרקות כוית [ג] אם יש צהן תואר לחם מברך עליו המוציא ואם אין צהן תואר לחם [דא] מברך עליו בורא מ"מ [זב] [א] והיכא שאינו לא מבטל ולא מחובר אלא שהוא מפורד דק דק אע"פ שאין צהן כוית ואין צהן תואר לחם מברך עליו המוציא [זג] ושלש ברכות כיון שהוא פת צפני עצמו [ח] אינו יוצא לעולם מתורת פת * צסם הר' יונה ו"ל וכן נראה מחור ההלכה [ז] ולא כדברי רבינו חננאל ו"ל שאמר דהא דלמריין [דף לט] פת הלגומה נקברה מברך עליה המוציא דאיידי דאיכא עליה [ב] תוריתא דנהמא [ש] שאין אנו צריכין לזה אלא כיון דאין דבר אחר מעורב עמו אינו יוצא מתורת לחם ומברכין עליו המוציא:

בלא ברכה המוציא ובלא ברכה המון שלאחריו. העתקה מן התוספות:

תפארת שמואל

(ז) ונראה וכו' שלאחריו. נ"ב שלא לאחר שיתחזק ראשו ויגיד ההלכה:

מעדני יום טוב

דאיכא עליה תוריתא דנהמא שהרי כבר נאמר בצרייתא ולמה הוצרך רבא לחזור הדבר ללא זוכך שאין דרך האמוראים כו' ע"כ ואני שמעתי ולא אצין דהרי אפשר לומר דרבא עצמו דקאמר והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא לא קאמר הכי אלא כדי שלא תקשה על רב ששת מהצרייתא דהא בצרייתא לאו צהדיא קמני דלית ציה תוריתא דנהמא: [ה] דהם פרוורי דהם שנדבקו יחד בור' והשמת מייחית שפיר מליקט מכולם שכמו שזה בלא צישול ואנו מברכין עליו ה"ה צהדיא כיון שאין שם צישול אלא חיצור צעלמא. תהר"י ועי' לקמן: [ו] דה"ב ודבש. או או קאמר: [ז] היכא שנתבטלו אם יש בהן כוית מברך עליהם המוציא. והיינו צרייתא אם הפרקות קיימות כו' דבש"י ז' ושם כתבתי דבש"י כל שעה סי' י"ז ונהלכות חלה כתב דההיא ר"מ היא דקסבר דלא אמי צשול ומבטל ליה אצל ר' יוסי פליג והלכה כמותו כ"כ שם שסם הר"ם ומהמצי"ן וי"ל דאיכא למדמי דעד כאן לא פ"י ר"מ ור"י אלא לענין מה דבעינן טעם מזה וס"ל לר' יוסי דהוי כמזה עשירה כיון שנתבטלה ולא הוה טעם לחם עוני וכי הא קאמר בגמרא דהכא צדק דלקמן דר"י מודה בשלוקט משום דשאינו ריקן דבעינן טעם מזה ופי' תהר"י צסם רבני נרפת דהוה כמזה עשירה כו' כמ"ס בשמם צס"י ט"ו והשאת כי היכי דלענין שלוקט דירקות מודה ר"י דמברך צה"א ואין השליקה מבטלין מברכתן כן צלחם נמי מודה לענין צרכה: [ח] ואם אינו מבטל בור' מכלל ואילך חילוק השני והיינו חצילא וכרז ששת כפי' ר"ת והערור ולא צעי רבא תוריתא דנהמא אלא צהן צהן כוית: [ט] ודאיכא שאינו צא מבטל. זהו החילוק הג' ומכאן סברא צעלמא והכי מייחית לקמן סי' י"ז צהדיא מהירושלמי: [י] אינו יוצא צע"אם בתורת פת. וקשה דא"כ מאי מקשה מליקט מכולם וי"ל דאין הא פסקין כרז ששת ואליפיה הוא דלממן להני ג' חילוקים: [ב] דה"ג תוריתא דנהמא שאין אנו צריכין ציה אלא כיון. וכן הוא צהר"י:

דברי המודות

נקיור וצט"ס [א] (ב) היכא שנתבטלו אם יש בהן כוית. אע"פ שאין צהן תואר לחם דהיכא שנתבטל לא משמע דשני לן צין אית ציה תוריתא דנהמא לית ציה צ"י סימן ר"ת וריתא לרמ"י שמפרש אם יש צהן כוית קודם שנתבטלו ואין נ"ל כדבריו דמאי אכפת לן בקודם שנתבטלו מאי הוה אם עכשיו צעשה שאוכל אין צהן כוית וגם הוא דבר תמוה צעמנו שהאוכל יטעור לדעת כמה היה שיעורו קודם שנתבטל ובר מן דין הרי לשון רש"י אם הפרקות קיימות ולא נימוחו צישולין: (בא) אלא במ"מ. וצרכה אחת מעין שלש כ"כ בקיור ואפשר לומר דזה לשעת רבינו שסובר דהוי דאורייתא כדלקמן סימן י"ז אצל למ"ד דלא הוי דאורייתא א"כ יש להסתפק בה כמו צורא נפשות דהתם וע"ש דלאותו מ"ד לנני"ר נמי צעי שיעור ועוד ע"ש צמ"ט דלף לרבינו צנני"ר אין ספק: (בב) אם יש בפרקות כוית מברך עליה המוציא. וג' ברכות דלעיל: (ג) אם יש בו תואר דהם מברך עליו המוציא. וג' ברכות כ"כ

קיצור פסקי הרא"ש

לחם ואם אין צהן כוית אם יש צהן תואר לחם מברך המוציא וג' ברכות ואם לאו צמ"מ וצרכה אחת מעין ג' ואפילו אם יש צהן תואר לחם ואם אינו מבטל והוא מחובר ע"י דבש או מרק אם יש בפרקות כוית מברך המוציא וג' ברכות אף אם אין צהן תואר

שדה צופים

דף לז ע"ב היה עומד ומקריב מנחת בירושלים אומר ברוך שהחיינו וכו'. הרא"ש נפסקים פ"צ סי' ט"ו. ונהלכות חלה סי' ב'. האי חביצא אע"ג דלית ביה פירורין כוית מברך עלה המוציא וכו'. הרא"ש נצרכות פ"ו סי' י"ט: טורקנין חייבין בחלה. הרא"ש נהלכות חלה סי' ג'. תני רבי חייה לחם העשוי לכותה פטורה מן החלה. הרא"ש נפסקים פ"צ סי' ט"ו. ונהל' חלה סי' ב'.

קובץ מפרשים

דרוקא צנומה בקערה דכיון דשדי רותחין עלה ה"ל כלי שני. אבל רמא פת בקדירה ה"ל כלי ראשון כיון דמבשלה כו' ע"ש. א"כ יפה כתב הר"ח דאיידי דאיכא בראיכא עליו תוריתא דנהמא דהיינו חביצא ממש. אבל כשהוא מפורד ובעינא בלא תערובות משקה איכא למימר דאף ה"ת מודה דלא בעינן

דרכס לכתוב הדינים הנהוגים מענייני איסור והיתר וצרכות במחזוריים שהאדם משתמש בכל יום: [ה] יבוא צברך שהנ"ב בור'. ואפי' לכתחלה ואע"ג דאם צירך דיעבד משמע כיון שמסופק דיעבד דמי צ"י ס"ס ר"ד צסם הג"מ שכתבו כן צסם התוס': [א] אב"ד ברכה אהרונה. דלא תנן צה דאם צירך צנ"ר דלא: גרמ' צמרא אמר רבא האי ריהטא דחקלא וכו' דלא מפשו ציה קמחא כו' אידי ואידי צמ"מ דרז ושמואל דאמרי תרווייהו כל שיש צה מה' המינים מברכים עליו צמ"מ וכתבו הר"י ומה שהשמיטו רבינו נ"ל משום שכבר השמיטנו זה הדין צס"י ז' צמ"ס שם כל שעיקרו מחמת המינים אפילו רובו ממין אחר מברכים עליו צמ"מ: [ב] ה"ג אי אית ביה פרוורין כוית בתחלה מברך עליו המוציא דהם מן הארץ ולבסוף מברך עליו ג' ברכות דלית ביה פרוורין כוית בתחלה מברך עליו: [ג] דאיידי בדי' מיינן. כמו שהוכיחו התוס' מדקמני אם חמץ הוא וצמחנות לית חמץ כדמתן כל המנחות צאות מזה אלא אה' מיינן קאי וה"ק ליקט מכל מיני לחמים כוית כו' ע"כ וא"ת למאי תודה שיש צהם חמץ וי"ל דלישנא דמכילן לא דייקא כלל ושוב ראיתי בספר המאור שכתב וי"ל ה"ק צל חולין כה"ג אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מזה הוא יוצא צה י"מ צסמא דאלת"ה חמץ צשירי מנחות לאחר פתיחה היכי משכחת לה הלא לחמי מודה אין להם פתיחה אלא על כרחק כה"ג בחולין קאמר עכ"ל וצוה מתחייב קושית רבינו ג"כ: [ד] דר"ב ששת תקשי ליה בור'. ומפרש צירושלמי כו' והתוספות מיליו דהא דמפרש צירושלמי כוית היינו לפי שכן דרך להיות תוריתא דנהמא כוית אצל פעמים דלפי' בפחות מכזית איכא תוריתא דנהמא ע"כ ותהר"י הקשו צשמו על פירש"י דאי במבטל אם כן הא דקמני צצרייתא צומן שאין הפרקות קיימות בתחלה מברך צמ"מ נטערך לומר דמייירי כשאין צהן כוית ושאין צהם תואר לחם דאי צשס צהן תואר לחם האמר רב ששת שאע"פ שאין צהם כוית מברך עליהם המוציא וא"כ לדעת רב ששת מה חידש לנו רבא צכאן שאמר והוא

טור ועיין לעיל סעיף י"ט: (ב) היכא שנתבטלו אם יש בהן כוית. אע"פ שאין צהן תואר לחם דהיכא שנתבטל לא משמע דשני לן צין אית ציה תוריתא דנהמא לית ציה צ"י סימן ר"ת וריתא לרמ"י שמפרש אם יש צהן כוית קודם שנתבטלו ואין נ"ל כדבריו דמאי אכפת לן בקודם שנתבטלו מאי הוה אם עכשיו צעשה שאוכל אין צהן כוית וגם הוא דבר תמוה צעמנו שהאוכל יטעור לדעת כמה היה שיעורו קודם שנתבטל ובר מן דין הרי לשון רש"י אם הפרקות קיימות ולא נימוחו צישולין: (בא) אלא במ"מ. וצרכה אחת מעין שלש כ"כ בקיור ואפשר לומר דזה לשעת רבינו שסובר דהוי דאורייתא כדלקמן סימן י"ז אצל למ"ד דלא הוי דאורייתא א"כ יש להסתפק בה כמו צורא נפשות דהתם וע"ש דלאותו מ"ד לנני"ר נמי צעי שיעור ועוד ע"ש צמ"ט דלף לרבינו צנני"ר אין ספק: (בב) אם יש בפרקות כוית מברך עליה המוציא. וג' ברכות דלעיל: (ג) אם יש בו תואר דהם מברך עליו המוציא. וג' ברכות כ"כ

י לחם שנתבטל צאילפס אם הפרקות גדולות כוית מברך המוציא וג' ברכות ואם לאו מברך צמ"מ וצרכה אחת מעין ג' ואפילו אם יש צהן תואר לחם ואם אינו מבטל והוא מחובר ע"י דבש או מרק אם יש בפרקות כוית מברך המוציא וג' ברכות אף אם אין צהן תואר

דברי דוד מסכת ברכות דף לו עמוד ב

ולענין הלכה כתבו הרא"ש ותלמידי רבינו יונה שלשה חלוקי דינים, הדין הא' היכי דנתבשלו אם יש בהן כזית מברך המוציא לחם מן הארץ וג' ברכות, ואם אין בהם כזית אף על גב דמחזי דאיכא עלייהו תוריתא דנהמי אין מברך אלא בורא מיני מזונות. הדין השני היכי שמחובר ע"י מרק אם יש בפרוסות כזית מברך המוציא אף על גב דליכא תוריתא דנהמי, ואם אין בפרוסות כזית אז בדאיכא תוריתא דנהמי מברך המוציא, ובדליכא תוריתא דנהמא אין מברך רק בורא מיני מזונות. הדין השלישי היכי שאינו מבושל ולא מחובר רק מפורר דק אז אפילו בפחות מכזית וליכא תוריתא דנהמא, אפ"ה כיון שהוא פת בפני עצמו אינו יוצא לעולם מתורת נהמי ומברך עליו המוציא, ודלא כרבינו חננאל שכתב דבעי תוריתא דנהמי אפילו היכי שאינו מבושל ולא מחובר, עכ"ל הרא"ש ותלמידי רבינו יונה ע"ש.

והנה הדין השני הוא ברור דהיינו ממש מימרא דרב ששת ורבא, אמנם דין הראשון שכתבו דבישול אף בפחות מכזית אפילו בדאיכא תוריתא דנהמי כו' אזלי לשיטתם לפי מה דמפרשי להירושלמי, אבל לפי מאי דפרישנא לעיל להא דהירושלמי א"כ אין נפ"מ כלל בין בישול לאינו מבושל, וכן מוכח לקמן בסוגיא דשלקות (לח, ב), וכבר הרגיש בזה במקצת בספר מעדני מלך עיין שם.

ובדין השלישי שכתבו דהיכי דאינו מחובר ולא מבושל אז לעולם מברך המוציא אף בדליכא תוריתא דנהמא ופחות מכזית, הרבה יש לתמוה דאפילו לפי פירושם בסוגיין הא ע"כ מוכח דדיבוק זה אינו מגרע כלל הברכה, דאל"כ לא הוי מקשה מידי מהא דלקט מכולן וכדכתיבנא לעיל באריכות, וכיון שכן רבא דאמר דבעי תוריתא דנהמא הוא הדין בלא חביצא נמי בעי דוקא תוריתא דנהמא. ויש ליישב קצת, דרב יוסף דאמר דפחות מכזית לא מברכינן המוציא ולא מחלק כלל בין תוריתא דנהמי ללית ביה תוריתא דנהמא ש"מ דאפילו בדאיכא תוריתא דנהמא נמי לא מברך המוציא וע"כ שאין זה קרוי לחם כלל, שפיר מקשה על זה מברייתא דלקט מכולן דאי לא מקרי לחם לא הוי נפיק ביה בפסח, אבל רבא דאמר דשפיר קרוי לחם רק דבעי תוריתא דנהמי, בהא שפיר איכא למימר דמילתא דרבא לא הוי רק בחביצא שהוא מדובק דבזה הוא דבעי תוריתא דנהמא משום שהדיבוק מבטל קצת התואר לחם, אבל בלא דיבוק לעולם איכא תוריתא דנהמא, כן נראה ליישב דבריהם קצת. אלא שלשון הרא"ש קשה קצת ע"ש. ועוד לא ידעתי במה סמכו עצמם לחלוק על רבינו חננאל שהיה מגאונים קדמאי, ומנ"ל לחלק כן מסברא כיון דפשטא דסוגיין לא משמע כן. ועוד כי הדבר נראה בחוש כי מצה כתושה הדק היטב (שקורין מצה מעלה) לית בהו תוריתא דנהמי כלל ואין סברא כלל שיברך עליה המוציא. לכך יותר נראה כדברי ר"ה אשר גם עליו כתבו הפוסקים דדבריו דברי קבלה, ועוד דברכת בורא מיני מזונות על הפת נמי יצא וכמי שיתבאר לקמן אי"ה. ונמצא כי אין כאן ג' חילוקי דינים רק דין אחד, דבין שהוא מבושל או מדובק או שאינו לא מבושל ולא מדובק רק מפורר דק בכולן בדאית בהו כזית מברך המוציא (רק דמבושל בעינן שלא יהא נמוח), ובדלית בהן כזית ואיכא תוריתא דנהמא מברך ג"כ המוציא, ובדליכא תוריתא דנהמא אינו מברך רק בורא מיני מזונות אפילו באינו מדובק רק מפורר דק, ועיין היטב בכל זה כי נכון הוא.

ודע דהרמב"ם (פ"ג מברכות ה"ח) שכתב הפת שפתת אותה פיתים ובשלה בקדרה או לשה במרק כו', נראה ג"כ מדבריו דמשווה בישול ללישה במרק וכמ"ש לעיל בשיטת רש"י. וסוף לשונו דנתקשו בו האחרונים (עיין בכסף משנה ובמגיד משנה שם) הנכון בזה כמו שכתב ר' יהושע מבני בניו של הרמב"ם דהאי או פירושו אם, ויותר נכון להגיה תיבת אם במקום או, דמעשה אין כאן קושיא כלל בדבריו. ומה שטרחו האחרונים להעמיד הדברים ככתבן וגם דקדקו בדבריו, במאי דפתח בלשון שנוי וסיים בלשון עברה ומחמת זה יצא להם דינים מחודשים בדבריו, אינו כדאי בדקדוקים כאלה לחדש דין מה שלא נמצא לו יסוד בש"ס, והדבר פשוט דיש להגיה בדבריו תיבת אם, דמעשה דבריו פשוטים ומתאימים לדעת רש"י, ועיין.

(א) כלום פייז משנה ת.
(ב) עיין חור' לקמן מה.
(ג) ד"ה אם, ע' עירובין דף
ט"ז, (ד) פסחים דף פ"ג
ע"ד, (ה) עוקצין פ"ג
ג"ה נ"א: (ו) וְלִקְחֵם
(ז): (ח) עיין לקמן
דף כ"א, ע' שבת דף
(ט) [בדלשים מ"א],
(י) לילול לה, (כ) פ"ז
(כ"א) עיין עוד חור' ו'
יובא ע"ז. ד"ה וְלֵא
(ל) עיין לקמן מא. וחור'
שם ד"ה אבל, (נ) לה,
(ס) [וע"פ חוס'] ממוז
ע"ה: ד"ה פְּלִילִין.

פירוש אקדשיים.
מלוח עלי שח (לויז ל' ד
ועין רש"י ז"ל קט"ו
רש"י פרוש"ש.
פירוש זושין (פלומען)
(רש"י יומא דף עב
ע"א ועין פירוש ערך
דרמסקון).
פירוש עוף הקורבן (עין
רש"י ש"א פ"ו ט"ז.
מנשיי"י. פירוש למחור
הדק (רש"י שח דף עד
ע"ג ד"ה דפרס סילקא).
אני"ש. פירוש ש"ס
(רש"י ע"ז דף ע"ג).

ב חִיבוֹת "וְהָאִיכָא"
 לֹא גוֹרְסִין לֹא וְכֵן
 הַתְּנִיק הַחֹסִי יוֹמָא כֹּחַ
 ע"א ד"ה וְלֹא סוּכָה כֹּחַ
 ע"ב ד"ה וְלֹא (רַשִּׁי)
 וּבִכְחַ"י הַיְיִסָא מִסְכַּת
 וְיִיחָזֵן זִית קָטָן אֲבָל
 זִית גְּדוֹלָה הוּא דְכִי
 מְנִי שְׂקֵלָתָא רַעֲיִנְיָה
 אִתְּרִיהּ לְשִׁמְעוֹרָה
 (וְכֹה) בְּרַח"י וְיִוְסָא
 יִשְׂרָה הֵיא, דְק"ס:
ג עֵינֵי דְק"ס הִקְשֶׁה לֵּךְ
 לְשׁוֹן "תַּנְא" לִלְמִידֵי
 בִּר קִפְרָא וּמְבִיא מִכְנָה"
 דְל"ג "יִנְמָא כְּתָנָה"
 וְיִוְסִין הִנְהוּ תְּרִי
 תַּלְמִידֵי וְכֹה (מְבִיא)
 הַחֹסִי עֵינֵי/

בע"ב תוד"ה מבור
(שר"ת חת"ס ח"ס יב):
[נ] נדע"ל ורודה
לביצוע מן הצנומה
(עטרת ראש) והחת"ס
(בשר"ת שם) (ובצע)
[ובצוע] ממנה
צנומות, ול"ג מן
הצנומה וכוונת תירוצם
כמו שמבואר ברא"ש
ובי' בשם החסיד, ועיין
תוס' הרא"ש:

בצר יִהְיֶה שִׁיעוּרָא. הֵייתָ
אֲבָל בְּצָרָהּ שְׁלֹמִי
בְּעוֹלָם הוּא בָּלָא בְּצָרָהּ^כ בִּין
שְׁלֹאֲתֵרֵי בְּעֵין שִׁיעוּר מֵלָא

בצד ליה שיעורא אמר ליה מי סברת כזית
גדול בעינן כזית בינוני בעינן (והא איכא⁶)
וההוא דאייתו לקמיה דרבי יוחנן זית גדול
הוה דאע"ג דשקלוה לגרעינותיה פש ליה
שיעורא⁶ דתנן *זית שאמרו לא קמן ולא
גדול אלא בינוני והוה אגורי ואמר רבי אבהו
לא אגורי שמו אלא אברושי שמו ואמרי לה

ממנו רב חייא בר אשי פת צנומה בקערה
 דר' חייא דאמר ר' חייא צריך שתכלה
 רבא מאי שנא צנומה דלא משום דכי
 על הפת נמי כי קא גמרה אפרוסה גמרה
 אלא

גול הירקות אע"ג דאמרינק לעיל" דמי פירות זעה צעלמא
והפליגא דר' חייא. ואמ"ר יבני מיירא אם יש שלמה
ליג עלה ר' חייא הא נמסקינק לעיל (ד"ה) פירורין
דנהמא וי"ל כגון דלחכא שלמה לפניו דאמ"ר מן
עדין ור' חייא ס"ל גרין שחבלה בצדע
לכן שלמה עדין אכל אי ליכא שלמה מודה שיצר ע

וּקָא צברכה שלאחריו דזענין שיעור
פֿילו פחות מכשיעור דאקור ליהנות
זין אכילה זין לענין שחיה אצל צברכה
ממיו על כן יש ליזהר לשחות מכוס

היה
היה * ובה"י
ברכה
נפשות
לאלו
צורה
נפשות
כיון
לאלו
ברכה
צורה
נפשות
כיון
לאלו
ברכה

המים פירוש דמנצך לשמות והני
אזלי והני אחריני נינהו וא"ל לצרך
פעם אחרת ומשני הכא הוה דעמו
מתחלה ליה שהיה יודע שילכו להן

וַיֹּאמֶר לְיוֹמָם עַל כָּל צָרָתָהּ לְצַטְלָהּ

הוא נשאל: "אם כן, למה לא נאמר שיש להם חלק בלילה הזה?"
 תשובה: "כי הם לא ידעו שיש להם חלק בלילה הזה."
 וזהו הסיבה שכתוב: "והיה להם חלק בלילה הזה".

ואם יש לחלק: **פת** צנומה בקשרה
 היא אמרין בסמוך דכ"ע שלמה
 על פי שאין צהן כוית מזכרין
 ומה רב חייל צר ואשי קצר דהוי
 ת ואם כן צעין שחלה הצרכה
 פרוירי¹⁰ המוציא לחם מן הארץ:
 ויברא

כ מִי פִיִּד מַהֲלֹסֹת
מַחֲלֹסֹת אִסְרוֹת הֵלֵל אֵל
(שׁוּעִי) אֲרוּחַ אִסְרוֹת הֵלֵל אֵל
כב גַּ' טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִי
רֵא שִׁעָר ג:
כג גַּ' טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִי רַה
שִׁעָר ד:
כד ד מִי פִיִּג מַהֲלֵי
בִּרְכוֹת הֵלֵל אֵל טוֹשֵׁעַ
אֲרוּחַ סִי רַח שִׁעָר ח:
כה ה מִי פִיִּח מַהֲלֵי
בִּרְכוֹת הֵלֵכֶה ד סָגֹר
שֵׁשׁ טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִימֹן רַה
שִׁעָר ט:
כז ו מִי פִיִּז מַהֲלֵי
רְחוּמוֹת הֵלֵכֶה יִצְחָק
וּפִיִּא מַהֲלֵי טוֹמָאֵת אֲחֻלָּן
הֵלֵכֶה י:

[illegible]

(ח) תום' ד"ה צלר וכו'
וה"ר יוסף היה מפרש:

דורמסקין. דורמסקין.

[illegible]

אף כאן הפך מלאות צנומות, ונצן הפך מליאן. והענין כי לא היו השכלים מלאות הגרגרים, אבל היה בהם מקומות חסרים אין בהם גרגרים, ומקום אחר גבוה שבו הגרגרים שלקו והם רקות, ולכך אמר יוסף במקום צנומות רקות, כי היו בהן מקומות רקים, אין בהם גרגרים כלל:

© 2007 The Authors
Journal compilation © 2007 Blackwell Publishing Ltd

מתקין זה רבא מאי שנא צנומה דלא דבי בליא ברכה אפרוסה קא בליא. כלומר שנסעת משלום הצרכה אין הפס שלימה אי הכי לדברך שאמרת צריך שתכלה צרכה

[57]. אמר רב חייא בר אשי אמר רב פת הצנומה בקצה
מרבין עליה המוציא. פירוש ואפילו פיזרין שאין בהם
כזית וליכא עליהו תורתא דנהמא⁽⁸⁾ כענין הכתוב (בראשית ט'
33) צנומת דקות אפילו הכי מרבין עליהם המוציא ולא דא
לחביא דהתם כלי ראשון ומבשר נפקא ליה מותרת לחם אבל

667 חַיִּים / חַיִּים חַיִּים / חַיִּים חַיִּים - חַיִּים חַיִּים / חַיִּים חַיִּים
חַיִּים חַיִּים חַיִּים חַיִּים

תנא רבי חייא אין מצרכין על הפת אלא בשעה שהוא פורח
אמר ר' חייא בר אבא הוה אומר מאן דנסיב פוגלא
ומצרכ עליה והוא לא אתי בדיה צריך לברכה עליה זמן תניינא
א"ר מנחם ברבי יודן ז"ל צריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד
שלא להזכיר שם שמים לבעלה ומדקא יליף ממילתיה דרבי חייא
שם נפל תמיכת גזון צריך לחזור ולברך פעם אחרת למדנו
שסובר הירושלמי שטעם ר' חייא אינו אלא מפני חשש שמה
תפול מידו ויטעוך לחזור ולברך פעם אחרת ולפיכך היה אומר כן
והע"ג שמה חולק עם התלמוד שלנו אפי"ה למדנו מהירושלמי
שמי שצריך על הדבר ונפל מידו ואינו מוצא צריך לחזור ולברך
בשחזור ואוכל מאותו המין. וכן למדנו שמי שצריך לברכה שאינה
צריכה יש לו לומר צריך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וכן נמצא
הרמב"ם ז"ל (ברכות פ"ה ה"י). ויש שאומרים שזהו לאחר שאמר
אלהינו מלך העולם אבל אם לא הזכיר עדיין מלכות אלא צריך
לאחריה ה' בברך יש לו לקיים ולומר למדני חוקך כדי שיהיה כקורא
פסוק ולא יהיה מזכיר שם שמים לבעלה. מפי מורי הרב גר"ו
בשם גאון ז"ל:

השנים הר"ב ד'

(N) חרוב שבו וא"י
הפרורין שאין בהם
בית וליבם שליווה
הוריהם ודמאם וזו
אמר אברהם: לא נראה
לי דבריו דהא קיימא לו
כרחה דחמור דבעין
הוריהם דנמחא וזו
(פסא) נחיה בר חמי
אמר רבן לא מילי אלא
דלא בעי גמישה קודם
דנראה אכל חורא חסד
ענין ודאסא דחמור
דחורא מלי דחמור חסד
לא נראה דבריו כי
הסבטא חמי אלא קמחא
ודבא ודמא וזו
שאלו להו בעי רמי
זו שאלו לו חסד הפרורין
פרורין ואין שם ענין
להם ממשל כלל ואין
הפרורין לא עטלה חסד
חורא להם דע"כ
פירא רבי יוסי דמחשבל
שלא נחמה אלא חסד

רמי אמר רב קייצא רב איזי אמר

הא דאמרינן פה אינומא רבנא רבנא זיליג דמינא

אמן לא יכול לכוין מהר ולהתחיל בצרכה של אחריו כדאמרין במדרש אמור להם על כל דיבור אמירה ור"ת היה אומר שאין ש"צ יכול לקרוא כהנים אלא שמש או אחד מזני הקהל משום דהוי הפסקה ומיהו המון יכול לומר אלהינו ואלהי אבותינו צרכנו בצרכה וכו' עד האמירה מפי אהרן ובניו ואז יאמר כהנים בקול רם ועיין בסוף מגלה:

ק' [שם] °אמצעייות אין אהם בדר. פרש"י אם דילג בצרכה ואח"כ נזכר בה אומרה אף שלא במקומה במקום שזכרה ולי"נ דהא מנן במגלה [דף י"א]. הקורא את המגלה למפרע לא יאז ומיהו [שם] וכן צלל וכן צק"ש וכן צהפלה לכ"נ כפי רש"ם והאלפסי שפירשו דאין להם סדר דקאמר היינו דיתחיל במקום שטעה ודילג הצרכה ומשם ואילך יאמר הכל על הסדר אבל ודאי לא יתחיל צאתה חוץ כמו בג' הראשונות ושלש האחרונות שחזר לראש וראיה מדמיה במסכתא דמכילתין (פ"ג) הקורא את שמוע והשמיט פסוק אחד לא יתחיל ויקרא אותו פסוק בפני עצמו אלא מתחיל מאותו פסוק ואילך ואומר עד סופה ומיהו נמי בפ"ג דמגלה [דף י"א]: שם השמיט פסוק אחד במגלה שקורא על הסדר מאותו פסוק ואילך והם משוה תפלה למגלה לענין הך מילתא וצה"ג פסק כר"נ אפי' דאמר אמצעייות אין להם סדר חדא דרז הוה כחלמיד לגבי דרז אפי' כדאמרין בכמה דוכתי אמר רב הוה אמר רב אפי' ועוד לרז הוה לרז לרז לחוק ולשנוי ממני' דכולהו חדא ברכתא נינהו ואשנוי דמיקי לא נסמוך ועוד דרז אפי' ורז שש קיימי חדא שטתא ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל ומתוך כך פסק ר"י דאם טעה ודילג בצרכה אחת של אמצעייות או שלא אמר המלך המשפט צין ר"ה ליה"כ דק"ר"ל בפירקא קמא (דף י"ג): דמחזירין אותו לא יחזור לאחרי חוץ אלא חזר לאותה בצרכה שדילג ואילך יאמר על הסדר כפירוש רש"ם אבל אם טעה בשלש ראשונות שלא הזכיר וזכרו ומי כמוך (ה) והמלך הקדוש חזר לראש והיכא שטעה בשלש אחרונות כגון שלא הזכיר צין ראש השנה ליה"כ בשם שלום נספר חיים או וכתוב לחיים בהודאה חזר לעבודה וטעמא שכיין שכולן של שבת הן כחדא בצרכה דמו. ובתענית צבור ששליש צבור קוצע בצרכה לעצמו שאומר ענינו צין גואל לרופא (א) אם שבת וזכור צה קודם סיום תפלתו אין מחזירין אותו ועיין במגלה ריש פרק הקורא:

ק' [דף י"א] °ונוח' °ש"ש (א) °דימינו (יומא ע"ג): ב"ר. כחזר רבינו אבי העזרי ח"ל הורגלו רבים לומר שלום בשמאלי שלום בימיני ואפי' המהדר לא קבלו כן כי שגו צמה שכתוב במחזורים ונותן שלום לשמאלו כ' וסבורין שז"ל צה הלשון ולימא דיוקן שלום הכי פירושו כשיאמר עושה שלום משמחה לשמאלו וכשהוא אומר יעשה שלום עלינו משמחה לימינו ומסיים על כל ישראל והורגלו להשתחוות לפניהם כעבד הנפטר מרצו מדע דמה נשתנה סוף י"ח מסוף הקדיש של תפלות: פ"ק פרקא

ביצד מברכין פרק ששי

[דף לה ע"א] °ביצד מברכין ע"ה הפירות ע"ה פירות הא"יין הוא אומר ב"ר: ק' [דף לה ע"ב] °טובא גריר. °מכאן משמע [נמ"י דמוחא] שאסור לשמות יין בערבי פסחים מן המנחה ולמעלה ואם רוצה לשמות לרין לשמות הרצה דטובא גריר:

[דף לו ע"א] °כיון דאית א"ה הנאה מיניה בעי ברוכי. ונראין הדברים שאם ק' °שומה אדם משקין לרפואה אם המשקין רעים לשמות דלית ליה הנאה מיניה לא צנו בצרכה ואי אית ליה הנאה מיניה לא צנו רפואה צנו בצרכה: ק' [דף לו ע"ב] °ק"י °אגוזין והגרעינין חייבין בער"ה. דפרי' הם מכאן משמע שיש לצרף על גרעיני גודגדניות (ג) ועל גרעיני אפרסקים ושל תפוחים וכל מיני גרעינים של פירות בורא פרי העץ:

הגהות מוה"א [א] כדי שישער הלב אז צריך ותיבת ונותנין בו הקמה נמחק:

(א) גרסי' ביומא פ' הוציא לו אמר ר' אלכסנדר אריב"ל המתפלל צריך שיפסיע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ נותן שלום כו' ומאריך עד וכתב רבינו אלפסי דמשמיה דרב מרדכי גאון אמר דכיון דפסע ג' פסיעות לאחוריו ויהיב שלמא התם איבעי ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו אלא מיבעי ליה למיקם התם עד דפתח ש"צ וכי פתח שליחא דצבורא הדר לדוכתיה ואיכא מ"ד עד דמטי ש"צ לקדושה ומאן דצלי ביחיד בדוכתא דכלו להו לפסיעות

ש"מ הגבורים

חזן נפיל על אפיה ואי לא מתרחיק פורתא והדר לדוכתיה ויתבי והכי הוא מנהגא דילן. חרשין: שבלי הלקט כתב שצריך להתחיל הג' פסיעות מרגל שמאל לפי שמצינו בשוחר טוב במזמור ל"ה שהולך ומונה כל אבריו של אדם היאך מקלסים ומודים כו' ובסוף דבר כתב בשם גאון שאין להוסיף על הג' פסיעות ואם הוסיף מחזי כיוהרא. ש"ה: (ג) שקדים מרים קטנים מברכין עליהם כה"ע גדולים ולא כלום. סמ"ק:

חדושי אנשי שם

[א] יש להקשות דהא לקמן ס' ק"א גבי למחיות פסק ר"ס דאין הפט פוטר יליו"ש מצרכה שלפניהם. ועיין לקמן ס' ק"ן (ג"מ):

קובין מפרשים

וכשנמנחו ואין להם תואר לחם אך קשה מ"ש כמו שמחלק כה"ג דהתם כ' בהיפך דאפי' לא נימנחו [נמלא היריעים]: (א) בבלי ראשון וכשנמנחו. לשון כלי ראשון אינו מודקדק דהרי גם בסוגין מירי בכ"ר דהא לרש"י מירי הסוגיא בנחשלו ולא שייך ביטול כ"א בכ"ר וכפירש"י להדיא בדר"ה חביצא שמפררין בתוך האילפס דהיינו כלי ראשון א"כ עיקר התי' הוא מ"ש דלעיל מירי כשנמנחו ור"ל כמש"ל דאין הפרוסות קיימות ר"ל נמנחו לגמרי כפירש"י במקומו לעיל וכאן באיכא ת"ד היינו לא נמנחו אבל הא דבכ"ר גם בסוגין מירי מינה ואפי' באיכא ת"ד מברך המוציא [נאורי הרמ"ב]: (א) השורה פתו ביין אין מברך ברכת כו'. וכי ב"י בסי' קס"ח כשאין בו כית [נמלא היריעים]: (א) הוואל ונימק. כן היא הנוסחה הנכונה ובב"י בסי' קסח בהעתקתו נפל טעות ונכתב סימק במקום נימק וע"כ נמשך הרמ"א אחריי בסעיף י"ב והוסיף תיבת אדם ועי' בט"ז שם ס"ק ט"ו אבל העיקר צ"ל נימק והוא משיטת הפוסקים דבעי נימח כמ"ש המ"א ס"ק כ"ח ומ"ש יין דוקא עי' בסי' תס"א ובמ"א ס"ק ד' ובאחרונים שם וכן

רש"י ויש ליישב דכיון דלפירוש רש"י דוקא בלחמניות שקורין אוכליא"ש קאמר תלמודא דאי קבע עלייהו מבדק המוציא ושלש ברכות אבל בגיט"ש שהן ריקין דקין טובא אפילו קבע עלייהו אינו מבדק אלא בורא מיני מזונות ואילו בפת הבאה בכיסנין ליכא למאן דאמר דלא מבדק עלייהו המוציא אי קבע עלייהו דתלמוד ערוך הוא אם כן שפיר הוה קל וחומר אף לדידן דלא סבירא לן כפירוש רש"י אלא דאף בגיט"ש מבדק עלייהו המוציא אי קבע דמכל מקום מסתברא דגילוי"ש לא חשיב מחמת הסעודה טפי מפת הבאה בכיסנין וכן כתב הגהות מיימונית ומביאו ב"י אלא שנראה

מדבריו שרבינו מאיר חולק הוא אמה שכתב המרדכי תחלה בשם ר"י שאף בפורים לא היה אוכל אותה אלא תוך הסעודה כדי שיהא ברכת הפת פוטרין וחולק הוא גם כן אמה שכתבו התוספות גבי כובא דארעא בשם רבינו מאיר דהפת פוטרין וזריך לומר לפי זה דר"מ שכתבספות אינו רבינו מאיר אלא רבינו משה מאייבר"א אבל לפע"ד נראה דאין כאן מחלוקת ^ו ודלא כב"י והוא דודאי ברכת פת פוטרין לגילוי"ש כשאוכלין בתוך הסעודה מחמת סעודה ורבינו מאיר לא איירי אלא כשמביאין לאחר הסעודה לקניות סעודה התם הוא דהוה ליה כמו פירות ולפיכך נריך לנדר לפניהם בורא מיני מזונות ולאחריהם לא ינדר כלל דברכת המזון פוטרין וכן כתב ב"י גופיה על שם שבלי הלקט דכן הוא הדין כובא דארעא ולחמניות ופת הבאה בכיסנין והכי נקטינן:

ברכה אחריתא ע"כ. וגבי הא דא"ר חייא בר אבא אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל זית מליח (ל"ז: ד"ה כיון) קיים וחזק דבריו דלפניו מבדק המוציא ולאחריו ולא כלום וכתב שכן דעת הרי"ף (ל"ז:). וכן נראה ממה שכתב הרא"ש (פי"ו) גבי הא דרבי יוחנן אכל זית מליח שהביא שם הירושלמי (פי"ו ה"א) שאומר צהדיא דעל פת פחות מכשיעור מבדק המוציא ומשמע מדבריו דהכי קיימא לן וגם משמע מדבריו דלאחריו אינו מבדק כלום וכן כתב הרמב"ם בפירוש צ"ג (ה"ב) והכי נקטינן:

(יא) **אמר רב יוסף חביצא אי אית ביה פירורים בזית וכו'.** גם זה צריך כילד מבדקין (ל"ז:). ופירש רש"י דחביצא היינו שמבשלים לחם מפורר בתוך האילפס והקשו עליו התוספות (ד"ה חביצא) ופירשו הם דחביצא היינו פירורים הנדבקים על ידי מרק או על ידי חלב וכל דבר הנדבק יחד קרוי חביצא וכן פירש הערוך (ערך חבץ) ולפירוש זה הסכימו ה"ר יונה (כו: ד"ה ולפיכך) והרא"ש (פי"ו): ודא' חילוקים שכתב רבינו בשם ה"ר יונה (כו: ד"ה על) כתב הרא"ש (שם) וטעם חילוקים אלו משום דמניח התם (ל"ז:). הכוסם את החטה מבדק עליה בורא פרי האדמה טחנה אפאה בשלה בזמן שהפרוסות קיימות בתחלה מבדק המוציא ולבסוף שלש ברכות אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מבדק בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש ומפרש בירושלמי (שם) שהפרוסות קיימות היינו שיש בהם כוית. ומכאן למדנו החילוק הראשון היכא שנבשל הכל מלוי ביש בפרוסות כוית ולא שאמי לן בין אית ביה תוריתא דנהמא לית ביה: ודחיי"ק השני היינו הא דחביצא דאמר רב שש דאע"ג דלית בפירורין כוית מבדק המוציא ושלש ברכות והוא דאיכא עלייהו תוריתא דנהמא ומשמע ודאי דכל דאית בהו כוית אע"ג דליכא עלייהו תוריתא דנהמא מבדק המוציא כדבר יוסף דבר ששם להוסיף על דברי רב יוסף לברכת המוציא בא ולא למעט. ותוריתא דנהמא היינו שיהיה ניכר וידוע שהוא לחם: ודחיי"ק השלישי הוא מסבירא דכיון שהוא פת בלי מערובת שום משקה אינו יוצא מתורת לחם דעד כאן לא אמר רבא דבעינן דאיכא עלייהו תוריתא דנהמא אלא בחביצא שהפירורין מעוררין עם המשקה אבל היכא שהפירורין לבדם בלי שום מערובת אע"פ שהפירורין דקין ביותר לעולם שם לחם עליהם ומבדקין עליהם המוציא ושלש ברכות. ודלא כרבינו חננאל שפירש דהא דאמרין בגמרא (ל"ט:). פת הנומה בקערה מבדק עליו המוציא דוקא דאיכא עליה תוריתא דנהמא: ודע שהחילוק הראשון כתוב בספרים שלנו בפירוש ה"ר יונה בענין אחר וזה לשונו היכא שהוא מצויל אם יש בפרוסות כוית אע"ג דמיתאי דאיכא עליה תוריתא דנהמא אינו מבדק עליו אלא בורא מיני מזונות ונראה דטעות סופר הוא ונריך להגיה אם אין בפרוסות כוית ולישנא מוכח הכי דאם לא כן לא הוה ליה למימר אם יש אלא אפילו

ו **ופת גמור וכו'.** כך היא הסכמת הרמב"ם והרא"ש והרא"ש דלא כהרא"ש דבפחות (בכוית) [מכזית] בתחלה מבדק בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש עיין ב"י ויש להקשות להרא"ש מהא דאמר בסמוך בחביצא דדוקא נדבקו יחד על ידי מרק אינו מבדק המוציא דלית ביה כוית אלא אם כן דאית ביה תוריתא דנהמא אבל בפירורין כמות שהן מבדק עליהן המוציא וג' ברכות אפילו לית ביה כוית וליכא נמי תוריתא דנהמא ויש לומר דהתם מייירי בדליכא כוית בפירור אחד אבל בהצטרף כל הפירורין אית בהו טובא כוית הילכך מבדק עלייהו המוציא אבל בדליכא בהו בין הכל אלא פחות מכזית בלבד אינו מבדק אלא בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש להרא"ש ואין הלכה כך אלא כמו שכתב רבינו:

ו **אמר ר' יוסף חביצא וכו'.** צריך כילד מבדקין (דף ל"ז:). ואף על גב דרש"י פירש דרב יוסף מייירי בנחשלו ואם כן לרב ששם ורבא אף בנחשלו ואין בהן כוית אי איכא תוריתא דנהמא מבדק המוציא ושלש ברכות התוספות הקשו על פירושם מדאמר רב יוסף מנא חמינא לה וכו' דמאי מדמי לחביצא שהוא מצויל לכך נראה דחביצא היינו פירורין הנדבקים יחד על ידי מרק או על ידי חלב והתם הוא דסבירא ליה לרב ששם ורבא דאפילו אין בהן כוית אי איכא תוריתא דנהמא מבדק עליהם המוציא ושלש ברכות ולפי דמשמע מדברי התוספות דכיון דליכא ראייה לרב יוסף אלא להיכא דלא נחשלו אלמא דנחשלו אפילו אית בהו כוית ואית בהו נמי תוריתא דנהמא בין לרב יוסף ובין לרבא מבדק בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש לכך כתב רבינו ופירש ה"ר יונה דג' חילוקים יש בו וכו' דאף על גב דנחשלו דידן לא קאמר דנחשלו נמי מבדקין המוציא ושלש ברכות לפחות דאית בהו כוית מכל מקום בירושלמי איתא הכי להדיא דנחשלו ואית בהו כוית מבדק עליהן המוציא ושלש ברכות ומדלא הזכירו בירושלמי תוריתא דנהמא דאית בהו כוית אפילו נחשלו ואפילו ליכא תוריתא דנהמא מבדק המוציא ושלש ברכות ודלית בהו

כוית ונחשלו אפילו אית בהו תוריתא דנהמא אינו מבדק אלא בורא מיני מזונות והחילוק השני באינו מצויל אלא שנדבקו על ידי מרק הוא מפורש בתלמודא דידן דבדרי רב ששם ורבא דפליגי אדרב יוסף וכתבו התוספות (ד"ה אמר רבא) דקיימא לן כרבא דנחשלו הוא וסבירא ליה דאפילו אין בהם כוית נמי מבדק עליהם המוציא ושלש ברכות דאית בהו תוריתא דנהמא אלא דאיכא כוית לא בעינן תוריתא דנהמא דהא אפילו לרב יוסף בדליכא כוית אינו מבדק אלא בורא מיני מזונות אפילו דאית בהו תוריתא דנהמא סבירא ליה דאית בהו כוית מבדק המוציא ושלש ברכות אפילו לית בהו תוריתא דנהמא דמדלא הזכיר רב יוסף בדבריו תוריתא דנהמא אלמא דאין חילוק לדידיה בין אית ביה תוריתא לית ביה תוריתא אם כן כל שכן לרבא דמנריך המוציא ושלש ברכות לאין בהו כוית דאית ביה תוריתא דפשיטא דאית בהו כוית נריך לנדר המוציא ושלש ברכות אפילו לית בהו תוריתא וכו' ורב יוסף והחילוק השלישי נשמע מדיוקא דדוקא בחביצא איכא לחלק

יש וק"ל: ופירוש רש"י דהאי חציא מיירי בנחשלת כחצו המרדכי (סי' קט) וזה לשונו תורתא דנהמא תואר של לחם כלומר נריך שיהא צו מראה של לחם שלא יהא נימוח לגמרי אלא ניכר וידוע שהוא לחם והכי קיימא לן כרצא וכרצא ששם דמברך ברכת המוציא וברכת המזון על פירורין שאין צהם כזית כיון דליכא תורתא דנהמא ואפילו נחשלו כדפירש רש"י והא דלעיל שאין הפרוסות קיימות מוקי להו רב ששם בכלי ראשון ובשנימוחו כמו שמחלק לקמן גבי פת לנומה משם ראצ"ה (ברכות סי' קג) והלכות גדולות ע"כ. וגבי פת לנומה כתב (סי' קט) פירוש פת יצשה שנתנה בקערה לשרות וזה"ל (ברכות פ"ו ז ע"ג) פירש דוקא לנומה בקערה דכיון

שדעי עלייהו רותחין הוי ליה כלי שני אצל לנומה בקערה דהוי ליה כלי ראשון אע"ג דליחיה צעיניה נפק ליה מתורת לחם עכ"ל ולפי החילוקים שכתב רבינו צהם ה"ר יונה נריך לומר דזה"ל מיירי באין צפרוסות כזית ומשום הכי בכלי ראשון אע"ג דליחיה צעיניה כלומר דאית עליה תורתא דנהמא נפק ליה מתורת לחם דאם יש צפרוסות כזית מברך עליהם המוציא ואם אין כזית אף על פי שנראה שיש בהם תואר לחם אין מברך עליהן אלא בורא מיני מזונות דכיון שנתבשל אינו חשוב תואר לחם. ואם אינו

יש צפרוסות כזית מברך עליהם המוציא ושם ברכות ואם אין צהם כזית אף על גב דמיחוי דליכא תורתא דנהמא אינו מברך עליו אלא בורא מיני מזונות דכיון שהוא מבשל לא תואר לחם לו והיכא שאינו מבשל אלא שהוא מחובר על ידי דבש או מרק בלא שום ביטול אם יש צפרוסות כזית מברך עליו המוציא אף על פי שאין צו תואר לחם אין צפרוסות כזית וכו'. וא"ת לפירוש רש"י דמשמע דנדאיכא תורתא דנהמא אפילו אין צהם כזית מברך עליו המוציא ושם ברכות לרצא דהלכה כמותו ואפילו נחשלו וזה סותר למה שכתב בירושלמי דאין לברך המוציא בנחשלו אלא דנדאיכא כזית כזר חירצו החוספות לשם דזה"ל אמר רבא וזה לשונם והא דאמר בירושלמי דפרוסות קיימות הן בכזית היינו לפי שכן דרך להיות תורתא דנהמא בכזית אצל פעמים דאפילו בפחות מכזית איכא תורתא דנהמא עכ"ל ומשמע לפי דברי החוספות דאפילו בנחשלו בכלי ראשון נמי איכא לפעמים תורתא דנהמא ומברכין עליה המוציא אפילו ליכא כזית לרצא אצל המרדכי לשם פירש תורתא דנהמא שלא יהא נימוח לגמרי אלא ניכר וידוע שהוא לחם מברך המוציא ושם ברכות לרצא ואפילו נחשלו כדפירש רש"י והא דחניא לעיל טחנה אפאה ובשלה אם אין הפרוסות קיימות אינו מברך אלא בורא מיני מזונות כלומר ולמאי דמפרש בירושלמי היינו לומר כשאין צהן כזית מוקי לה רבא בכלי ראשון ובשנימוחו כמו שמחלק לקמן גבי פת לנומה. משם ראצ"ה וה"ל עכ"ל: וגבי פת לנומה בקערה מברך עליה המוציא כתב המרדכי פירוש פת יצשה שנתנה בקערה לשרות וזה"ל פירש דוקא לנומה בקערה דכיון דשדי עלייהו רותחין הוי ליה כלי שני אצל לנומה בקערה דהוי ליה כלי ראשון אף על גב דליחיה צעיניה נפק ליה מתורת לחם עכ"ל ונריך לפרש דהן לנומה בכלי ראשון דנפק ליה מתורת לחם היינו דוקא בדאין צהן כזית דאם יש צהן כזית אפילו נפק ליה מתורת לחם בכלי ראשון נמי מברך עליהן המוציא ושם ברכות כדפירש משם בירושלמי וכדכתב ה"ר יונה וכן פירש צ"י אם כן לפי זה כל שנתבשל בכלי ראשון אינו חשוב תואר לחם ואין מברך המוציא ושם ברכות אם אין צהן כזית אף לרצא וזהו נקטינן דאם אין צהם כזית ונחשלו בכלי ראשון אפילו אית צהו תורתא דנהמא אין מברכין עליה אלא בורא מיני מזונות וכמו שכתב רבינו והיא דעת רוב פוסקים ודלא כפירוש רש"י לפי דעת החוספות ודוק: ועיינן צ"י מה שכתב צדין זה בפירוש דברי הרמב"ם דלכאורה קשה דבצרי סותרין מרישיה לסיפיה וכתב על זה שלשה פירושים ולפי עניות דעמי אין הפירושים

יא ובתב"ב המוספות (לו: ד"ה אמר רבא) והמרדכי (סי' קט) דכשנותנין פירורים צמים והמים מתלצנים מחמת הפירורים אול ליה תורתא דנהמא וכן היה רגיל רבינו דוד ממין לשרות פירורים (מן הלילה) [בגלילה] כדי לאכלן בשחר בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון שלא לאחר כדי שיחזוק ראשו ויוכל להגיד ההלכה: יב ובתב"ב עוד המרדכי (שם) וכן השורה פתו ציין אין מברך המוציא שיהא מתורת לחם הואיל יד וסימוק ודומה לפת הבאה בכיסנין ומברך עליו בורא מיני מזונות דמין זיין. ונראה דהיינו דוקא בפירורין אי נמי צפרוסה שאין צהם כזית אצל צפרוסה שיש צהם כזית לא:

יג) והרמב"ם כתב צפ"ג מהלכות ברכות (ה"ח) הפת שפתת אותה פיתים ובשלה בקערה או לשה במרק אם יש בפיתים כזית או טו שניכר שהן פת ולא נשתנית צורתה מברך עליה בתחלה המוציא. ואם אין צהם כזית או שעברה צורת הפת בצישול מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות ע"כ. ודבריו כסותרין אלו אם אלו שנתחלה כתב דנחמא לציצותא דלהוי צהו דהיינו יש צהם כזית אע"פ שנשתנה צורתה או לא נשתנה צורתה אע"פ שאין צהם כזית מברך המוציא ואח"כ כתב דנחמא לריעותא דלהוי צהו דהיינו אין צהם כזית אע"פ שלא נשתנה צורתה או שנשתנה צורתה אע"פ שיש צהם כזית מברך בורא מיני מזונות. וחכם אחד מצני צניו של הרמב"ם השיב שמה שכתב או שעברה צורת הפת פירושו אם עברה כי כבר נמאל בכתוב או במקום אם או נודע כי שור נגח הוא (שמות כא לו) או הודע אליו חטאתו (ויקרא ד כג): והרב הגדול מהר"ר יוסף פאסי זלה"ה כתב שיש לחלק צין שינוי להעברה ששינוי הוא שינוי מה אצל העברה העברה כל הצורה מכל וכל הוא וזה נראה שדקדק בלשונו בתחלה כתב אם יש בפיתים כזית או שניכר שהם פת ולא נשתנה צורתה שרצונו לומר אם יש בפיתים כזית אע"פ שיש שינוי מה או שאין צהם כזית אלא שאין צהם שינוי כלל וניכר שהם פת ולזה כפל לשונו שניכר שהן פת ולא נשתנה צורתה ר"ל שניכר היטב ולא נשתנה כלל מברך המוציא אצל אם אין צהם כזית אע"פ שלא עברה מכל וכל אלא שנשתנה או אע"פ שיש צהם כזית אם עברה מכל וכל בצישול חמנס בצישול שיין לצד כשהצישול חלש חמנס כשהוא חזק שיין העברה הצורה מכל וכל ואלו אפילו כשיהיה צפתינן כזית מברך בורא מיני מזונות ולא המוציא ונמאל לפי דרך זה שהוה הרמב"ם צישול למרק צדד וחילק ציניהם מזד. השוים צשינוי המשותף ציניהם וחילקם בהעברה הנמאלת בצישול ולא בלישה במרק. והעיד שלשון זה נשאל צשיצת מאור גולת אריאל הגאון מהר"ר יצחק אצוב זלה"ה צפומצי

פרישה

(ד) תורתא דנהמא. תואר של לחם כלומר נריך שיהא צו מראה של לחם שלא יהא נימוח לגמרי אלא ניכר וידוע שהוא לחם כן כתב המרדכי:

הגהות והערות

יד] פירוש האדים. ובמרדכי הנוסח "הואיל ונימוק" ועיין מו"ק וביאור הלכה מש"כ בזה: טו] הא"י או (בדברי הרמב"ם) ט"ס היא וכצ"ל אם יש בפיתים כזית שניכר שהן פת. תומת ישרים סי' פח. והרדב"ז (ח"א סי' עג) כתב כתיורין מהר"י פאסי:

הללו מקובלים כלל ורחוקים מן האמת אבל מה שנראה נכון הוא דהכי פירושו מתחלה כחז אס יש נפחיתין כזית אף על גב דאיכא ספק אס נשתנית זורחה אי נמי אפילו ודאי נשתנית או שניכר שהן פת וברור לנו שלא נשתנית זורחה אף על פי דאיכא ספק אי אית זהו כזית אי נמי אפילו ודאי אין זהו כזית כיון דאיכא חדא לטיבותא בודאי נאין ספק כלל מנכר עליה המוציא ושלא נכרות אחר כך אמר ואס אין זהו כזית בודאי אף על פי דאיכא ספק אס נשתנית זורחה אס לאו או שעברה זורח הפת צבישול בודאי אף על פי דאיכא ספק אס אית זהו כזית אס לאו מנכר עליה זורח מיני מזונות דכיון דאיכא חדא לריעותא בודאי ונאידך נמי איכא ספק חיישין דילמא נאידך נמי הו לריעותא. ולמד הרב מה שכתב בחדא לטיבותא

בדאי דמנכר עליה המוציא ושלא נכרות מהך דרבא דאמר והוא דאית זיה תוריתא דנהמא בודאי ומהך דירושלמי דמפרש דהא דתניא דכפרוסות קיימות צבישול מנכר עליו המוציא היינו שיש זהם כזית וממילא נשמע דבדאיכא חדא לריעותא בודאי ונאידך איכא ספק אינו מנכר אלא זורח מיני מזונות וזהו עלו דברי הרמב"ם כהגון ומדויק לשונו הלא שמה שכתב תחלה או שניכר שהן פת ולא נשתנית זורחה כלומר שניכר היטב שלא נשתנית זורחה כלל ושאין ספק זה וכן מה שכתב נסיפיה או שעברה זורח הפת צבישול לומר צבישול וגם אמר שעברה לזרז לומר דאין ספק שעברה זורח הפת לגמרי כגון צבישול דרגילות הוא על ידי צבישול שעברה זורחה ואין צו ספק כן נראה לי נכון והכי נקטינן:

ח ב"ד דבר שבלידתו עבה וכו'. הכי תנן בפרק קמא דחלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה דפירוש דתחילה כללה עצה וסופה מטוגנה בשמן או מצולה צמים חייבת וכתב הרא"ש לשם דרבינו תם מפרש דלעולם חייבת אפילו היה מתחלה דעתו לצולה או לטוגנה בשמן ורבינו שמשון מפרש הך משנה דוקא דכשכללה עצה היתה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וטוגנה בשמן דבחר דעתו דמעיקרא אזלינן אבל אס מתחלה כשכללה עצה היתה דעתו לצולה או לטוגנה בשמן פטורה ומחלוקת זו כתבה רבינו ביוזרה דעה (יש) סימן שכ"ט דין חלה ושמסקנת הרא"ש כר"ש וכתב עוד דכשדעתו לצולה ולאפות ממנה מעט כולה מתחייבת בחלה על ידו ושכן היה מנהג מהר"ם מרומנובורג וכו' אבל כאן דין המוציא קיזר וכתב בפתח כל דבר שצילתו עצה וכו' והוא לומר דבשעה שכללה היה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וכו' דבזה אף רבינו שמשון מודה דבחר דעתו דמעיקרא אזלינן וחייבת בחלה ומזכרין עליה המוציא כדפירשתי: והב"י לאחר שהביא סוגיית התלמוד והפוסקים כתב זה לשונו ומכל מקום יש לתמוה למה סתם כאן דבריו כדעת רבינו תם כיון דהרא"ש והרמב"ם סביר כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואס כן דבריו היה לו לסתום עכ"ל ושיגגה יאחא מלפני השליט דרבינו כאן ודאי אין דעתו לפסוק כרבינו תם אלא מיירי צנמלך דהיינו שעשה מתחילה עיסה דכלילתה עצה דאפילו נמלך אחר כך ובשלו צמים או טוגנה בשמן לחם גמור הוא וחייב בחלה וצברכת המוציא דדין זה כולי עלמא מודו זיה ותו איכא למימר דאף על פי שכתבו התוספות בפרק כל שעה דלרבינו תם כשם שחייבת בחלה דתחלתה עיסה וסופה סופגנין הכי נמי מזכרין

(מיימוניות דפוס קושטא) פרק ג' מהלכות ברכות כתוב בשם סמ"ק (ס' קנא קב) תחלתו סופגנין היינו שצילתו רכה וסופו עיסה שאפוא

פרישה

(ה) ואם אינו לא מבושל ולא מחובר אלא מפורר דק דק אף על פי שאין בו כזית וכו'. פירוש שאין צפרוסה אחת כזית אבל אס הוא רזה לאכול הרבה פרוסות זה מנכר ברכת המזון ולא דמי למ"ש שסא אינו אוכל כזית שאין מזכרין עליו ברכת המזון שסא אינו אוכל מהכל כזית: (ו) ב"ד דבר שבלידתו עבה וכו' ובליד שיש בו תואר יחם. ואף על גב דגבי מלה אין לר"ך שיהא צו תואר לחם אפילו נכתבשל שאי תסם שהיה לחם גמור קודם שכתבשל מה שאין כן כאן שמתחלת הוייתו נכתבשל:

הגהות והערות

[טז] עיי' מש"כ רבינו בבס"פ משנה בסוף דבריו בהלכה זו:

וכתב עוד המרדכי וכן השורה פת ביין אינו מברך המוציא שיצא מתורת לחם הואיל וסימוק. עכ"ל. יש לפרש ששראו ביין אדום, והואיל וקיבל וקלט הפת מראה היין הרי הפסיד תואר לחם. אי נמי נימוק קאמר (וכן צריך להגיה ודאי, מלבד ההכרחיות שאזכיר בס"ד, כי הנוסח הלז הוא נלעג לשון אין בינה. ואם היה כוונתו על הדרך הראשון למה לא אמר והאדים שהוא לשון מבואר, אלא ודאי הוא) כמו ריאה שנימוקה. ולפ"ז אין קפידא אם נשתנה המראה, שאפילו שראו ביין לבן, מאחר שנימוק אחר השרייה עד שקרובים חלקיו להפרד ונמסים כדונג, לא מיקרי תואר לחם אף על פי שהוא מחובר ונשאר בו מעט צורת לחם. וא"כ עיקר התנאי הוא שיהא שרוי היטב שקרוב להיות מק, אלא שלא נמחה עדיין אבל שרייה מעוטה אינה מועלת. ומה שאני אומר דבלא נימוח לגמרי איירי, משום דבנימוח לגמרי פשיטא, ולא היה צריך הדבר לאמרו, דודאי יצא מתורת לחם. וגם בשרייה מועטת אי אפשר להעמידה שהרי לחם גמור הוא, ואפילו בפסח יוצאין י"ח בשרוי שלא נמוח כמו ששנינו בפרק כל שעה. וע"ש בגמרא (דף מא, א) וברכות (לח, ב). וצריך לפרש אותה משנה לדרכנו דהכי קאמר יוצאין בשרוי כל שלא נעשה רך כל כך עד שהוא כנימוח, שאם נתרכך כל כך אף על פי שעדיין עומד בעינו גוש אחד הרי זה חשוב נימוח. ומכאן נ"ל שפירושי השני בלשון המרדכי עיקר, וצ"ל נימוק, אף על פי שכל האחרונים ז"ל תפסו נוסחת הדפוס לעיקר. דלפירוש הראשון תיקשי, לא מיבעיא אי מיירי בפרוסות דכזית דלא מהני דאזיל ליה תוריתא דנהמא, דהא בחד לטיבותא סגי בהאי גוונא, כמבואר בב"י בסמוך. וגם ההיא מתני' דמצה קשיא עליה, דשמעינן מנה דשרוי פת גמור הוא, ואי ס"ד דבתואר לחם נמי תליא מילתא הו"ל לפלוגי התם בין אסמיק או לא, או אי אזיל ליה תוריתא דנהמא, ומדלא קפדינן אלא שלא יהא נימוח, על כרחך בחזותא דנהמא לית לן בה דלעולם לחם הוא אפילו הלך מראהו רק שצורתו עליו ותואר חבורו קיים. וכיון שהוכחנו משם דשרוי פת גמור הוא, אפילו תימא דמיירי באין בפרוסות כזית לא מהני מידי, דכבר כתב הטור דפת מפורר דק לעולם לחם הוא אפילו פחות מכזית, א"כ בשרוי גם כן כל שתורת פת עליו אפילו בפחות מכזית לא בטיל מתורת לחם.

נחלת צבי אורח חיים סימן קסח

יש מי שאומר כו'. כן כתב המרדכי [סי' קיט]. ולשונו לפי מה שהביאו ב"י הוא כן, וכן השורה פתו ביין אין מברך המוציא שיצא מתורת לחם, הואיל וסימוק ודומה לפת הבא בכיסנין ומברך עליו בורא מיני מזונות דמיון זיין ע"כ. והואיל דכתב וסימוק הגיה הר"ב הג"ה ביין אדום, אבל אני ראיתי במרדכי שכתב ונימוק, דלפי גירסא זו אין חילוק בין יין אדום או לבן. אבל עיקר כמו שהעתיקו הב"י, הואיל וכתב ודומה לפת הבא בכיסנין. ועוד דלגירסת ונימוק קשה הלא בשרה במים נמי דינא הכי ולמה תלה הדבר ביין, אלא פשוט שצ"ל וסימוק, דהשתא אתא לאשמועינן שאף אם היין לא נתלבן ע"י הלחם אפילו הכי מברך עליו בורא מיני מזונות, הואיל דהלחם נתאדם על ידי היין א"כ דמי לפת הבא בכיסנין וכמו שהעתיק ב"י. ואין להקשות לפי מה שמדמה לפת הבא בכיסנין א"כ אף בפרוסות שיש בהן כזית לא היה לברך רק בורא מיני מזונות, שלפי שיש לחלק הואיל דבא מפת גמור אינו דומה ממש לפת בכיסנין אלא לענין אם אין בפרוסות כזית דמברך עליו בורא מיני מזונות אף שהיין לא נתלבן מהלחם אלא שהלחם נתאדם מהיין, משא"כ ביין לבן אינו יוצא מתורת לחם אלא א"כ נתלבן היין מהלחם, כן נראה לענ"ד:

ג. הרשב"א [נכנסו לו, ב ד"ה א"ר יוסף, שם לו, ב סוף ד"ה כיון לדעת הר"ק [שם כ, ב] והרמב"ם נפרק ג' מהלכות נכנסות והלכה ין. וטור [קמח, א] וצ"י [שם ד"ה וי"ט] לדעת הר"ש [שם פ"ו סימן טו בשם הירושלמי שם הלכה א]: ד. נכנסות לו [ע"ז כפירוש חוספות שם ד"ה חפלה, ערוך חק, פ"ד, ב רע"ב יונה שם כו, ב ד"ה ולפיכך, ר"ש שם פ"ו סימן י': ה. טור [קמח, א ור"ש שם] בשם רבי יונה [שם ד"ה על:]; ה. מרדכי שם רמז קט"ז:

הגהות והערות

[ז] עיין סימן קפ"ד סעיף ו' ובסימן [קצ"ח] [קמח] [סעיף ג]:

[ג] עיין סימן קמ"א [נ"ב, חוקי נהדרות אמ"ד מ"ח]:

[ח] ועיין עוד פמחה כולל חלק ד' אות יב, פמחה להלכות נכנסות אות ד, אצל אברהם קמ"ק שם אות יג, סימן קסו אות כב, סימן חפ"ט אות יג; משפלות זהב סימן קמ"א אות ב, סימן קפ"ד אות ב:

[ט] וברמב"ם שם, אין זה טעם פת:

[ס] ביאור הדברים עיין ראש יוסף פסחים שם, ומשפלות זהב סימן חפ"א אות ב:

[סא] רש"י כתב שם שמפריצין נתון האילנות להם, וממנוהם ע"ה, ב רש"י כמ"י ד"ה חפלה, כתב תנשיל שקורין שלק"ק שמפריצין זה פת, ונתחיל [קד, ב ד"ה גזירה] כתב דאילנות היינו כשול. ונהגהם הכ"ס נכנסות שם אות ב כתב נ"ב, כלומר שנתבשלו:

[סב] חוקי נהדרות שולחניק ש"ס וקרקע ש"ל: [סג] עיין מ"א ס"ק כח:

הגהות הפס"ע

פס"ע א"ר יש בפרוסות כוית מברך עליו המוציא. [שאלות היא] פרוסה כוית, אבל [לאפוקי] א"ר יש כמה פרוסות [שביחור] הם כוית:

מהמקצת: כד שנדבקים. (ס"ה) לאו דוקא, דאפילו רק שרוים בתוכו דינא הכי, כמו שימצא סעיף י"א וסעיף י"ב. אלא לרבותא נקט, דאע"פ שנדבקו א"ר אין בכל פרוסה כוית מברך צורה מיני מוונות: כה נתבשל. דהיינו שנתן להם כלל ראשון, אצל א"ר הניח הפירורין בקערה ועירה עליה רותחין לא מקרי נתבשל (צ"י קמח, א ד"ה ופירוש, בשם מרדכי נכנסת רמז קט). ונראה לי מאחר שיש מחלוקת צ"ד סימן ק"ח [נערוך] א"ר עירוי מנשל כללי ראשון, לכן יש למנוע שלא לאכול פירורין שעירה עליהם מכלי ראשון ונראה שיש בו מואר להם, וכל שכן כשאוכל הרבה עד שצבע ממנו דהוי ספק דאורייתא א"ר יברך נכנסת המזון, לכן יברך על פת אחר מחלה (ס"ה) כמו שכתב סימן קע"ז [סעיף א]: כו יש

בהם כוית. פירוש, שכל פרוסה צפני ענמה הוי כוית: כז שנראה כו'. דכיון שנתבשל אינו חסוד מואר להם (טור קמח, א). ועיין סעיף י"ג לענין טיגון: כח ניכר וידוע וכו'. והמרדכי [נכנסת רמז קט] מסכים שלא נימח לגמרי. והרשב"א השמיטו צוונה, דהמרדכי צדירא ליה כרש"י [נכנסת לו, ב ד"ה חפלה] [סא] דאע"פ שנתבשל מקרי מואר להם אלא א"ר נימח לגמרי, אצל לדין דסדירא לן אפילו לא נימח לא הוי מואר להם כשנתבשל א"ר הוא הדין בלא נתבשל א"ר אינו ניכר שהוא להם לא מקרי מואר להם, ועיין סעיף י"ב. ודע דכל הני אפילו קצב סעודתו עליו מצד צורה מיני מוונות, כיון דלאו פת הוא כלל, ועיין סעיף ו'. אמרינן בגמרא [שם לו, ב] א"ר פירר להם עד שמתחירין כסולת ואח"כ (ס"ה) חזר וגבולן יחד וחזר ואפאן לר"ך לצדך המוציא (ס"ה) אפילו ליכא מוריחא

ערך להם דמהרי"ק

פס"ע א"ר אינו וכו'. מן השלילה נראה דאפילו קצב סעודתו עליו ועיין דין טריחא בסעיף ט"ו לפנינו בסמוך:

ביאור הגר"א

[כח] [פס"ע א] פת כו'. הרא"ש שם [נכנסת פ"ו סימן ט"ז, וחוספות בסוכה כ"ו ב' ד"ה ולא] בשם הירושלמי [נכנסת פ"ו הלכה א]: [כט] אבל כו'. עיין סוף סימן קפ"ד: [ל] [פס"ע ין חביצא. [נכנסת לו, ב]: [לא] דהיינו כו'. כמו חביצא דחמרי [בבא מציעא טז, ב], תוספות [נכנסת] שם סוף ד"ה חביצא: [לב] א"ר נתבשל א"ר יש בהם כוית כו'. שם א'. ואמר בירושלמי שם [פ"ו הלכה א] עד כמה יהו פרוסות ר' יוסי בר אבין רב כהנא בר מלכיה בשם רב עד כוית. ולא חילוק בין יש בו תואר להם או לא, כמו שחילקו בחביצא. וכן כתב הרא"ש שם [פ"ו סימן ין] ושארו פוסקים. ודלא כמו שכתב [הרא"ש] בפרק ב' דפסחים [סימן טז] ובהלכות חלה סימן ב' בשם הר"ש, דהיה ר' מאיר היא, אבל א"ר קיימא לן כו'. יוסי [פסחים מא, א] דאמר אין יוצאין במבושל אע"פ כו'. וליתא, דכאן אין ליגמר לענין ברכה, כמו שכתוב בברכות ל"ח ב' ולא היא דכילי עלמא כו' ועד כאן לא קאמר ר' יוסי כו', וכן קיימא לן שם. ועיין מה שכתבתי לקמן סימן ש"ח סעיף ה' [ס"ק יח]: [לג] וא"ר אינו כו'. שם ב' חביצא כו', וכפירוש תוספות ד"ה חביצא. וכתב הרא"ש [נכנסת שם] פירש ר"ת ע"י רבש וחלב. והערוך [נעך חזן, ב] פירש ע"י מרק, והביאם תוספות דמנחות ע"ה ב' ד"ה (היה) [חביצא] כו', ע"ש. והכריחו תוספות [נכנסת שם] דאי אפשר לומר דאיייר נתבשל כפירוש רש"י [שם ד"ה חביצא], חזר דהיאך פליג ר' חביצא דמנחות ע"ה ב' ד"ה (היה) [ס"ק לב]. ועוד, מאי פריך [שם] מליקט מכולן כו', הא שם לא נתבשל. ועיין תוספות שם ד"ה ליקט, וכן כתבו תלמידי רבינו יונה [שם לו, ב ד"ה ולפיכך]. ועוד, היאך קאמר וא"ר מצה כו', והא אמרינן בפרק כל שעה [פסחים לו, א] מצה הנאכלת בכל מושבותיהם כו'. ואין להקשות גם בכאן גזונא היאך מדמה למה שכתוב בעין, הא מחלקין למטה וא"ר אינו לא כו'. ודוקא לענין תואר להם, דלא נפיק מתואר להם כיון שהוא בעין, אבל לענין כוית אין לחלק, והוה שאמר אמר רבא והוא כו', ולא קאמר והא דליקט איירי בדאיכא תורתא דנהמה. וכן שם ל"ט א' פת צנומה כו', וכתבו תוספות [שם מ"ב א' ד"ה בוך כו' ד"ה א"ר כפירוש רבינו חננאל כו' דלית בה כו'. ואין צריך לזה, כיון שהוא פת בפני עצמה. והוה שכתב [הרשב"א] א"ר אינו כו'. וכתבו תוספות [שם לו, ב ד"ה אמר] דקיימא לן כרב ששת, דרבא בתראה הוא:

מחצית השקל

כפירא ליה כרש"י כו'. דאיתא דף ל"ז ע"ב אמר ר' יוסף חביצא אי אית בה פרורי כוית מברך המוציא כו' ואי לית בהו כוית מברך בורא מיני מוונות כו'. ואמר רבא עלה, הא דאמרין באין בהם כוית דמברך בורא מיני מוונות, דוקא בלית בהו תואר להם, אבל אית בהו תואר להם מברך המוציא. ופירש רש"י, חביצא [ס"ה] שנתבשלו הפרורים יחד. והתוספות ד"ה חביצא [דחו פירוש רש"י], ולכן פירשו תוספות דהיינו שנתבשלו ע"י מרק, וא"כ לפירוש רש"י דחביצא היינו נתבשלו ואפילו הכי אמר רבא אי איכא תואר להם אפילו ליכא כוית מברך המוציא, אף על גב דע"י בישול שוב אינו ניכר שהוא להם כמו שכתב מ"א בס"ק כ"ז, על כרחך צריך לומר דכל זמן שלא נימח מיקרי תואר להם אף שאינו ניכר שהוא להם, והוא הדין בנתחבר ע"י מרק דנא הכי. אבל לדין דקיימא לן כפירוש תוספות דחביצא ר"ל שנתחברו ע"י מרק, וסבירא ליה להטור דע"י בישול אויל תואר להם כמו שכתב ס"ק כ"ז, ועל כן אפילו אינו נימח לא מיקרי תואר להם, דהא סתמא כתב הטור כיון שנתבשל לא חשיב תואר להם, וא"כ הוא הדין בנתחבר אפילו לא נימח רק שאינו ניכר שהוא להם לא מיקרי תואר להם: ודע כו' דלאו פת הוא כלל. וגרע מפת הבא בכסנין בסעיף ו': אמרינן בגמרא א"ר פירר כו'. דרב יוסף אייתי ראיה לדין חביצא א"ר יש בהן כוית דמברך המוציא מדתניא האוכל מן המנחות מברך המוציא, והא קיימא לן דצריך לפותחן שיהיה בכל חתיכה כוית, אלמא בכוית סגי לברך המוציא. ואמר ליה אביי אלא מעתה לר' ישמעאל דסבירא ליה דהיה צריך לפתח המנחה עד שהיה מחזירין לסלתן והיו הפרורים דקים כקמח הכי נמי דלא מברך המוציא, וכי תימא הכי נמי והתניא ליקט מכלן [פירש רש"י ד"ה והתניא מכל חמשת מיני מנחות. והתוספות ד"ה לקט פירוש מכל חמשת מיני דגן] כוית ואכלן מיקרי להם לענין מצה בליל ראשון של פסח

כד שנדבקים. עיין מ"א. ללא חימה אלא תאר לחם כח כן, זה אינו, דבסעיף י"א ו"ז אפילו אין מדונק כל דלים מואר לחם ואין כוונת [מנכר] טורא מיני מזונות (בסעיף י"ז גם כן הטעם שאין תאר לחם, עיין ט"ו אות ט"ו). אלא אלא כוונת נחמלה כח כן, דלע"ג עתה ע"י הדיבור יש בפרוסה כוונת, לא מהני. ועיין ט"ו אות י"ב: **כד נגבש**. עיין מ"א. כח דש מחלוקת, א"כ היכא לעבד, יצרך ברכה מעין שלש שמה אין מנשל ונכדי שבעה הוה ספק פורה יצרך ברכה המזון. כ"כ בשם מרדכי כח דאין מנשל, דשמה מנשל. ומיהו י"ל דאין מנשל יותר מנכדי קליפה, עיין ש"ך י"ד [סימן] (ק"י) [קה ס"ק] ה' ונכ"ז שם [ס"ק ד], אכל כלי שני אין מנשל רק מפליט ומנלע. ומיהו לפעמים קורא לכלי שני בלשון פישול אע"ג דאין מנשל, וזהו שכתב הט"ו בזהו י"ז דההיא דפרוסות מיירי במרק שאין בו שינוי זורה, והא מנאור שם בברכות ל"א ח' טענה אפלה "בשלה" הפרוסות קיימת, ובספר חמד משנה [אות ט] חמה פ"ו, ואין כך חרדה, דכלי שני מיירי ולא פישול ודק טוב הוא ולא נשתנה הוזהר ע"י פישול כלי שני או ע"י עירור, אע"ג דמנשל כדי קליפה לא נשתנה הוזהר פה, ושפיר קרי ליה פישול. אכל ההיא דרב ששם ורעא פישול כלי ראשון, דודאי דרך הוא להשתנות, וכאמור. ומה שכתב כדי שבעה מן המורה, כתבנו בט"ו [אות יב] מזה אי נאמר דפישול מנשל אפיה, יע"ש. עיין מה שכתבתי בזהו למ"ד: **כד ישי**. עיין מ"א. ולא מהני מה שדנכר ע"י הפישול. וכן כתב הלבוש [סעיף י]. ומיהו נחמלה פרוסה שיש בה מנכר המוילא ושלש ברכות. עיין מ"א. עיין סעיף י"א אות ל"א ול"ו אס אפלו מחלה ואח"כ טענה נאלפס יש אומרים הואיל ומחלתו עיסה ענה כו' המוילא ושלש ברכות, כל שכן בלחם גמור, אלא שאין פישול בקדירה מאלפס, ואי"ה שם יבואר: **כד ניכר וידוע**. עיין מ"א. לרש"י פירא ברכות ל"ו ב' מנשל ואין כוונת מהני תאר לחם, אע"ג דאי אפשר שיהא ניכר ממש בפישול, אלמא כל שלא נימוח לגמרי יש היכר קצת הוה תאר לחם. מה שאין כן לדין כפירוש המוספות [שם ד"ה פירא] כתבנו בלא פישול בעיני דווקא ניכר ממש, הא כל שהפסיד קצת לא מקרי תאר לחם, ומשום הכי בפישול אס אין פרוסות קיימת, שאין כוונת, אע"ג שיש קצת תאר לחם לא מהני. ועיין כ"י [קמח, א ד"ה אמר וד"ה ופירוש] וברכות ל"ו ב' ברכ"י ומוספות ותבין. ועיין סעיף י"ב, פה ציין אדום שנעבד מו לא הוה תאר לחם, יע"ש. ועיין פרישה [אות ד] מה שכתב מורי"ם דהמא שאין נימוח לגמרי, כן כתב המרדכי, וזה ששלל המ"א, יע"ש. ומכל מקום אותם לחמים שעושין ליוס טוב ולזעזע עם מי ואפרי"ן, אפילו אין בפרוסה כוונת מנכר המוילא, ושאי כאלן דשרי קצת ציין דל"א אע"ג דלא נלפס היין מהפסד. ואפשר בלחם זה אס נשרה קצת ציין לכן נמי אין בו מואר לחם, ול"ע * ומוצה מפוררת שלשה בצי"ס ועשאו עיגולים שקורין קינדלי"ן, דעת המ"א אס גדול כוונת מנכר המוילא וגם ברכה המזון, וראינו מברכות ל"ו ב' דרכ יוסף אמר פירושין שיש כוונת מנכר המוילא אע"ג דלים תאר לחם, ומנה אמינא ממנחת עומר כו', ופירך לרבי ישמעאל

דמחזין לקולא אפילו הכי מנכר המוילא, [בשער מן] [בשערסן], שגבן ואפלו כפירוש רש"י שם, דאלמא גיטול משויא לכו כוונת ודק טוב יותר מנשל (עיין ט"ו ס"ק י"ב), ולרבי יוסף כוונת אין לר"ך תאר לחם. ומה שכתב ואפלו וכן מה שכתב וטענן, יראה ללא דוקא, הוא הדין קינדלי"ן שגבן בקדירה אח"כ, הואיל דלישה זו משויא לה חיצור טוב כפרוסה שיש כוונת אפילו בשלן אח"כ ואין תאר לחם כלל מנכר המוילא. ומה שכתב אע"ג דלפי מה שכתב להרמב"ם אס עברה זורה הפת לגמרי כו', היינו פירוש מהר"ר יוסף פאס"י ז"ל ומהר"ר יהודה א' שוש"ן ז"ל ב"כ [שם ד"ה והרמב"ם] פירוש דברי (הרמב"ן) [הרמב"ם] דסוגר כמסופות, רק היכא דעבר לגמרי זורה הפת לא מהני כוונת, מכל מקום הא בשו"ע לא כתב כן רק היכא דיש כוונת אף על פי שלגמרי עבר דסתמא כתב ומה שכתב "דומיא" דמנחות דליקט כוונת מחמשת מיניס קאי, ומכל מקום דומיא דמנחות, עיין מוספות שם [ד"ה]

באר היטב

(כא) בזית. מי שאלל חצי זית ומור ואלל חצי זית אחר חוץ כדי אכילה פריס, ולא היה בדעתו כשיצרך על הראשון, נתפסק בהלכות קטנות חלק ב' סימן קמ"ו אס מחויב לצרך לאחריו. ועיין עוד שם סימן רכ"ו: **(כב) נגבש**. דהיינו שנתן הלחם בכלי ראשון. אכל אס הניח הפירורין בקערה ועירה עליה רוחסין, לא מיקרי נגבש, כ"י. מרדכי. וכח המ"א [ס"ק כה] נראה לי מאחר

בב"ש שרד

עד שנעשין קולא ואפילו הכי מנכר המוילא, ומשם דש מיירי שחור וגבן ואפלו, דהגיטול הוא דק טוב והרי יש כוונת משום הכי מנכר המוילא, ע"ש: **(מט) שם אפ"י** י"בא תוריתא. זה לא נזכר במנחל, והמנ"א מדגשיה כח כן, כיון דע"י הגיטול הוה כוונת א"כ אין לר"ך תוריתא. והוסף עוד אפילו מטוגנים, כי המוספות שם [ד"ה פירא] הקשו מה ענין פירא למנחות הא פירא מיירי מנכר המוילא (לפירוש רש"י). וסורתי כיון שהמנחות נעניין בשמן כמנחלו דמי. ומהו דלא נלפס על הפרעמול"ך, אע"ג שלא היה בפירורין כוונת מכל מקום כיון שמגבלין אותם הוה כוונת, לכן אע"פ שנתנו אח"כ או נגבש מנכר המוילא אע"ג דלים היה תוריתא, כיון דע"י הגיטול הוה לחם לא נפיק מנחות פה אלא אח"כ מנשל מן פחות מזה. וכיון דהפרעמול"ך יש בהם כוונת מנכר המוילא. וזה המשך דבריו, ובסוף הס"ק ה"א בשם כנסת הגדולה להפוך, וסיים ולי"ע:

אוצר מפרשים

מיני מזונות, כי זה הוא אינו בכלל קמח הבא לדבק. ואם לא אכל ממנו שיעור שיגיע כוונת קמח בכדי אכילה פריס, אין לברך אחריו כי אם בורא נפשות רבות, (אשל אברהם, ב)

[סעיף ט] מה שכתב המחבר בסעיף ט' פת חצי זית המוציא, דלאו קל וחומר (בכוח לה, א) גמור הוא. ובכסף משנה פרק ג' מהלכות ברכות הלכה י"ב דבתחלה שמה יאכל כשיעור, יע"ש. הביאו האליה רבה אות כ"א. אבל פת כסנין [סעיף ו] לא חיישינן שימלך ויקבע סעודה, דאין דרך לקבוע סעודה על פת כסנין: **(יב) אס.** עיין ט"ו. עיין ב"י, לישון הר"מ ז"ל פרק ג' מהלכות ברכות הלכה ח', ופירוש הב"ח. והנה מלת "לחומרא" אין נזכר בב"ח, ויראה שהוא מדברי ט"ו לשיטתיה באות וי"ו כל שאין ברור, בורא מיני מזונות פוטר הכל, וממילא ברכת המזון עדיף ברכה אחת מעין שלש מלבד שלש ברכות. אבל להב"ח שם [קמח, א ד"ה ומ"ש] קשה זה. והנה אף שדחה הט"ו דברי הב"ח, מכל מקום אם אירע שאכלן ולא נתן דעתו אם היו כזית או לאו או היה בהם תואר לחם או לאו, י"ל אף על גב דלא אכל כדי שביעה, דמדוברין חייב לברך, הוה ספק ספיקא, שמה היה בפירור אחד כזית ושמה היה תאר לחם, וכהאי גוונא מברך ברכת המזון (עיין מה שכתבתי בהנהגות איסור והיתר סדר שלישי אות ד^ל). ואם וודאי היה חדא לריעותא ובאריך ספק, איכא לעינא, דאם אכל כדי שביעה הוה ספק תורה ומכר, ולא אכל כדי שביעה ספק דרבנן ולקולא. אלא די"ל דמן התורה אין חייב לברך דבישול מבטל אפיה, ומדברנן חייב, הוה ספק דרבנן ולקולא, ואין מברך אלא ברכה אחת מעין שלש. ובאנו למחלוקת הכסף משנה ולחם משנה פרק ח' הלכה ח' מהלכות קרבן פסח בצלאו ואח"כ בשלו, להכסף משנה פסק דלא כרוב כהנא פסחים מ"א א' הוה מן התורה, ולהלחם משנה הוה מדברנן. אלא בחמץ ומצה פרק ששי הלכה ו' סיים [הרמב"ם] [ס' דאין בה טעם מצה, וכן הוא בשו"ע [סימן] תס"א [סעיף ד], הא בישול אין מבטל אפיה *], א"כ הוה מן התורה כל שיש כזית או תואר לחם, וכדאמרי. והט"ו ז"ל דרך בדרך הב"י, דהתחיל בבישול ומרק, ומה דסיים פתח, אלא שהב"י סובר כי הר"מ ז"ל פסק במרק חדא לטובתו סגי כרב יוסף וכרב ששת, ובישול תרתי בעינן כזית ותאר כו', והט"ו סובר דלר"מ תרתי בעינן כזית ותאר הן בישול או מרק, אלא דבישול אע"ג שלא היה תחלה בפירור אחד כזית כיון דע"י בישול בכלי ראשון נדבק יחד דבק יפה ויש אז כזית בחתיכה אחת שפיר מקרי כזית ואם יש תאר לחם מברך המוציא וברכת המזון, ומרק אין דבק טוב וצריך שיהא בפירור אחד כזית, ותאר לחם בוודאי יש במרק כל זמן שלא שרה זמן מה החוש מעיד דלא ר"ר תאר לחם ממנו. והכי פירוש, אם יש כזית תנאי זה למרק או תאר לחם לבישול. ותרתי בעי, ויהיה הרישא וסיפא קאי לב' חלוקות (דלא כב"י). ומה שכתב ולדינא אין לנו אלא פסק השו"ע, עיין מה שאכתוב א"ייה במ"א אות כ"ד. עיין מה שאכתוב א"ייה באות שאחר זה. ומ"א

דמחזין לקולא אפילו הכי מנכר המוילא, [בשער מן] [בשערסן], שגבן ואפלו כפירוש רש"י שם, דאלמא גיטול משויא לכו כוונת ודק טוב יותר מנשל (עיין ט"ו ס"ק י"ב), ולרבי יוסף כוונת אין לר"ך תאר לחם. ומה שכתב ואפלו וכן מה שכתב וטענן, יראה ללא דוקא, הוא הדין קינדלי"ן שגבן בקדירה אח"כ, הואיל דלישה זו משויא לה חיצור טוב כפרוסה שיש כוונת אפילו בשלן אח"כ ואין תאר לחם כלל מנכר המוילא. ומה שכתב אע"ג דלפי מה שכתב להרמב"ם אס עברה זורה הפת לגמרי כו', היינו פירוש מהר"ר יוסף פאס"י ז"ל ומהר"ר יהודה א' שוש"ן ז"ל ב"כ [שם ד"ה והרמב"ם] פירוש דברי (הרמב"ן) [הרמב"ם] דסוגר כמסופות, רק היכא דעבר לגמרי זורה הפת לא מהני כוונת, מכל מקום הא בשו"ע לא כתב כן רק היכא דיש כוונת אף על פי שלגמרי עבר דסתמא כתב ומה שכתב "דומיא" דמנחות דליקט כוונת מחמשת מיניס קאי, ומכל מקום דומיא דמנחות, עיין מוספות שם [ד"ה]

(מג) שו"ע סעיף י' **אס נגבש**. פישול מגרע גרע משריה, ולכן תלי דוקא אס היה בכל פירור כוונת. מה שאין כן בצא שניה שאינו מנשל אלא שהוא מחובר ע"י שניה, והוא הדין אינו מחובר (כמו שכתב המג"א ס"ק כ"ד), די נחמלה לטעמא, או בזית או בתוריתא דנהמא: (מה) מניא סקביד לאו דוקא. כלומר, דהוה אמינא דכל גוויי דפסקינן לצרך המוילא הוא דוקא דטוקיס. ואין הדבר כן, דהא בסעיף י"א ו"ז לא הוצרך לה שיהא ואפילו הכי דוקא בל"ז כי חלה מורי"ם מנכר טורא מיני מזונות, אלא רטמא הוא: (מז) שם סקביה כבוז שכתוב סימן קע"ז. עיין מה שכתבתי לעיל בזהו ל"ד [מ"ב]: (מח) שם סקביה ועיין סעיף י"ב. דאפילו ע"י הצנע לא הוה מואר לחם לדין, מכל שכן נהא: (מח) שם חזר וגב"ץ. שם אמר הש"ס לרבי יוסף דסקינא ליה פירא ע"י דוקא כוונת, א"כ קשה למא דר"י ישמעאל דסקינא ליה שהמנחות מפרין

י' (שריע סעיף י') מברך המוציא. אס צינן תירוש ועירב בו קמח ואח"כ מייבשו בשמש וגאכל כמות שהוא, העלה בתשובה ורע אברהם [אריה] סימן א' ז"ל, און שהיה דרכו אינו ראוי לאכילה כי אם ללפת הפת, והקמח מטעמו, ומברך בורא

ו. תוספות [נדרות לו, ב ד"ה אמר] והמדרש שם [רמז קטן]:

צינונים לרמ"א

(*) סעיף ו:

הגהות והערות

- [טו] תוספת מהדורות
אמ"ד ת"פ:
[טז] תוספת מהדורות
אמ"ד ת"פ:
[טז] בן תיקנו המחלוקת
השקל והלשון שר. וכן
מוקן צמחדות פרא
תקמ"ה:
[טז] תוספת מהדורות
קראקא ש"ל ואילן:

לטיצות או כוית או תואר לחם, וצפיפה צעי תרתי לטיצות. והצ"ח
צ"י על זה פירושים מגדולי ישראל ומה שכתב הוא ע"מ. ומו"ח
ז"ל [ב"ח ר"ח קמח, ב] פירש צו פירוש שלו, דהיינו דקיפא מיירי
מספק, דאם אין כוית ויש ספק בתואר לחם או להיפך בודאי אין
תואר לחם ויש ספק בכוית, אזלינן

לחומרא. ולא ידעתי [מה] [טז]
שייכות ספק בזה, דודאי אין צריך
צקיפות לידע אם יש כוית, וכל
שכן אם יש שם כוית. והנראה
לענין דהרמב"ם ספירא ליה
לחם [דנחשאל עדיף ממרק, והטעם
הוא דמתחלה לא היה (בעל)
[בנל] פירור כוית בפני עצמו,
אלא דנחשקו ע"י הציסול ונעשו
לאחד, ודיכוק שע"י הציסול הוא
דבק טוב יותר מדיכוק שע"י מרק
[ש] יוכל לחזור ולהפריד בין

הדבקים, וזה פשוט. משום הכי אין חילוק בציסול רק אם יש תואר
לחם, ובמקרה הוי איפכא שאין שם שייכות שינוי תואר לחם מחמת
המרק שדבק הפירורים. ואע"ג דכתב בסמוך [סעיף יא] בלחם נתן
הפירורים במים והמים מתלכדים כו' דהוי שינוי פת, כאן לא מיירי
משרה אותם במרק, רק שנתדבקו הפירורים ע"י מרק, בזה תלוי
באם היה כוית קודם הדיכוק. וזה הוכיח הרמב"ם מדאיחא תחילה
בגמרא [נדרות לו, א] דתלוי דין זה אם הפרקות קיימות או לא,
והיינו שיש בהן כוית או לא, כמו שכתב המוספות [שם ע"ב ד"ה
חציאל] מירושלמי [שם פ"ו הלכה א], ושם לא נזכר נדרת הפת. ואח"כ
נזכר בדברי רב ששם ורצא [שם ע"ג] דנדרת תלוי מילתא, ולא
בכוית. צריך לומר דהיה דפרקות מיירי במרק, שאין שייך שם
שינוי נדרת. ורב ששם ורצא מיירי בציסול, דלא איכפת לן בכוית
כיון שיש דבק טוב, אלא נדרת תלוי מילתא. ונמצא שפיר אמר
הרמב"ם תחלה שיש צ' דבקים, האחד ע"י ציסול, והשני ע"י מרק.

ולכל אחד יש חילוק, דבמקרה צריך שיהא צו כוית ושז לא שייך פסול שינה, או בציסול וצריך שיהיה ניכר הצורה ואין צריך לכוית, ועל
זה מסיק אח"כ דאם במרק אין כוית וציסול העציר נדרת, דהיינו כל אחד פסול השייך בו, אז לא יבדק המו"ח. ומשום הכי כתב
בסיפא שהעציר נדרת בציסול, שהוא לנדרת מיוחדת, אלא להורות במקום ששייך העצרת נדרת, כן נראה לי נכון בפירוש דברי הרמב"ם.
ולהלכה אין לנו אלא דברי הר"ר יונה [שם כ, ב ד"ה על] שהעמיק כאן בשו"ע: (יג) אלא מפורר בו'. דכיון שהוא פת בפני עצמו
אין יוצא לעולם מתורת פת (טור קמח, ב): (יד) דפירורים שנותנים במים. היינו (יז) שאין זהם כוית בכל אחד, וכמו שכתב

ערך לחם למהרי"ק

פס"ח ב"ח [ובדברת המזון]. ועין סוף סימן קפ"ד כמה שיעור אכילה לצד עליה ברכת המזון:

באר היטב

(כד) בורא מיני מזונות. וכלל הוי אפילו קצת סעודתו עליו מצד צורא
מיני מזונות, כיון דלאו פת הוא כלל. [מ"א ס"ק כח]. ועין לעיל ס"ק י"א.
איחא בגמרא אם פירר הלחם עד שמתחלק כסולת ואח"כ חזר וגבול יחד וחזר
ואפסל צריך לצד המו"ח. וכחזר המ"א [שם] א"כ אותם שעושין פרימולין
מלחם מפורר או מלחם שרי במים צריך לצד המו"ח, כיון שמתחלקו היה לחם
לא נפק מתורת פת עד שאין בכל אחד כוית. ומכל מקום אם עירב בהן קמח
הגדולה בשם רש"ך חלק א' סימן קס"ג פסק בפשיטות דצד צורא מיני מזונות, ע"ש. ומיהו אותם המטבגים פרוקות של כוית פשוט דמצד המו"ח,
כמו שכתב בשו"ע, מ"א [שם], ע"ש: (כה) דק דק. דכיון שהוא פת בפני עצמו אין יוצא לעולם מתורת פת, [ט"ז ס"ק יג]: (כו) במים. והוא הדין
הנותנים תחיתות פת שמינישין על הגחלים בשכר וקורין פעני"ץ, נמי דינא הכי, ש"ה, [מ"א ס"ק כט]. והיינו שאין זהם כוית בכל אחד, וכמו שכתב בסעיף

שערי תשובה

(כד) בורא מיני מזונות. עין באר היטב. ועין בהקדמת חיבור מעשה ניסים
(הוא פירוש ההגדה שחיבר כבוד בן דודי וקני הגאון מופת הדור מהר"ר יעקב
נור האב"ד דק"ק ליסא) מה שכתב על דברי המג"א בזה, וחייד כמה דברים,
ע"ש. ועין בשו"ת בית אפרים חלק א"ח סימן י"א וי"ב באור [ווד"ל], וסיומא

לא נפק מתורת פת עד שאין בכל אחד כוית. ומכל מקום אם עירב בהן קמח
הגדולה בשם רש"ך חלק א' סימן קס"ג פסק בפשיטות דצד צורא מיני מזונות, ע"ש. ומיהו אותם המטבגים פרוקות של כוית פשוט דמצד המו"ח,
כמו שכתב בשו"ע, מ"א [שם], ע"ש: (כה) דק דק. דכיון שהוא פת בפני עצמו אין יוצא לעולם מתורת פת, [ט"ז ס"ק יג]: (כו) במים. והוא הדין
הנותנים תחיתות פת שמינישין על הגחלים בשכר וקורין פעני"ץ, נמי דינא הכי, ש"ה, [מ"א ס"ק כט]. והיינו שאין זהם כוית בכל אחד, וכמו שכתב בסעיף

ביאור הגר"א

[לד] [פס"ח יא] יש בו'. [תוספות] שם ד"ה תוריתא כו' [בסוף ד"ה אמר]:

לבושי שרד

ומיהו אותם המטבגים. לפי שצערמולין הדבר שקול אם צעי המו"ח, לזה
כתב להמטבגין פרוקות שלמות אין ספק, כיון דיש בהם כוית, דזהו צד ראשונה
שצבו"ע: (ג) מ"א פק"ד שאין בהם כוית. דלאו בכוית אין צריך תואר, כמחל
בסעיף הקודם. ומה שהביא הט"ז מסעיף שאחר זה, וזהו דשם אע"פ שהיה מי
שאמר כתב סתם, מפרשו המטבג פחות מכדי, הכי נמי כהן. אלא לכוף הדין
היה יכול להביא מסעיף הקודם. והרב פרי מגדים נתקשה בזה: (ג) מה
פק"ד נמי דינא הכי. דלוא ליה תוריתא ע"י השכר, ואי ליכא כוית אומר
צורא מיני מזונות: (ה) שם פק"ד וכמו שכתבתי בסעיף ז'. כלומר, קשה
כמו שהקשה ב"ק י"ז דלמה חזר נטעות [ב] ברכת המזון: (ה) שם ב"ק
שכתוב בסעיף י"ב. מה שלא הביא מסעיף הקודם, משום דהוא דיוואל צמח

(מד) מ"א פק"ד דנתבשר עדיף ממרק. לענין שאין צריך (שה"י) [שיהיה]
בפירורין כוית, כיון דע"י הציסול מתדבק הכל דבק טוב והוי כלא נמפרר כלל.
וספירא ליה לרמב"ם דבשיהם צריך צ' לטיצות, כוית ותואר, אלא דנציסול לא
הזכיר כוית דקמח ציסול מדבק היטב ויש עמה כוית, לכן לא הזכיר רק תואר כי
בציסול הדרך שישתנה התואר. ובשיהיה לא הזכיר תואר, דקמח שריה אין מצטל
התואר כל שלא נשרה הרבה אלא לדבק, לכן לא הזכיר אלא כוית, משום דדיכוק
דשריה אינו דבק טוב צריך שיהיה כל פירור כוית: (ו) מ"א פק"ד ד"פ"י מה
שכתב ל"הרמב"ם. צריך להגיה לפי מה שכתב צ"י להרמב"ם, דמחל שם
פירוש א' בדברי רמב"ם דאפילו היכא דאין צריך תוריתא מכל מקום אם עברה
הצורה לגמרי אינו מצד. ולא קיימא לן הכי, שלא הביא בשו"ע חילוק זה: (ה) שם

(מגילת ספר) וא"כ לא יצטרך לברך ברכת המזון וכל שאינו חייב לברך ברכת המזון אינו יוצא ידי חובתו בפסח כמו שכתבתי לעיל פני"ז ס"ק פ"ז ב"כ, כ"ל:

לקט. והיו יודע כוונת ציצול אף שמפרט אחר הציצול לפירורין דקין כיון להציל לא תפיק מלחם שהיה נעם ציצול כוונתו אחר"כ וכשנפרט דק דק לא מגרע, כמו פירורין בלי חצאל, והוא הדין קיידלי"ך כה"ל גוונא דף שמפרטין אחר"כ, וז"ל בכל זה. ואגב גררם מה שכתבו המוספות שם אף חצאל מנחות נטענין בשמן, איני יודע מה הוא, אס קודם שפוטם וכנראה ממנו"ל דברי המ"א מה נכך, דלחמ פסחיה לא נטענין. ועיין דר"מ פרק י"ג מהלכות מעשה הקרנות הלכה ו' אחר פסחיה וז"ל שאר שמן, לא נטענין אחר"כ, ויזקק למוספות והר"ר יונה [שם כ, ז ד"ה ולפיכך חצאל ע"י מרק כו. ומכל מקום הקשיו נחשושין [הל"ל יוסף שם ד"ה גמ'] מה פריך ליקט מכולן, לפירוש המוספות ד"ה ליקט דלחמשת מיניו קא"י דלחמ החם מנכך המוילא אע"ג דפת כסנין הוא כסענין ו', י"ל נקנע סעודתיה עליה * כ"כ במים. עיין מ"א. והיינו צלץ כפרוסה כוונת, הא י"ט, המוילא, כסענין י"ב: פ' ואין. עיין מ"א. כסענין ו', אות י"א, מסיק ק"מ דל"כ לה"כ מחר. ומירך דלריך לשרות כוונת שלם, כסענין י"ב דכות אע"ג שאין תא"ל לחם מנכך המוילא ושלם נכסות. מה שכתב דשירה פמו ב"ן מנכך טורא פרי הגפן על היין הנעול למחיר"ל כרש"י נכסות מ"א, ז מוספות ד"ה והלכתא, ואין קיימא לן כפירוש המוספות שם דשירה

[אות] כ"ה א"י"ה אבאר בהא דפרוסות קיימת, הא בישלה קתני, יע"ש: (יג) א"א. עיין ט"ז. ועיין ב"י וקמח, א ד"ה אמר מסברא. וב"ח [שם ד"ה אמר] כתב דאם לא כן למה נקיש חביצא. וי"ל או רבותא אע"ג שנדבקים תו אין תחלה כוונת בפירור אחד כו', עיין מ"א [ס"ק] כ"ד. או דאע"ג דלית תאר לחם ע"י המרק אם יש כוונת כו'. מה שכתב הר"ב בהג"ה עיין סימן קפ"ד, לכאורה אין לו מקום כאן. ולפי מה שכתבתי באות הקדום יש ליישב זה, דנפקא מינה לפירוש הב"ח, ולפי מה שכתבתי, והבן: (יד) דפירורים. עיין ט"ז. הוא הדין מסענין י'. ואי משם אין ראייה די"ל דזה גרע,

נלא שום משקה כולי עלמא מודים, וזה הדין השלישי נש"ע, וז"ע. והא דלחמ החם מנכך המוילא אע"ג דפת כסנין הוא כסענין ו', י"ל נקנע סעודתיה עליה * כ"כ במים. עיין מ"א. והיינו צלץ כפרוסה כוונת, הא י"ט, המוילא, כסענין י"ב: פ' ואין. עיין מ"א. כסענין ו', אות י"א, מסיק ק"מ דל"כ לה"כ מחר. ומירך דלריך לשרות כוונת שלם, כסענין י"ב דכות אע"ג שאין תא"ל לחם מנכך המוילא ושלם נכסות. מה שכתב דשירה פמו ב"ן מנכך טורא פרי הגפן על היין הנעול למחיר"ל כרש"י נכסות מ"א, ז מוספות ד"ה והלכתא, ואין קיימא לן כפירוש המוספות שם דשירה

מחצית השקל

שיחשבו ע"י זה פרורים כוונת, מה שאין כן הכא דמירי שגבול בידים וחברן קודם ביטול, וכיון דבידים חביבן חשיב האי דיבוק, כיון דהוא אחשביה, ומחשב ע"י זה פרורים כוונת. ובהא אודא לה קושיא שניה דמיד שהתחיל להתיר דעדיין לא נעשה גוש אחד והיו פחות מכזית מחבטל מתורת לחם, לפי מה שכתבתי זה אינו, דהא נעשו גוש אחד קודם שנתן בקדירה לבשל ע"י שגבול יחד, כנזכר לעיל. וקושייתו ראשונה דשאני התם דנדבקו ע"י אפיה מה שאין כן שנדבקו ע"י ביטול, ג"כ ליתא, דהא לא נדבקו ע"י ביטול ולא התם ע"י אפיה כי אם ע"י גבולו. והא לא קשיא למ"א, מנא ליה למ"א דילמא התם משום דנדבקו ע"י אפיה לכן מהני, אבל גיבול אם נתבשל אחר זה לא מהני. אין זה קושיא, דעל כרחק צריך לומר דכוונת המתיר כשערסן ר"ל דעל ידי עירוס וגיבול מיקרי פרורים כוונת, דליכא למימר משום האפיה שאחר זה דא"כ העיקר חסר מדברי המתיר דמשני כשערסן והוא מלשון עריסה, כמו שכתב רש"י, ועדיין לא הוזכר בדבריו אש אחר זה אפאן או בשלן, ואי אמרת דדוקא האפיה גורם שיקרא פרורים כוונת הוי ליה למימר כשערסן ואפאן, דהא העירוס לבד אם ביטול אחר זה לא מיקרי פרורים כוונת. אלא על כרחק צריך לומר דהעירוס לבד היינו הגיבול כיון דאחשיב להאי דיבוק גורם שיקרא פרורים כוונת, וא"כ אפילו בשלן אחר זה אין הביטול מבטל מתורת לחם. ומה שכתב רש"י וחזר ואפאן, הוא לאו דוקא, וחזר מינייהו נקט, דנראה לרש"י למילתא דפשיטא דביטול ואפיה בזה שוין, דהעיקר תליא בגיבול של עריסה. אמנם כן כפי כספר אליה רבה [ס"ק בן] דאם עשה הפרימזול"ך מלחם שרי במים י"ל קודם הגיבול בטל מתורת לחם, דוודאי נתלכנו המים מן הפרורים, כמו שכתב בסענין י"א, וא"כ מברכים על הפרימזול"ך כהאי גוונא בורא מיני מזונות: ופ"פ מקום א"כ עירב בהן קמח וטעמן. וא"כ מצד הקמח פותח בורא מיני מזונות, כמו שכתב בסענין י"ג [בהגה:]: וא"כ שוין בהן. דהוי פת הבא בכסנין כמו שכתב סענין ז', ואין לברך בורא מיני מזונות. אלא דלגבי הפרורים לא מהני הטיגון ולישה בשמן כמו שכתבתי לעיל, נסתפק [מ"א] אי נילז בתר הרוב. אע"ג דקיימא לן סוף סימן ר"ד דבחמשת מינין מצד חשיבתן לא מהני אם נתערב ברוב דבר אחר אפילו הכי דאוליין בתר חמשת מינים, מכל מקום הכא נתתקן, דהא הכל כן קמח ובין פרורים הם מחמשת מינים, אפשר דאוליין בתר רוב: ומיהו כו' פרופות ש"פיות. ר"ל, שיש בכל פרוסה כוונת בלי דיבוק: ובכנסת הגדולה כתב בשם רש"י כו' מכל מקום כשחברו כו' ומברך בורא מיני מזונות כו'. וצ"ע (דהא) [דקדוק] נגד הש"ס הנ"ל, ועיין בספר אבן העזר: (פ"ב כ"ג במים). והוא הדין הנותנים חתיכות פת כו'. וא"כ דעתו גם על הפת. אבל במפרט רק מעט לחם, כתב סוף ס"ק ל' דהשכר פוטרו: (פ"ק ז') ואין מברך כו'. וא"כ לא יצטרך לברך ברכת המזון וכמו שכתבתי פני"ז ס"ק ט"ז. ר"ל, דעל כרחק מיירי שלא אכל באותה לילה שום מצה אחרת, דאם לא כן תפוסה ליה שיצא במצה אחרת. וכיון דלא אכל כל הלילה כי אם מצה חסודיה ועליה מברך ברכה אחת מעין שלש, והא קיימא לן [סימן קמח ע"ה] דאם שכח כל ימי הפסח כל שכן לילה ראשונה יעלה ויבא בברכת המזון צריך לחזור ולברך ברכת המזון, משום דלא סגי דלא אכל פת שמברכים עליו ברכת המזון: כמו שכתב ר"ש סימן תע"ה. עיין שם במ"א ס"ק ד' דלכתחלה צריך לבלוע הכוונת בבת אחת, וא"כ על כרחק מיירי ששרה כוונת שלם, דמסתמא איירי שו"ע בנידון דיוצא לכתחלה, ואי איכא כוונת אע"ג שנולכנו המים מכל מקום שם לחם עליו, דבכוונת לא בעינן תואר לחם. ואע"ג דבסימן תע"ה אינו מבואר רק שצריך לבלעם יחד, אבל ליתן לתוך פיו שני חצאי ויתים בבת אחת אפשר אפילו לכתחלה שפיר דמי. ואע"ג דמ"א בסימן תע"ה דימה דין זה למה שכתוב סוף פרק ז' דחולין [ק"ג]. ולשיטת התוספות שם ד"ה חלקו כו' משמע שיהיה הכוונת שלם כשנותנו לתוך פיו. מכל מקום אין ראייה גמורה משם, דדוקא לענין אבר מן החי אמרינן כן דחידוש הוא כמו שכתבו תוספות ורש"י שם [נ"ה מהו]. מכל מקום כיון דצריך לבלוע עכ"פ כוונת בבת אחת מסתמא אינו מחלקו לפחות מכזית כששוריה: (כתב [רש"י] [ש"ב] [הל"ל] כו' וכן כתב התניא כו' פ"כ טוב לברך תחלה על המשקה. משום דאינו ברור לו דין זה

וכן לענין חמץ, וסבירא ליה דהוא הדין מיקרי לחם לענין המוציא, אע"ג דלית בכל פירור כוונת דהא ליקט מכלל כוונת קתני, ומשני דמירי שערסן. פירש רש"י וז"ל, כשחזר וגבול יחד וחזר ואפאן. ערסן לשון עריסותיכם, עכ"ל: דהא מיקרי פירורין שיש בהם כוונת לרב יוסף. ר"ל, דהא אביי הקשה לרב יוסף דבעי כוונת, דהא מבריתא שמעינן דאפילו פחות מכזית סגי, ועל זה משני כשערסן. ועל כרחק צריך לומר דזה מיקרי כוונת, דליכא למימר דהוי תואר לחם, דהא לא הוזכר בדבריו רב יוסף כלל מתואר לחם. ורבא דחידש דין זה דתואר לחם בסוף הסוגיא, אבל בתחלת הסוגיא לא הוזכר מזה, ורב יוסף לא סבירא ליה כן: ומשמע שם אפילו מטונגים כו' וכמו שכתבו התוספות. ר"ל, דהתוספות שם ד"ה לחם כו' הוכיחו דעיסה שכלילתו עבה ואח"כ בשלה או טגנה בשמן מברך המוציא כיון דהוי לחם לענין חלה הוא הדין לענין מוציא, והם היש חולקים שבסענין י"ג. ואייתי ראייה מדתניא דמברך המוציא על המנחות אע"ג שהמנחות היו מטונגים בשמן. וא"כ לפי זה לפירוש רש"י דליקט מכלל כוונת כו' ר"ל מכל המנחות, ואחא משני כשערסן, הרי אע"ג דהוי מטונגים תחלה בשמן מכל מקום אפילו פרחן אע"ג כשחזר וערסן הוי לחם. וכונת מ"א אע"ג דבסענין י"ג כתב דיש לנהוג כדעה א' דשם דאם טגנה תחלה מברך בורא מיני מזונות, היינו משום דסבירא ליה דלענין המוציא לא אוליין בתר עיסה כי אם בתר אפיה, וכיון דבשעת אפיה טגנה לא הוי לחם לענין המוציא, והאי דמנחות צריך לומר כתיורן השני של הור"ש בפרק קמא דחלה [משנה ה'] דשאני מנחות דשמן מועט ואין בו כו"כ לבטל מתורת לחם, עכ"ל. אם כן נפקא מינה לדין אי לא טגנה בשעת אפיה ראשונה ופרחן וחזר וגבול ואפאן אפילו טיגנה בשמן בשעת גיבול השני מכל מקום לא נתבטל מתורת לחם, כמו לדעת התוספות דאולי בתר עיסה אפילו טגנה תחלה מכל מקום הוי לחם, הוא הדין לדין דאוליין בתר אפיה, ואוליין בתר ראשונה לא טגנה והוי לחם, אפילו טגנה אח"כ בשעת גיבול השני לא נפיק מתורת לחם. וא"כ בהני פרימזול"ך שהביא מ"א, אפילו טיגן הפרימזול"ך מכל מקום מיקרי לחם. ועיין שם גם בתוספות ד"ה חביצא כו': ואע"ג דל"פ מה שכתב הרב ב"י להרמב"ם, כ"ל. ר"ל, [דלשון] [דלשוננו] סותר זה את זה, וכמו שכתוב בס"ז [ס"ק יב]. דתחלת דבריו משמע אי איכא כוונת אע"ג דליכא תואר לחם מברך המוציא, וסוף דבריו משמע דאפילו כוונת אי ליכא תואר לחם מברך בורא מיני מזונות. ומסיק הרב ב"י דברישא מיירי בלישה, דהיינו נתחבר ע"י מרק, לכן אפילו ליכא תואר לחם כיון דהוי כוונת הוי לחם. ובסיפא מיירי בבישול, לכן אפילו אית בהו כוונת בעינן תואר לחם, ע"ש. ואם כן לדין דקיימא לן דלא הוי תואר לחם אלא אם ניכר וידוע שהוא לחם, ולא מהני מה שאינו נימח דלא כהמרדכי, א"כ בבישול אפילו איכא כוונת מברך בורא מיני מזונות, דהא לדין בבישול לא משכחת תואר לחם, דהא בבישול ודאי אינו ניכר כמו שכתבתי לעיל. מכל מקום הא לא קיימא לן בזה כהרמב"ם, אלא באיכא כוונת אפילו בבישול ואפילו ליכא תואר לחם מברך המוציא, וא"כ יהיה צריך לברך על הפרימזול"ך המוציא וראיתי בספר אבן העזר שכתב על זה וז"ל, ודבריו אין נראין לי, דשאני התם (ר"ל, במה דמשני הש"ס כשערסן) דחזר ונדבק ע"י אפיה, אבל אם נדבק ע"י ביטול לא חשיב חיבור למיחשביה לחם כו'. ותו, דעיקר הטעם דמברכים המוציא בבישול כיון שכבר שם לחם עליו לא פקע שם לחם ע"י ביטול, ובגדון דידן מיד שהתחיל השומן ולחם להתיר שחיד סולדת בו כו' מיד מיקרי בישול לענין שינוי צורה ואז מיד נתבטל מתורת לחם, דהא אז מיד לא נעשה ודאי כל כך מהרה גוש אחד, וא"כ אז הוי שינוי צורה וגם לית ביה כוונת, ולכן אף שנתבשל אח"כ ונעשו גוש אחד מכל מקום כיון שכבר פקע ממנה שם לחם שוב לא הוי מחדש עלה שם לחם לא מיד הביטול כו', עכ"ל. ונראה מדבריו שהבין שלא נעשו גוש אחד עד שנתדבקו ע"י ביטול. ולפי זה הוי מצי למידק מדברי מ"א גופיה שכתב לעיל בס"ק כ"ד וס"ק כ"ו דהחיבור והדיבוק שנעשה ע"י ביטול לא מחשב ע"י זה פרורים כוונת, אלא צריך שכל פירור לבד יהיה כוונת. וכן הקשה באמת בספר אליה רבה [ס"ק כג]. והניח בקושיא. לכן נראה לענ"ד דלעיל מיירי שנדבקו מצד עצמן ע"י מרק או ע"י ביטול, לכן האי דיבוק לא חשיב

אוצר מפרשים

י"ד (מגילת ספר) פרימזול"ך מלחם. ג"כ, והאבן העזר העלה דעל מצה קנעניל שנילוש בבצים וחלב אין כאן בית מיוחד כלל, ומברך בורא מיני מזונות, ואפילו נילוש במים יפיר הקנעניל שהיה פחות מכזית, וכן נוהגים: (תחם סופר)

י"ד (מגילת ספר) פרימזול"ך מלחם. ג"כ, והאבן העזר העלה דעל מצה קנעניל שנילוש בבצים וחלב אין כאן בית מיוחד כלל, ומברך בורא מיני מזונות, ואפילו נילוש במים יפיר הקנעניל שהיה פחות מכזית, וכן נוהגים: (תחם סופר)

ז. שם נמרדכי:
ז. ב"י קמח, א ד"ה
וכתב:
ח. רבי יונה [נדרים כ, ב
ד"ה ומה] ורבי ירוחם
[נמי טו מ"ה קמח, ד] בשם
רבי שמשון [מלה פ"א
משנה ה] (והרמב"ם)
[והרמב"ן] [הלכות מלה ט,
ז]:

צינונים לרמ"א

(י) מרדכי [נדרים רמז קטן]:

הגהות והערות

[ח] בסהר"ש כתוב
שנראה, ועין מהר"ש:
[ט] תוס' דפ"א ע"פ יד
אפרים ודגול מרצב:
[ע] וכן הגיה בשו"ת לקט.
והנחש דבנחמה דפוסים
כתב מ"ח:
[עא] כך העמיק הבי"ר
קמח, א ד"ה וכתב אמנם
לפניו נמרדכי יתח' הו"ל
וימחק, וכן העמיק
מהר"ק ש. ועין ש"ה שער
האומות קה, ב כלל ב אות
ז ונאור הלכה ד"ה יין:
[עב] תוס' דפ"א ע"פ
מהדורת פלאקמ"ה:
[עג] כך הוא דפ"ה. אמנם
דפ"א חקטו ע"פ נמי
חיים, לשם קמח נמיס:

הגהות הפמ"ע

ספיקא יב אלא בפירורין וכו'.
זה קאי גם אשל... בסעיף
י"א ודוק:

הלקטן [סימן קמג] השורה פתו צ"ן או בשום משקה שקורין ויפ"א
צ"ע, כתב רבינו שלמה ז"ל [הפדס עמוד קפ] שהפת פוטרת,
ולעולם אינו חייב לנרץ בורא פרי הגפן או שהכל עד ששמה המשקה
דרך שמה. וכן משמע בשלטי גבורים [נדרים] דף כ"ט [פה, ב אות
ה], וכן כתב החניט [סימן נד] בשמו.

ומסיים [החניט], לפיכך טוב לנרץ
תחלה על המשקה ואח"כ ישרה בו
פתו, וכן נמי כשנותנין יין נקערה
עם המלח (של"א צ"ע י"ז) כדי
לטבל בו הנשר אין נרץ לנרץ,
דהוי ליה נשר עיקר, והנשר נשר
נפטר בנדרת המו"א, עכ"ל.
(י) ולשיטתיה אול דספירא ליה
[שג"ה הלקט שם] דמשקין לרבינן נרצה
בתוך הסעודה. ונפקא מינה לדידן

השלטן ערוך נסעיף שאחר זה: (טו) ביין אדום. ז"ל המרדכי
שם [נדרים רמז קטן], וכן השורה פתו צ"ן אין מנרץ המו"א, שילא
מחורת לחם הואיל וסימוק [טו], ודומה לפת הנא בנסיגין, מנרץ
בורא מיני מזונות דמיון זין, עכ"ל. שג"ה שג"ה יד זה נשתנה נורמו.
אבל צלנן הוא דינו עד

(***) שיתלנן (היינו) [היין] [עב]
מחמת הפת, כמו שכתוב לפני זה
[סעיף יא] לענין מים:
(טז) ואפילו נתחייבה בח"ה.
יש להקשות הא כתב צ"ד סימן
שכ"ט [סעיף ג] דכהאי גוונא אין
חייב בחלה. ולר"ך לומר דהכא מיירי
בהיה דעמו תחלה לאפותה ונמלך
לטגנה, דכהאי גוונא חייב בחלה.

אם אין בו מואר לחם ומנרץ בורא מיני מזונות, וא"כ לא פטר פת להמשקה, ולכן נרץ שינרץ על המשקה, וכן יש לנהוג. אח"כ
מנאמי בתוספתא [נדרים] פרק ד' [הלכה י] אורז ויין מנרץ על האורז ופותר את היין, דהוי ליה (י) אורז עיקר. מיהו אם עיקר כוונתו
על הו"פ"א, הוי ליה יין עיקר. ואם כוונתו על שמה, ינרץ על שמה, עיין מה שכתוב סימן קע"ז [סעיף א-ב]. ומהר"ל [הלכות נדרים
עמוד סג] כתב בשם מהר"ש [הלכות ומנהגי מהר"ש סימן קלח] פת שנפל [טו] לין מוך הסעודה (י) יש לנרץ עליו בורא פרי הגפן, עכ"ל.
נראה לי דינא לו ממה שכתבו המוספות (י) דהפת פטר ליה כששורה בתוכו ואולל הפת, כפירוש המוספות, ע"ש, ועיין סימן רי"ב
[סעיף א], נראה לי דאם מפרר מעט לחם דק לתוך השכר חס כדי שימן בו טעם, אינו מנרץ רק שהכל על השכר, ועיין סימן ר"ח
סעיף ו'. וז"ל הרמב"ם [נדרים] פרק ג' [הלכה ד-ה] כל תבשיל שעירצ בו אחד מחמשת מינים, צ"ן קמח צ"ן פת, מנרץ בורא מיני מזונות,
ובלבד שלא יהיה טפילה כו'. ועיין סוף סימן ר"ד. והכא הלחם טפל, (י) דעיקר כוונתו (לאכול) [לשמות] (י) השכר, והלחם אין
בו ממשות ודבר חשוב: (י) תוריתא דנהמא. (י) פירוש, כגון שאפאז נאילפס, אפילו הכי לא הוי לחם. ולא דמי למה שכתוב
בסעיף י', דהתם הוי לחם מעיקרא, (י) ולכן כל זמן שיש בו מואר לחם לא נפיק מחורת לחם. ועיין סעיף י"ד צה"ה דמעט משקה
לא מקרי משקה: (י) ואפילו נתחייבה. (י) פירוש, אפילו למאן דאמר דמחייב בחלה, אבל אין קיימא לן דפטורה, כמו שכתוב
צ"ד סימן שכ"ט [סעיף ג]. (י) וכתב הצ"ח [קמח, ב ד"ה כל] דאם היה דעמו לאפותה ונמלך לבשלה מודה רבינו שמשון [מלה פ"ה משנה
ה] דמנרץ המו"א וכו', ע"ש. (י) ולענ"ד נראה שזה אינו, דבשלמא בחלה מחייב דחלה החיוב בשעת לישה ואז היה דעמו לאפות, אבל

ערך דחם למהריק"ש

סעיף יב ביין וכו'. הואיל וימוק:

באר היטב

שאחר זה, [ט"ז ס"ק יד]: (כז) ביין אדום. שג"ה זה נשתנה נורמו. אבל
צלנן הוי דינו עד שיתלנן (היינו) [היין] [עב] מחמת הפת, כמו שכתוב בסעיף
שלפני זה, [ט"ז ס"ק טו]. כתב (רש"ל) [בשבלי הלקט] השורה פת ביין
או בשום משקה כתב רבינו שלמה שהפת פוטרתו, ואינו חייב לנרץ
בורא פרי הגפן או שהכל נהיה בדברו עד ששתה המשקה דרך שתיה,
ולפיכך טוב לנרץ תחלה על המשקה ואח"כ ישרה בו פתו, מ"א [סיק
ל], עיין שירי כנסת הגדולה [הגב"י אות יא]. וכתב עוד [מ"א שם] דאם
מפרר מעט לחם דק לתוך שכר חס כדי ליתן בו טעם, אינו מנרץ
רק שהכל על השכר, עיין סימן ר"ח סעיף ו'. ולענין אם חייב לנרץ על

היין, נראה דאולינן נמר העיקר, אם היין עיקר ואכילת הפת נצחו למתק את השתיה מנרץ על היין ופותר את הפת, ואם הפת עיקר והיין למתק לו האכילה
מנרץ על הפת ופותר את היין, ואם שמה עיקר מנרץ על שמה, על הפת בורא מיני מזונות ועל היין בורא פרי הגפן, שולח תמיד [ס"ק י]. ועיין מ"א
ס"ק למ"ד: (כח) דנהמא. פירוש, כגון שאפאז נאילפס, אפילו הכי לא הוי לחם. ולא דמי למה שכתוב בסעיף י"ד, דהתם הוי לחם מעיקרא, לכן כל

הגהות רעק"א

(ז) (פניא קמ"א) וצ"ב זמן שיש בו. דענין ל"ע, דמפשט השו"ע ודענין
נראה דלפ"ן מולד כלל בתואר לחם וכו':

שכתוב בהג"ה. ודלא כמ"א [סיק ל] שכתב דבבשלה לא שייך תוריתא דנהמא, ואשתמיטתיה דברי הרא"ש בפסחים שם [פ"ב סימן טו] ובהלכות חלה שם [סימן
ב] שכתב בעוד היה אומר ר"ת כו' אבל דבר שבליטתו עבה כו' ואפילו סופו לבשול במים כו' הכי נמי מברך עליה המוציא לאחר ביטול כו' והוא הדין נמי
למבשולים במים דלא מסתבר לחלק בין מים לשמן כו' ור"מ הנהיג כו' כדי לבשלה כו' אחר שנתבשלה כו', ע"ש. ואע"ג שכתבתי בסעיף י' [סיק לב] דמה
שכתב הר"ש דביטול מבטל לאפיה דלא קיימא לן כוותיה, מכל מקום בזה אפשר למיפסק כמותו, דשם דוקא שאפאה מקודם, וכמו שכתב הרא"ש בהלכות

אוצר מפרשים

מקן לחם אף שטיגנה או בישל מכל מקום הוי לחם, כאשר שיש להם תוריתא
דנהמא על כרחך לחם הוא, אף קצת בני אדם אופין לחם זה בתנור ויש מהם
לקמץ עצים מבשלים או מטגנין אותו מכל מקום לחם גמור הוא. ור"ש תופס על
ר"ת דעל כרחך הביטול מבטל מתורת לחם מההיא דריקין מבושל. אמנם כשהיה
דעתו לאפות ונמלך לבשלה בזה מודה הר"ש דאמרינן שזה על דעת ראשונה הוא
עושה, שרצה לאכול אחר ביטול בתורת לחם, הואיל ויש בו תוריתא דנהמא והוי
לחם גמור, מה שאין כן בריקין מבושל כוונתו ע"י ביטול לבטלה מתורת לחם
ולעשותו כמו תבשיל, וגבי חביצא כמו כן. ודברי הטור נכונים, כמו שכתב הב"ח.
גם מה שכתב לפרש דברי הב"י הוא דוחק, וכמו שפירשתי יבוא על נכון. וכו' מן
דין אף לשיטתו דברי ב"י שרירין, דהא רבינו ירוחם דחמלק בין חלה להמוציא
מכל מקום הביא שם ב"י [קמח, ב ד"ה וי"ש] בשמו בלחם העשוי לכוחת כעבין
מברך המוציא, כיון דעשה כצורת גלוסקאות, ע"ש ודוק: (נתיב חיים)

טו (פניא קמ"א) דעיקר כוונתו לאכול השכר והלחם וכו'. לשתות השכר, כצ"ל:
(דגול מרצב)
י' (שרע סעיף י) (שיביר ע"ל דחם אחר) [שבבלי צ"ע עבה]. נ"ב, והוא מה שקורין
פאכטיים שבליטתו עבה ומתבשלים בקדרה ונראים כגלוסקאות:

(חתיב סופר)
יח (שם) פירוש לישת הקמח במים וכו', כצ"ל:
(נתיב חיים)
יט (שם) ואפילו נתחייבה בח"ה. ונ"ב, כמו שפירש ה"ט"ז ס"ק י"י, ודלא כמ"א
[סיק לב], כמו שאכתוב ולקמן אות כן:
(נתיב חיים)
כ (פניא קמ"א) ולענ"ד נראה שזה אינו וכו'. נ"ב, וקשה, א"כ היאך ממעט (פסחים)
לו, בן חלוט משום דהוי מצה עשירה, תיפוק ליה דלא מקרי לחם לענין מוציא.
על כן נראה לי דלר"ש ודאי מברך המוציא בגמלך, והיינו טעמא כמו שתאמר
לר"ת [פסחים לו, ב] תוספות ד"ה דכולין כיון דעשה עיסה עבה כמו שרגילין לעשות

לש י'ש מי שאומר דפירורין שאין בהן כוית שנותנים במים והמים מתלבנים מחמת הפירורים כגון ששראן הרבה שעות הלך מהם תואר הלחם ואין מברך עליהם אלא במ"מ וברכה מעין שלש ואפילו שראן במים צוננים ולא היו בהמים מעל"ע שנאמר כבוש כמבושל כיון שאברו צורת הלחם והפירורין היו פחות מכוית וכ"ש כששראן במים חמין דבמעט זמן יאברו צורת הלחם ודע שיש מי שכתב דה"ה הגותנים חתיכות פת שמייבשין על הגחלים בשכר וקורין להם פעני"ץ נמי דינא הכי (סס סק"ט נסס נל"ה) ואינו יודע פי' לזה דהא פעני"ץ שלנו שמייבשין אותם בתנור חם וקורין סוחארע"ס הרי הם פת גמור ואין לשאול על מה דקיי"ל בסי' תס"א דיוצאין במצה שרויה והרי אין מברכין עליו המוציא די"ל כגון שיש בהפרוסות כוית (סס סק"ל) ועוד דבאמת אין שורין את המצה עד שתאבד צורתה :

ב וכן יש מי שאומר שפת השרוי בין אדום ונשרה עד שנעשה הפת אדום יצא מתורת לחם שאבד צורתו והוא כפת הבאה בכיסנין דברכתו מוונות ומעין ג' אם לא אכל סעודה קבועה ממנו אך זהו דיוקא כשנתפרר או בפרוסות שאין בהן כוית דאלו יש בהן כוית הא אף בבישול לא יצא מתורת לחם וכ"ש בשרייה ולענין הברכה על היין א"צ דמברך במ"מ על הפת השרוי ופומר היין הנבלע בתוכו והכי תניא בתוספתא (פ"ד) אורז ויין כלומר שהיין מובלע בהאורז מברך על האורז ופומר את היין כדין עיקר שפומר את המפלה (סס) ולכן אם כוונתו רק למצוין היין שבתוכו מברך על היין בפה"ג (סס) ואם כוונתו על שניהם ששניהם אצלו עיקרים מברך על שניהם (סס) ופרמי דינים יתבאר בסי' קע"ז בעניין זה וכן הדיון בכל מיני משקים הבלועים במאכלים ואם מפרד קצת לחם דק במשקה כדי ליתן טעם בהמשקה ולא לשם הלחם א"צ לברך כלל על הלחם (סס) :

מא ודע דבעניין פת מבושל יש בדברי הרמב"ם בפ"ג דין ח' תמיה רבה שכתב הפת שפחת אותה פיתים ובשלה בקדרה או לשה במרק אם יש בפיתין כוית או שניכר שהן פת ולא נשתנה צורתה מברך עליה בתחלה המוציא ואם אין בהן כוית או שעברה צורת הפת בבישול מברך עליה בתחלה במ"מ עכ"ל וסותר א"ע מרישא לסיפא דברישא מחמיר דבכוית לא מהני העברת צורתה ובפחות מכוית צריך להיות העברת צורתה כדעת כל הפוסקים ובסיפא קאמר להיפך דבאין כוית אפילו לא עברה צורתה ובכוית מהני העברת צורה וכבר נלאו כל חכמי הדורות לתרץ דבריו (עכ"מ ולח"מ וכו"ה וע"ז סק"כ) והמחזור כמי שאמר בשם גדולי ספרד שמעות נפל באו דסיפא וכצ"ל ואם אין בהן כוית ועברה

לש י'ש מי שכתב בלשון זה אמרין בגמ' ואם פירר הלחם עד שמחורין כסולת ואח"כ חזר וגבלן יחד וחזר ואפאן צריך לברך המוציא אפילו ליכא תוריתא דנהמא דהא מקרי פירורין שיש בהם כוית ובכוית לא בעי תואר לחם ומשמע שם אפילו מטוגנים בשמן בתחלה דומיא דמנחות וא"כ אותם שעושים חרעמולא"ך מלחם מפורר או מלחם שרוי במים צריך לברך המוציא כיון שתחלתו היה לחם לא נפק מתורת פת עד שאין בכל אחד כוית (מג"א סק"ח) :

לז וכל דבריו תמוהים דזה שכתב אם אח"כ נדבקו יחד מקרי פירורים שיש בהם כוית אינו כן כמ"ש הלבוש דכל שקודם הבישול לא היה כוית בהפירורין אף שנדבקו יחד ע"י הבישול לא מקרי יש בהם כוית ע"ש והגמ' שאמרה דכשפיררין וחזר ועירסן מברך המוציא פירושו שחזר ואפאן כמו שפירש"י ע"ש אבל כשחזר ובשלן או מיגנן כמו אצילנו הקניידלא"ך שעושים בפסח שמבשלין אותן או החרעמולא"ך שמטוגנים אותם בדבש ושומן אין דיבוקן כלום וכיון שמקודם לא היה בהם בהפירורין כוית וכשנדבקו בבישול כהקניידלא"ך או ע"י מיגון כהחרעמולא"ך כבר עברה מהם צורת הפת ואין דיבוקן עתה מקרי דיבוק ומברך במ"מ וכ"ש אם מערבבים בהם קודם הבישול וקודם המיגון בצים ושומן אין שום סברא לברך עליהם המוציא וכ"כ גדולי האחרונים (א"ר ואנן העוזר כמ"ש המה"ש) וכן מייגאכ"ץ שעושים בפסח ממצה שבורה לשברים קטנים שאין בכל אחד מהשברים כוית ומערכים בהם בצים ושומן ואח"כ מטוגנים אותם ופשיטא שעברה מעליהם צורת הפת הדבר פשוט שמברכין עליו מוונות וכן מנהג העולם ואין שום חשש בזה כלל וכלל (וגם המג"א עמנו בסוף דבריו כתב כן נסס הכנה"ג וכתב ול"ע ע"ש ואין כאן עיון כלל ופשוט הוא לדינא גלי פקטוק כלל) :

לח ודע דבאלו שיצאו מכלל ברכת המוציא וברהמ"ז ע"י בישול או חיבור או מיגון שאין עליהם צורת פת כלל אפילו אבל שיעור קביעת סעודה א"צ המוציא וברהמ"ז אלא במ"מ וברכה מעין שלש וזה שנתבאר דבקביעת סעודה צריך לברך המוציא וברהמ"ז והו' בתואר פת אפוייה כמו קיכלא"ך ופוט"ר קובי"ן וכיוצא בהם שהפמור הוא מפני שעל לחם בזה לא תקנו המוציא וברהמ"ז אלא ע"י קביעת סעודה אבל באלו שהיו לחם ונתבטלו ע"י הפירורין והבישול או הדיבוק או המיגון מתורת לחם אין על זה שם לחם כלל ולא שייך עליהם ברכת המוציא וברהמ"ז וכ"ש במיגוני קמח שלנו כמו קרעפלא"ך בלינצע"ס פאמפוסקע"ס שאין בהם ברכת המוציא וברהמ"ז אפילו אבל מהם הרבה כיון שאין שם לחם על זה כלל (מג"א סס) :

ו טור בשם הר"ף וז"ל
הסכים הרא"ש כהא
דשמואל שם ק.

הרמב"ם והמגיד פרק ו. ו'קטן (יג) שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים (יד) מתר להאכילו (תרומת הדשן סימן ז). ויש
נוהגין שלא לאכל תורת בערב פסח כדי לאכל (טו) מרור לתאבון (תא"ו נ"ה ח"ג), וכן ביום ראשון של פסח כדי לאכל בליל
שני לתאבון, (טז) וכן נוהגין קצת (ז) למעט באכילת מצה ביום ראשון מהאי טעמא (כל בו), ויש מחמירין עוד שלא לאכל
פרות כדי לאכל התרסת לתאבון, ואין לחוש למנהג ההוא, ויש מתמירין שלא לפרר או לשבר המצות בערב פסח שלא
לכא לאכל מהם (מהרי"ל), (יז) ואין לחוש גם לזה. מצה שנאפה בתקנה ואחר כך נתפררה (יח) ונלושה (יט) ביין ושמן,
(כ) אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ט): ג. (כא) יאם התחיל לאכל קדם שעה עשירית
ומשכה סעודתו עד הלילה, דינו כמו בשבתות ושאר ימים טובים, שנתבאר סימן רעא סעיף ו.
(ומצה) (כב) לרחץ ולגלות בערב יום טוב וללבש בגדים נאים כמו בשבת, ועין לעיל סימן רס ורסב):

תעב דיני הסבה וארבע פוסות. ובו ט"ו סעיפים:

א. איהיה שלחנו ערוף מבעוד יום (א) כדי לאכל מיד ב' בשתחשף, ב' ואף אם הוא (ב) בבית
א בריתא פסחים קט
וכפרש רש"י ב בריקא
שם.

שערי תשובה

ז"ל, לישב הטור דכיון דסופו לשתות תרי רבי כסי קדמאי הוי ליה טובא, עין שם:
(ב) למעט באכילת מצה ביום ראשון בו. וכתב באגרות הרמ"ז לענין סעודה שלישית בפסח
שחל יום ראשון בשבת, שב ואל תעשה ערף, דלדין הוי בערב פסח משום ספקא דיום טוב
שני של גלויות, ומכל מקום יאכל אינה פרי מעט כדי שיעור לברכה ולא הרבה, משום מצות
אכילת מצה לתאבון בליל יום טוב השני, עין שם, ונראה מי שאינו מבטל בשום פעם מלעשות
לבית המרחץ ויטבל ואחר תפלת המנחה יעסק בדיני קרבן פסח, ובשל"ה העתיק מסדר היום מה שילמד כל אדם. כתב רש"י אין מברין האכל בערב פסח: א. כשתחשף.
עין יד אהרן:

באר היטב

לאכל מראש חדש, עין שם. וכתב המגן אברהם דמצה כפולה ונפוחה אין לאכלו
בערב פסח כל היום דשמא מצה היא, עין סוף סימן תסא: ו. ו'קטן. והוא הדין
קטנה. מגן אברהם: ז. לתאבון. ואין למנהג זה טעם. עין עלת תמיד:
ה. ונלושה. אבל מפרת ונתבשלה מתר לאכל, ומברך בורא מיני מזונות, דהוי מעשה
קדשה ונמוח, מהרי"ל, עין מגן אברהם ויחקק יעקב: ט. לרחץ. אחר חצות ילך
היום מה שילמד כל אדם. כתב רש"י אין מברין האכל בערב פסח: א. כשתחשף.
עין יד אהרן:

משנה ברורה

התר, מפל מקום צריך להפסיק ואינו מתר לאכל רק עד בין השמשות,
ואחר כך צריך להמתין עד שיהיה נדאי לילה, וכמו שנתבאר בסימן
תעב, ופורס מפה על השלחן ומקדש, וזהו שכתב המחבר, דינו כמו
בשבתות וכו', ולפי מסקנת הפוסקים לעיל שם, כ"אם שתה זין מתחלה
בתוך הסעודה אינו צריך לחזור ולברך ברפת היין רק קדוש לבד, ואחר
כך אומר הגדה כנהוג, וכשמגיע לאכילה יברך רק על אכילת מצה,
ולא המוציא, כיון שהוא בתוך הסעודה. [אכן לפי מנהגנו שמברכין על
כל כוס וכוס, משום דכל כוס וכוס מצוה בפני עצמה, ותקנו חז"ל ברכה עליהם,
נראה דאפלו בזה צריך לברך על כל כוס וכוס, ולא מפטר במה שברך מתחלה
על היין בסעודה]. כ"אכתבו האחרונים, דלפי מנהג רמ"א לעיל בסימן
תמד, דאין נוהגין לאכל מצה עשירה אפלו בערב פסח, לא שיהי כלל
כל עקר דינא דמחבר, דהרי לא אכל פת מתחלה ולא שיהי לומר
התחיל בסעודה: (כב) לרחץ. אחר חצות ילך לבית המרחץ ויטבל
לכבוד הגלגל, ואחר תפלת המנחה נכון שיתעסק בדיני קרבן פסח,
ויחשב לו הקדוש ברוך הוא כאלו קים בפעל, ובשל"ה העתיק מסדר
היום מה שילמד כל אדם, כ"אין מברין האכל בערב פסח:

תעב א (א) כדי לאכל מיד. לאו דוקא, והכונה, כדי שיהיה
אפשר לו להתחיל הסדר תכף משתחשך ולא
ישתהה: (ב) בבית המדרש. רוצה לומר, שעוסק בלמודו, והוא
הדין לענין תפלה צריך לזרז עצמו לקרות קריאת שמע ולהתפלל
לילך תכף לביתו:

(יג) שאינו יודע. אבל אם יש בו דעת להבין אין להאכילו מצה,
דדרשינן והגדת לבנה וכו' בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שמצה
ומרור מנחים לפניך "ואם מלא הבן כבר בריסו במצה לא שיהי לומר,
בעבור זה, שאינו חדוש לקטן. ואין חלוק כ"אין קטן לקטנה:
(יד) מתר להאכילו. כל היום: (טו) מרור לתאבון. ואין למנהג
זה טעם [אחרונים]: (טז) וכן נוהגין וכו' ביום ראשון. ומן
המנחה ולמעלה, מן הדין צריך לזהר בכל יום טוב ראשון מפני שהוא
ערב יום טוב שני, כמו שכתב המגן אברהם בסימן תקכט סעיף קטן
א: (יז) ואין לחוש גם לזה. כיון שאינו רגיל באכילת מצה כל
השנה: (יח) ונלושה וכו'. דבלא נלושה פשיטא דאסור, שייצאין
בפרורין בלילה ידי חובת מצה, וכמו שכתבנו בסימן תסא סעיף ד
במשנה ברורה: (יט) ביין ושמן וכו'. בין שנאפית אחר כך שנית,
כ"אין שלא נאפית ורוצה לאכל כמו שהיא: (כ) אינה נקראת וכו'.
דלא נתבטלה ממנה שם מצה על ידי זה, ומכל מקום לצאת בה ידי
מצה בלילה "אין כדאי, לפי מה שנתבאר לעיל בסימן קסח במשנה
ברורה סעיף קטן נט, עין שם, "וגם לחוש ליש מי שאומר דגם זה
בכלל מצה עשירה, וכל זה בשלא בשלה, אבל אם בשלה וכמו
שנוהגין במדינתנו לעשות בדורים ממצה שקורין (קנידלעף), או מצה
מבשלת כ"אכלי ראשון, מתר לאכלה כ"א קדם שעה עשירית דזה
בנדאי לא מקרי מצה, וכדמבאר בסימן תסא: ג. (כא) אם התחיל
לאכל וכו'. הינו מצה עשירה, ורוצה לומר, כ"א דאף שהתחיל בזמן

שער הציון

ג. כב. והוא הדין אפלו אם התחיל אסור אין צריך להפסיק וסגי בפורס מפה ומקדש [הגר"א]:
כג. חק יעקב: כד. הגר"ז, עין שם: כה. חק יעקב ומאמר מרדכי, ומה שכתב חק
יעקב דמשפחת לה בשהתחיל קדם זמן אסור חמץ, דהוא במאמר מרדכי הנ"ל, משעם שיש
הפסק גדול, עין שם: כו. פאר היטב, והעתיק סתמא, ובאמת דין זה הובא בבית יוסף יורה
דעה בסימן ששח בשם המרדכי, ושם מבאר דדוקא מן המנחה ולמעלה אין מברין כדי שיוכל
אחר כך לאכל מצה לתאבון, ואפשר דהעתיק סתמא משום מנהגו דאין אוכלין מצה עשירה
כלל, אבל מפל מקום הלא יכול להברותו בבקר בלחם חמץ בזמן התר חמץ:
תעב א. א. הגר"ז ופשוט:

יד. תרומת הדשן: טו. אחרונים: טז. מגן אברהם, וכדלעיל בסימן קסח סעיף י. ודוקא
שיש בה תאר לחם עדין וקדמבאר שם, עין שם: יז. עין שם במשנה ברורה דמבאר שם,
דבאפיו נמי אין נכון לאכל כי אם בתוך הסעודה: יח. עין בחק יעקב, והעתיקו הפרי מגדים,
וכן כתב הגר"ז: יט. ואפלו אינן פרורין רק יש בהם פניות שמברכין עליו המוציא, מפל
מקום לענין מצה אינו יוצא בה משום דבעינן טעם מצה, וכן כתב הגר"ז ובחידושי רבי עקיבא
אגור: כ. דאם שורה המצה בקערה, אף שהיא רותח לא מקרי בשול. ולענין טגון, הגר"ז
וחי אדם מקלים כמו בבשול, ובפרי מגדים מסתפק בזה, ועין לעיל סימן קסח במשנה ברורה
סעיף קטן נו, ובשער הציון שם: כא. דלאחר כך אסור כיון שהוא מתמשה מינים וכדלעיל:

ב בית יוסף (והרמב"ם)
[הפסד בן] ג הרשב"א
לדעת הר"ף והרמב"ם
בפירוש ג מהלכות ברכות
והר"ף ודעת יוסף לדעת
הרא"ש ד ברכות לו.

ובכרפת המזון. (מ) ואי אכיל להו בתוך הסעודה (מא) שלא מחמת "הסעודה, (מב) [*] טעונים ברכה
" (מג) לפנייהם ולא לאחריהם. (מד) יאכל אותם רקיקים דקים שנותנים מרקחת עליהם, (מה) הם טפלים
לגבי המרקחת ובכרפת המרקחת (מו) פוטרות: ז. יפת גמור אפלו (מז) פחות מבזית מברך עליו
המוציא, אכל לאחריו אינו מברך (מח) כלום כל שלא אכל כזית: י. (מט) יחביצ"א, (נ) דהינו

באר היטב

ואין הפת פוטרות אלא אם כן שבאין להמשיך תאות המאכל, מגן אברהם.
והאלפלטקס והוי"ו בלאז"ן שקורין פריטלי"ף צריך לברך בורא מיני מזונות
בתוך הסעודה, ט"ז: כ. המרקחת. הינו, כגון מה שמטגנין בפורים נז"ט על
עסה, שאין לברך על אותה עסה כל זמן שאוכל אותה עם הנז"ט, אכל אם
אוכל העסה בפני עצמה מברך עליה בורא מיני מזונות, דבשעת אפייה לא נאפה
בתורת לחם, ע"ז לעיל סעיף קטן יא, ט"ז: כל. בזית. מי שאכל חצי זית וחדור
ואכל חצי זית אחר תוך כדי אכילת פרס ולא היה בדעתו לשבור על הראשון,
נסתפק בהלכות קטנות חלק ב סימן קמז אם מחיב לברך לאחריו, וע"ז עוד
שם סימן רכז:

באר הגזירה

ח [*] טעונים ברכה לפנייהם. ע"ז במשנה ברורה שכתבתי בשם המגן אברהם
דהוא הדין לכל פת הבא בכיסנין המבאר בסעיף ז. והנה באמת
כדבריו מבאר בכמה ראשונים, והנה כל זה לעקר הדין, אבל לדין דמסקינן
בפת הבא בכיסנין מאי הוא, אף בהמחבר פסק להקל בכלם, הינו משום דפסק
דברנו להקל ואין מצריכין לו לברך המוציא ובכרפת המזון כשאר פת, מה שאין
כן בענייננו, להצריכו ברכה תוך הסעודה משום דנחזיקו לפת כיסנין אין סבא,
דאדרבה, פסק דברנו להקל, ושמא מין זה פת גמור הוא ונפטר בכרפת המוציא,
על כן אין לברך על פת כיסנין בתוך הסעודה אלא אם כן הוא פת כיסנין לכלי
עלמא ודחינו, שממלא וגם נלוש ברכש וכהאי גוונא, והוא דק ורבשו, כן כתב דגול
מרבכה והגר", וכע"ז זה כתב גם כן בחדושי ר' עקיבא איגר וחי' אדם. ולפי
מה שכתבנו לעיל בשם המאמר מרדכי דאפשר דמודו זה לזה אין קשרא כל כך.
ולדינא נראה, דבאוכל דבר הנלוש ברכש ומי ביצים וכהאי גוונא בתוך הסעודה,
כגון לעק"ך וקיכלי"ף², או שאוכל כעב"ץ³ יבשים, לא יברך בתוך הסעודה אפלו
אם אוכלן לקנות, ואם אוכל מדברים הממלאים בפרות וניכמה שצרי המחבר באפן
הראשון, המברך עליהו בתוך הסעודה לא הפסיד, דמשמע דרב הפוסקים סוברין
כן דוהו פת כיסנין. ובחי' אדם משמע דאף על לעק"ך וקיכלי"ף לכתחלה ראוי
שיכונן בשעת ברכת המוציא לפטר אותן:

(מד) אכל וכו'. קאי על עקר דין פת הבאה בכיסנין, וקא משמע לן דזה לא הוי בכלל, דאין מברכין בזה על העסה כלל משום דהוי טפלה
למרקחת, כדמפרש: (מה) הם טפלים. דאין מתכווין לאכל הרקיקין, ורק שעושין אותם כדי שלא ישנפו הידים מהמרקחת, ולכן הוי העסה
בכלל טפל, כדלקמן בסימן ריב. וכתבו האחרונים שם, דבמדינותנו שנותנין מרקחת על הדבשנין שקורין לעק"ך פלאדי"ן⁴, שטובים הדבשנין
למאכל בעצמן, אם כן כונתם גם בשביל אכילת הדבשנין, ומהמילא הם העקר ומברך עליהם בורא מיני מזונות ופוטר המרקחת. ופשוט, דדוקא
שבעת אפייה נאפין ביחד, אבל אם אפה הדבשנין לבד ואחר כך מניח עליהם מלמעלה המרקחת, אין נעשין המרקחת טפלה להם, שכוונתו לאכל
שניהם, ואין המרקחת באין ללפת הדבשנין, וצריך לברך גם על המרקחת: (מו) פוטרות. ואם אכל המרקחת מלמעלה⁵ והשאר הרקיקין
ואכלן בפני עצמן, צריך לברך בורא מיני מזונות עליהם, אף אם אכלן ביחד ונשאר עוד קצת רקיק בלא מרקחת, אין צריך לברך עליו, כיון
דעקר אכילתו היה ביחד ונחשב לטפל להמרקחת, אין חוששין על גמר האכילה: ז. (מז) פחות מבזית. והוא הדין⁶ אפלו על כל דהו,
דאסור להנות מן העולם הזה בלי ברכה: (מח) כלום. הינו, לא ברפת המזון ולא שום ברכה אחרונה: י. (מט) חביצ"א וכו'. אקדים
לזה הסעיף הקדמה קצרה והוא, דיש בזה שלשה אפנים. א פת שפטר לפרורין ובשלו, תלוי בזה, אם הפרורין גדולים שיש בהם כזית, לא
נתבטל מהם שם פת אפלו אם על ידי הבשול אזל מהם תאר לחם, ואם אין בהם כזית, אפלו אם נראה שיש עליהם תאר לחם, מברך בורא
מיני מזונות, דשם תבשיל עליהם. ב אם לא בשלו, רק שפטר בקערה ונתחברו הפרורין יחד על ידי דבש או מרק, אם יש עדין עליהם תאר
לחם, מברך עליהם המוציא אפלו אם אין בהפרורין כזית, ואם אין בהם תאר לחם, מברך עליהם בורא מיני מזונות, אלא אם כן היה בהפרורין
כזית, וכנזכר לעיל לענין בשול. ג כשלא בשל וגם לא נתחברו הפרורין יחד על ידי משקה, אפלו אם הפרורין דקין כסלת מברך עליהם המוציא,
דשם פת עליהם. ועתה נבאר את הסעיף בעזרת ה' יתברך: (נ) דהינו פרוורי לחם שנדבקים. בנתבשל אין נפקא מזה בין נדבקין או לא,
ונקט זה משום אפן השני דמרי בלי בשול:

שער הציון

אברהם בסעיף קטן כא ומאמר מרדכי, דלא כט"ז: מ. מאמר מרדכי ופשוט:
מא. הגר"ז: מב. ט"ז: מג. גם זה ממשמעות הט"ז, והעתיקו הגר"ז לדינא, ע"ז
שם: ז. מד. הרא"ש:

יט. הסעודה. פרוש שאין אוכלין לשבע אלא לתענוג או לקנות להקל מכבד
המאכל: יט. לפנייהם. ואם כן כל מיני פת הנזכרים בסעיף ז טעונים ברכה
לפניהם תוך הסעודה כשאוכלין לקנות, והא דקים לן ברוך על הפת פטר את
הפרפת, הינו כשבאין להמשיך תאות המאכל. כלל דמלתא, כל שאוכל למזון
ולתבשיל כגון עפ"ל פלאדי"ן ופלאדי"ן פלאדי"ן, תמיד מחמת הסעודה הם
באים ואין צריך לברך עליהם תוך הסעודה, כי הפרי נעשה תבשיל תוך המוליקת
וקמחא עקר, ואין להחמיר ולקח קצת תפוחים מבפנים ולקח עליהם בורא
פרי העץ דהוי ברכה לבטלה, דקמחא עקר, ע"ז סימן קעז. ודבר שבא לקנות
או לתענוג, כגון עגות דקות או מיני מתקה שקבת בסעיף ז, צריכה ברכה

משנה ברורה

(מ) ואי אכיל להו וכו'. פרוש, להני רפין ודקין, והוא הדין לכל
פת הבא בכיסנין המבארים בסעיף ז [מגן אברהם]. וע"ז באור הלכה (אות
ז) שכמה אחרונים חולקים על דבריו: (מא) שלא מחמת הסעודה.
פרוש, שלא אכלם להשביע רעבונו¹ רק לקנות ומתיקה [ואלו אכלם
למלא רעבונו, אפלו לא אכלם רק מעט, הם בכלל סעודה ואין צריך ברכה]:
(מב) טעונים ברכה. דכיון דאינו אוכל זה לשם סעודה, לא נפטר
בכרפת המוציא.² ואם אוכל הרבה כשעור קביעת סעודה המבאר
בסעיף ו, אפלו אכלם למתיקה בעלמא נפטר בכרפת המוציא, דכיון
דאי אכלם שלא בתוך הסעודה צריך לברך המוציא, ממילא בתוך
הסעודה נפטר בכרפת המוציא: (מג) לפנייהם. וכל זה בעניני פת,
אבל בעניני מעשה קדרה שבאין למזון ולתבשיל, תמיד מחמת הסעודה
הם באים, כמבאר בסימן קעז, ואפלו הם ממלאים בפרות, כאותן
שקורין עפ"ל פלאדי"ן וכדומה, הפירי נעשה תבשיל תוך המוליקת
וקמחא עקר והפירי בטל לגביהו, ואין להחמיר ולקח קצת תפוחים
מתוכם ולברך בורא פרי העץ, דהוי ברכה לבטלה [אחרונים]:

(מד) אכל וכו'. קאי על עקר דין פת הבאה בכיסנין, וקא משמע לן דזה לא הוי בכלל, דאין מברכין בזה על העסה כלל משום דהוי טפלה
למרקחת, כדמפרש: (מה) הם טפלים. דאין מתכווין לאכל הרקיקין, ורק שעושין אותם כדי שלא ישנפו הידים מהמרקחת, ולכן הוי העסה
בכלל טפל, כדלקמן בסימן ריב. וכתבו האחרונים שם, דבמדינותנו שנותנין מרקחת על הדבשנין שקורין לעק"ך פלאדי"ן⁴, שטובים הדבשנין
למאכל בעצמן, אם כן כונתם גם בשביל אכילת הדבשנין, ומהמילא הם העקר ומברך עליהם בורא מיני מזונות ופוטר המרקחת. ופשוט, דדוקא
שבעת אפייה נאפין ביחד, אבל אם אפה הדבשנין לבד ואחר כך מניח עליהם מלמעלה המרקחת, אין נעשין המרקחת טפלה להם, שכוונתו לאכל
שניהם, ואין המרקחת באין ללפת הדבשנין, וצריך לברך גם על המרקחת: (מו) פוטרות. ואם אכל המרקחת מלמעלה⁵ והשאר הרקיקין
ואכלן בפני עצמן, צריך לברך בורא מיני מזונות עליהם, אף אם אכלן ביחד ונשאר עוד קצת רקיק בלא מרקחת, אין צריך לברך עליו, כיון
דעקר אכילתו היה ביחד ונחשב לטפל להמרקחת, אין חוששין על גמר האכילה: ז. (מז) פחות מבזית. והוא הדין⁶ אפלו על כל דהו,
דאסור להנות מן העולם הזה בלי ברכה: (מח) כלום. הינו, לא ברפת המזון ולא שום ברכה אחרונה: י. (מט) חביצ"א וכו'. אקדים
לזה הסעיף הקדמה קצרה והוא, דיש בזה שלשה אפנים. א פת שפטר לפרורין ובשלו, תלוי בזה, אם הפרורין גדולים שיש בהם כזית, לא
נתבטל מהם שם פת אפלו אם על ידי הבשול אזל מהם תאר לחם, ואם אין בהם כזית, אפלו אם נראה שיש עליהם תאר לחם, מברך בורא
מיני מזונות, דשם תבשיל עליהם. ב אם לא בשלו, רק שפטר בקערה ונתחברו הפרורין יחד על ידי דבש או מרק, אם יש עדין עליהם תאר
לחם, מברך עליהם המוציא אפלו אם אין בהפרורין כזית, ואם אין בהם תאר לחם, מברך עליהם בורא מיני מזונות, אלא אם כן היה בהפרורין
כזית, וכנזכר לעיל לענין בשול. ג כשלא בשל וגם לא נתחברו הפרורין יחד על ידי משקה, אפלו אם הפרורין דקין כסלת מברך עליהם המוציא,
דשם פת עליהם. ועתה נבאר את הסעיף בעזרת ה' יתברך: (נ) דהינו פרוורי לחם שנדבקים. בנתבשל אין נפקא מזה בין נדבקין או לא,
ונקט זה משום אפן השני דמרי בלי בשול:

תרומה: 1. עוגת תפוחים 2. דובשניות ועוגיות ביצים 3. פייגלאך 4. עוגה ממולאת במיני מתיקה 5. עוגה קטנה בצץ עלים.

ה טור בשם רבנו יונה.

פרורי לחם שנדבקים (נא) יחד על ידי מרק (ג) אם נתבשל, (ג) אם יש בהם ^{כז} (נד) פזית, (ג) אף על פי שאין בו תאר לחם מברך המוציא וברכת המזון, ^[ט*] ואם אין בהם פזית, אף על פי (נו) שגוראה שיש בו תאר לחם (נו) אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואם אינו מברך אלא שהוא מחבר על ידי דבש או מרק, (נח) אם יש בפרוסות פזית, מברך עליו המוציא אפלו אין לו תאר לחם, ואם אין בהם פזית (נט) אם יש בהם תאר לחם, דהינו שהוא נפר וידוע שהוא לחם, מברך עליו המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם תאר לחם, מברך ^{כח} בורא מיני מזונות, וברכה אחת מעין שלש. ואם אינו לא מברך אלא מפךר ^{כט} דק דק, אף על פי שאין בו פזית (ס) ולא תאר לחם מברך עליו המוציא וברכת המזון (ועין לקמן סימן קפד כמה שיעור אכילה לברך עליה ברכת המזון):

באר היטב

כז. נתבשל. דהינו שנתן הלחם בכלי ראשון, אבל אם הניח הפרורין בקערה וערה עליהם רותחין לא מקרי נתבשל, בית יוסף מרדכי. וכתב המגן אברהם, נראה לי מאחר שיש מחלוקת ביונה דעה סימן סח אם ערוי מברך בכלי ראשון, לכן יש למנע שלא לאכל פרורין שעה עליהם מקלי ראשון ונראה שיש בו תאר לחם, וכל שכן כשאוכל הרבה עד ששבע ממנו, דהיינו ספק דאורייתא אם יברך ברכת המזון, לכן יברך על פת אחר תחלה כמו שכתב סימן קעז: **כח. פזית.** פרוש, שבכל פרוסה בפני עצמו הוי פזית: **כט. בורא מיני מזונות.** ובכל הני אפלו קבע סעודה עליו מברך בורא מיני מזונות, כיון דלאו פת הוא כלל, ועין לעיל סעיף קטן יז. איתא בגמרא, אם פרו הלחם עד שהחזירו לסלת ואחר כך חזר וגבולן יחד וחזר ואפאן צריך לברך המוציא. וכתב המגן אברהם, אם כן אותם שעושין פרמזלי"ך מלחם מפךר או מלחם שרוי במים צריך לברך המוציא, כיון שתחלתו היה לחם לא נפק מתורת פת עד שאין פרוי במים צריך לברך המוציא כמו שכתב בשלחן ערוך, מגן אברהם, עין שם: **כס. דק דק.** בפשיטות דברך בורא מיני מזונות, עין שם. ומיהו אותן המטבגים פרוסות שלמות, פשוט דמברך המוציא כמו שכתב בשלחן ערוך, מגן אברהם, עין שם: **כט. דק דק.** דכיון שהוא פת בפני עצמו אינו יוצא לעולם מתורת פת:

משנה ברורה

(נא) יחד. והוא הדין אם היו ^{כז} רק שרויים בתוכו הרבה ^{כח} עד שנתלבן המים על ידי זה, דינו כמו נדבקין יחד, וכדלקמה בסעיף יא: **(ג) אם נתבשל וכו'.** היינו, שנתן הלחם בכלי ראשון כשעמד על האש או על כל פנים שהיה היד סולדת בו, אבל בכלי שני ^{כט} לא חשיב בשול ודינו כמו באפן השני, דאם יש בו תאר לחם מברך המוציא אף בפחות מפזית ונדוקא אם לא נתלבן המים על ידי הלחם, אבל אם נתלבן המים בדרך שמצוי כשנשרה פת במים חמין, מבאר בסעיף יא דעל ידי זה נחשב הפת כאין בו תאר לחם. ואם הניח הפרורין בקערה וערה עליהם רותחין מקלי ראשון, כתבו האחרונים דספק הוא אם יש לו דין בשול או לא, ועל כן אם אין בפרורין פזית ויש בו תאר לחם, יברך על פת אחר תחלה: **(ג) אם יש בהם וכו'.** לאו דוקא בכלם, אלא אפלו אם יש פזית ^{כח} בחדא פרוסה, גם כן מברך עליה המוציא וברכת המזון, וממילא יכול לאכל השאר הקטנות גם כן: **(נד) פזית.** רוצה לומר, בהפרוסה עצמה שמברך עליה היה בה פזית ^{כט} מקדם, ולא נפחתה משעור זה על ידי הבשול, ולא מצרפין לה מה שנתדבקה עם חברותיה ^{כז} או שנתפחה על ידי המשקה: **(נח) אף על פי שאין בו וכו'.** דכיון שיש בהם פזית לא נתבשל ממנה שם לחם: **(נו) שגוראה וכו'.** דכיון שנתבשל אינו חשוב תאר לחם. ואם לא בשלם בקדרה אלא טגנים במשקה במחבת, משמע ממגן אברהם סעיף קטן לו דלא הוי כבשול, ומתני בה תאר לחם כמו לקמה באפן השני, ולפי דעת שארי האחרונים שם ^{כח} אין הכרח לדבריו, והנכון, שבטגון לא יאכל בשיש בו תאר לחם כי אם בתוך הסעודה. וכל זה בשאין בהם פזית, אבל אם טגן פרוסות שיש בהם פזית, אפלו אזיל לה התאר לחם פשוט דמברך המוציא, וכנ"ל בבשול, וכל שכן בזה: **(נז) אינו מברך וכו'.** דע, דבכל הני שנוצר בסעיף זה ובסעיפים שאחריו, אפלו קבע סעודה עליהם ואכל כדי שביעה, מברך בורא מיני מזונות ואחריו מעין שלש, משום דלא הוי בכלל לחם כלל רק כמיני קדרה בעלמא: **(נח) אם יש בפרוסות.** היינו, אפלו באחת מהן וכנ"ל: **(נט) אם יש בהם וכו'.** הטעם, דעדיף בזה מאפן הא', דכיון שלא נתבשל, תאר לחם שלו חשיבא שהוא נפר וידוע יותר. ומה שכתב וברכת המזון, הינו כשאכל כמה פרורין עד שיעור פזית. אם פרו הלחם עד שהחזירו לסלת ואחר כך חזר וגבולן בשומן וכיוצא בזה [שאנו קורין בלשוננו קגידלי"ך או חרעמזלי"ך] עין במגן אברהם מה שכתב בזה, והסכמת ^{כח} הרבה אחרונים, דאם בשלן בקדרה או טגנים במחבת במשקה דחשיב כבשול, אף שיש בכל אחת פזית ויותר מברך עליהם בורא מיני מזונות [אפלו אם אכל הרבה], וכן הוא מנהג העולם, ואם אפאן, נכון שלא יאכלם כי אם בתוך הסעודה, אלא אם כן נלוש ברב שומן או דבש דאז מברך עליהם בורא מיני מזונות, וכדלעיל בסעיף ז בהג"ה. ואם גבולן במים לבד ואפאן, יש עליהם דין פת גמור: **(ס) ולא תאר לחם.** היינו, שעל ידי שהוא מפךר דק דק

שער הציזון

אני משמע דסבירא לה דטגון לא הוי כבשול ועין בתוספי הרא"ש שם, ולכאורה משמע שם בגמרא דרב ששת ודבא בשיתא דאביי קמי, דבמנחות מברכין עליה המוציא אף בפחות מפזית משום דאיכא עליה תוריתא ונהמא, עין שם, וצריך עיון למעשה: ג. עין באבן העזר ובשערי תשובה ובחיי אדם ונשמת אדם ובמגן גבורים ובמשיבת נפש:

שערי תשובה

העור שהאריך וכתב כמה פרטי דיני לענין זה, ועין בשו"ת בית אפרים חלק ארץ חיים סימן יא ויב מה שכתב בזה: (ו) בורא מיני מזונות. עין באר היטב. ועין בהקדמת חבור מנשה נסים (הוא פרוש ההגדה שחבר כבוד בן דודי זקני הגאון מופת הדור מוה"ר יצחק נר"ו האב"ד דק"ק ליסא) מה שכתב על דברי המגן אברהם בזה וחדש כמה דינים, עין שם. ועין בשו"ת בית אפרים חלק ארץ חיים סימן יא ויב בארך. וסימא דפסקא, דאף פת גמור שנתן עד אשר דק ואין בו פרורין פזית, אף על פי שגלגלם יחד על ידי דבש או שמן, כל שנשפחה תאנן מתאר לחם, בין שבשול אחר כך או אפאן, כל שעל ידי אפייה לא חזר עליו צורת הפת, כגון לעקיד וכיוצא בו דאזיל חזרה ואתי סומקא, אין מברכין עליו רק בורא מיני מזונות, ואין צריך לומר כפרעמזלי"ך שנטגן בשמן ומכל שכן כקגידלי"ך שבשולו במים ואף אם חזר בכיצים או נתבשל. אף אם נאפה יש להסתפק, שדעת התוספות דאפלו אם נעשה קמח ממש מברך עליו המוציא, ומכל שכן כפת פרוי, וירא שמים לא יאכל כי אם בתוך הסעודה, עין שם:

בכל אחד פזית, ומכל מקום אם ערב בהן קמח ונטגן בשמן או לשו בהן, צריך עיון אם נלך אחר הרב, ועין סעיף יג. ובגמ' הגדולה בשם רש"י חלק א סימן קסג פסק בפשיטות דברך בורא מיני מזונות, עין שם. ומיהו אותן המטבגים פרוסות שלמות, פשוט דמברך המוציא כמו שכתב בשלחן ערוך, מגן אברהם, עין שם: **כט. דק דק.** דכיון שהוא פת בפני עצמו אינו יוצא לעולם מתורת פת:

באר הלכה

י אם יש בהם פזית וכו'. עין במשנה ברורה. ועין בפרי מגדים שמתפק אס אחר בשול היה פזית ואחר כך פרו לפרורין קטנים, אם יקרא כיון שהיה בעת בשול פזית תו לא נפקע מנה שם לחם על ידי מה שהמעיטו לפחות מפזית:

[ט*] ואם אין בהם פזית וכו'. נראה לי, דאפלו אם ימצא שם איזה חתיכה שיש בהם פזית, מכל מקום הפרורין הדקין שאין בהם פזית לא נגזרו בתריהו, וכשאוקלם לבדם מברך עליהם בורא מיני מזונות:

בסעיף יא דעל ידי זה נחשב הפת כאין בו תאר לחם. ואם הניח הפרורין בקערה וערה עליהם רותחין מקלי ראשון, כתבו האחרונים דספק הוא אם יש לו דין בשול או לא, ועל כן אם אין בפרורין פזית ויש בו תאר לחם, יברך על פת אחר תחלה: **(ג) אם יש בהם וכו'.** לאו דוקא בכלם, אלא אפלו אם יש פזית ^{כח} בחדא פרוסה, גם כן מברך עליה המוציא וברכת המזון, וממילא יכול לאכל השאר הקטנות גם כן: **(נד) פזית.** רוצה לומר, בהפרוסה עצמה שמברך עליה היה בה פזית ^{כט} מקדם, ולא נפחתה משעור זה על ידי הבשול, ולא מצרפין לה מה שנתדבקה עם חברותיה ^{כז} או שנתפחה על ידי המשקה: **(נח) אף על פי שאין בו וכו'.** דכיון שיש בהם פזית לא נתבשל ממנה שם לחם: **(נו) שגוראה וכו'.** דכיון שנתבשל אינו חשוב תאר לחם. ואם לא בשלם בקדרה אלא טגנים במשקה במחבת, משמע ממגן אברהם סעיף קטן לו דלא הוי כבשול, ומתני בה תאר לחם כמו לקמה באפן השני, ולפי דעת שארי האחרונים שם ^{כח} אין הכרח לדבריו, והנכון, שבטגון לא יאכל בשיש בו תאר לחם כי אם בתוך הסעודה. וכל זה בשאין בהם פזית, אבל אם טגן פרוסות שיש בהם פזית, אפלו אזיל לה התאר לחם פשוט דמברך המוציא, וכנ"ל בבשול, וכל שכן בזה: **(נז) אינו מברך וכו'.** דע, דבכל הני שנוצר בסעיף זה ובסעיפים שאחריו, אפלו קבע סעודה עליהם ואכל כדי שביעה, מברך בורא מיני מזונות ואחריו מעין שלש, משום דלא הוי בכלל לחם כלל רק כמיני קדרה בעלמא: **(נח) אם יש בפרוסות.** היינו, אפלו באחת מהן וכנ"ל: **(נט) אם יש בהם וכו'.** הטעם, דעדיף בזה מאפן הא', דכיון שלא נתבשל, תאר לחם שלו חשיבא שהוא נפר וידוע יותר. ומה שכתב וברכת המזון, הינו כשאכל כמה פרורין עד שיעור פזית. אם פרו הלחם עד שהחזירו לסלת ואחר כך חזר וגבולן בשומן וכיוצא בזה [שאנו קורין בלשוננו קגידלי"ך או חרעמזלי"ך] עין במגן אברהם מה שכתב בזה, והסכמת ^{כח} הרבה אחרונים, דאם בשלן בקדרה או טגנים במחבת במשקה דחשיב כבשול, אף שיש בכל אחת פזית ויותר מברך עליהם בורא מיני מזונות [אפלו אם אכל הרבה], וכן הוא מנהג העולם, ואם אפאן, נכון שלא יאכלם כי אם בתוך הסעודה, אלא אם כן נלוש ברב שומן או דבש דאז מברך עליהם בורא מיני מזונות, וכדלעיל בסעיף ז בהג"ה. ואם גבולן במים לבד ואפאן, יש עליהם דין פת גמור: **(ס) ולא תאר לחם.** היינו, שעל ידי שהוא מפךר דק דק

ו תוספות והמקדכי שם.
ז שם במקדכי ח רבנו
יונה ורבנו ירחם בשם
רבי שמשון והרמב"ם.

יא. יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר (סא) דְּפִירוּרִין שְׁנוֹתָנִין ^{טו} (סב) בְּמִים וְהַמִּים מִתְּלַבְּנִים מִחֻמַּת הַפִּירוּרִין, (פג) אֲזִיל לַה תוֹרִיתָא (פרוש, כֹּאֵלֹ אִמֵּר תְּאָרִיתָא כְּלוּמַר תֹּאֵר הַלָּחֶם) דְּנִהֲמָא, וְאִין מְבָרַךְ עָלֶיהָ אֲלֵא בּוֹרָא מִינִי מְזוּנוֹת וּבִרְכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ: **יב.** יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר ^{טז} (סד) שְׁפֶת הַשְּׂרוּי ^{טז} (סד) בִּינִין (אדם) אִינוּ מְבָרַךְ (סה) אֲלֵא בּוֹרָא מִינִי מְזוּנוֹת וּבִרְכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, וְנִרְאָה (טז) שְׁאִין דְּבָרֵיו אֲמוּרִים אֲלֵא בְּפִירוּרִין אוּ בְּפִירוּסוֹת שְׁאִין בְּכָל אַחַת בְּפִי: **יג.** "אֶפְלוּ דְּבַר (טז) שְׁבָלִילָתוֹ (פרוש, לִישַׁת הַקֶּמַח בְּמִים) עֲבָה, (סח) אִם בְּשָׁלָה אוּ טִגְנָה (סט) אִין מְבָרַךְ עָלֶיהָ הַמוּצִיא אֶפְלוּ שִׁישׁ עָלֶיהָ (ע) תוֹרִיתָא ^{טז} דְּנִהֲמָא, (עא) וְאֶפְלוּ נִתְחִיבָה ^{טז} בְּחֻלָּה, דְּבִרְכַּת

באר היטב

את הנין, ואם שמייהו עקרים מברך על שניהם, על הפת בורא מיני מזונות ועל הנין בורא פרי הגפן, עלת תמיר, ועין מגן אברהם סעיף קטן ל: **כט.** דְּנִהֲמָא. פרוש, כגון שאפא באלפס אפלו הכי לא הוי לחם, ולא דמי למה שכתוב בסעיף י, דהתם הוי לחם מעקרא לכן כל זמן שישיש בו תאר לחם לא נפק מתורת לחם. ועין סעיף יד בהג"ה דמעט משקה לא מקרי משקה: **נע.** בְּחֻלָּה. פרוש, למאן דאמר דחייב בחלה, אכל אגן קיימא לן דפטורה כמו שכתוב ביוה"ד דעה סימן שטט, עין מגן אברהם:

באר הגולה

יב. ^{טז} שְׁפֶת הַשְּׂרוּי וכו'. ומכל מקום אותם לחמים שעושים ליום טוב וצובעין עם מי זאפריין^{טז}, אפלו אין בפרוסות כזית מברך המוציא, ושאיני כאן דהיה שרי קצת פרי מגדים, עין שם:

^{טז} **יב.** בִּינִין אֲדָם וכו'. עין במשנה ברורה. והנה זה הלשון אדם הוסיף הרמ"א מדעתה על פי לשון המקדכי שהובא בבית יוסף שכתוב בו, הואיל וסמוק. ובאמת סבירא דזו קלושה מאד, דכיון שהפת צדן בעין וכי בשביל צבע בעלמא שקלט הפת על ידי הנין יאבד ממנה שם לחם על ידי זה, והנה בהגהת שלי"ה בשער האותיות הביא, שברב ספרי המקדכי כתוב, הואיל ונמוק, ועל פי גרסא זו הדבר

משנה ברורה

כסלת לא מנכר עליו תאר לחם, והטעם, דכיון שהוא פת בפני עצמו ואינו מחבר, אינו יוצא לעולם מתורת לחם. ^{טז} ועין באחרונים שהסכימו דאפלו שרה הפרורין במים, כיון שלא נתחברו יחד אינו יוצא מתורת פת, ודוקא אם שרה זמן מועט, אבל אם שהו הפרורין בתוכם עד שנתלבנו המים על ידי זה, מבאר בסעיף שאחריו דמברך עליו בורא מיני מזונות וברכה מעין שלש: **יא** (סא) דְּפִירוּרִין שְׁנוֹתָנִין וכו'. הינו, ^{טז} כשאין בהם כזית, דאלו יש בהם כזית אין צריך תאר לחם כמו שכתוב בסעיף הקודם: **(סב) בְּמִים.** והנחתים ^{טז} חתיכת פת שמבישין

על הגחלים בשכר שקורין פעניץ^{טז}, ואין בהם כזית, והשכר מתלבן על ידי השריה, נמי דינא הכי דמברכין עליהם בורא מיני מזונות. ואם נתן רק מעט לחם דק דק לתוף השכר חם כדי שיתן בו טעם ולא בשביל אכילה, אינו מברך ^{טז} רק שהכל על השכר שהוא העקר, והלחם אין בו ממשות ודבר חשוב: **(פג) אֲזִיל לַה וכו'.** ואף דמבאר בסוף סעיף הקודם דפרורין שאינם מבשיל ולא מחבר, אפלו אם אין בהם תאר לחם מברך המוציא (ואפלו היו שריים במים, כמו שכתבנו שם), ^{טז} דוקא הֵם שלא נשתנה צורת הפת בעצם כלל שנסרה במים רק זמן מועט, ומה שלא מנכר בו תאר לחם הוא רק מפני קטנותו מה שאין כן הכא שנסרה הרבה במים עד שנתלבנו המים על ידי זה, הוא סימן שנפסדה צורתה על ידי השריה ואבד ממנה שם לחם: **יב** (סד) בִּינִין אֲדָם, ומושם דכיון שנתאדם הפת על ידי הנין אבד ממנה תאר לחם, ^{טז} אבל אם שרה פתו ביין לכן, בעינן דוקא שישתנה הנין מצורתו על ידי הפת השרוי בתוכו, וכדלעיל בסעיף יא: **(סה) אֲלֵא בּוֹרָא מִינִי מְזוּנוֹת.** רוצה לומר, לאפוקי שלא יברך עליה המוציא. ולענין ברפת הנין ^{טז} אם פונתו העקר בשביל אכילת הפת והנין בא רק למתק האכילה, נעשה הנין טפל ואינו מברך פי אם בורא מיני מזונות על הפת, וכן השורה פת פיסנין ביין או ביין שרף, גם כן דינא הכי וכל שכן השורה פרוסות שיש בהם כזית או השורה פת ביין לכן, דמברך המוציא אפלו על פרוסות שאין בהם כזית, וכניל, בודאי נעשה הנין טפל להפת, אבל אם פונתו גם בשביל שתית הנין, שרוצה לאכל ולשפות ביחד, ^{טז} נכון שיברך מתחלה על קצת יין בפני עצמו בורא פרי הגפן ואחר כך יברך ברכה על הפת השרוי. ^{טז} ואם פונתו רק בשביל הנין שבו והפת בא רק למתק השתיה, נעשה הפת טפל ליין ואינו מברך רק בורא פרי הגפן. והנה לפי זה, לענין שתית קאוויי^{טז} הנהוג בינינו שטובלין בו פת פיסנין, ושם הלא פונתו גם כן בשביל שניהם, נראה גם כן דנכון הוא שקדם שברך על הפת פיסנין יברך על הקאוויי^{טז} שהכל וישתה מעט, ^{טז} ויותר טוב שיברך מתחלה על הפת פיסנין לבד בלא שריה, ואחר כך יברך מתחלה על מעט צוקער^{טז} ברפת שהכל להוציא הקאוויי^{טז} (מאמר מקדכי): **(סז) שְׁאִין וכו'.** דאם היה בו כזית, הלא מבאר לעיל בסעיף י דמברך המוציא אפלו בשאבד תאר לחם: **יג** (טז) שְׁבָלִילָתוֹ עֲבָה. הינו לאחר שיצק המים לתוף הקמח לש אותה עב כמו פת: **(סח) אִם בְּשָׁלָה וכו'.** בשול במים וטגון בשמן: **(סט) אִין מְבָרַךְ וכו'.** אפלו ^{טז} על פרוסות שיש בהם כזית. ^{טז} ולא דמי למה שכתוב בסעיף י דהבשול אין מבטל אותם מתורת לחם, דהתם הוי לחם גמור מעקרא, שהיה אפוי, מה שאין כן הכא דלא נאפה מעולם, להכי הבשול והטגון מבטל מתורת לחם. ^{טז} ועין לקמן בסעיף יד בהג"ה, דאם נותן במחבת מעט שמן שלא ישרף העסה לא מקרי טגון במשקה והוי אפיה גמורה: **(ע) תוֹרִיתָא דְּנִהֲמָא.** ואפלו ^{טז} אכל הרבה וקבע סעודתיה עליה, הוי כמו דיקא, ומברך בורא מיני מזונות לפניה ומעין שלש לאחריה: **(עא) וְאֶפְלוּ נִתְחִיבָה בְּחֻלָּה.** רוצה לומר, אפלו ^{טז} הוא בענין שקרוי לחם לענין חלה, כגון שבשעת לישה לא היה בדעתו לבשלו או לטגנו

שער הציון

קטן ג דמוכח בהרי"א שסובר דאף אם פונתו בשביל שתית המשקה, אך שהוא רוצה גם כן לאכל הפת, אמרין דהפת עקר, וכן סתם שם הגר"ז דהשורה פת פיסנין ביין או ביין^{טז} מברך רק בורא מיני מזונות, ובדאי דבריו נובעים מדברי המגן אברהם שם, ועל כן העמקתי רק דנכון לכתחלה לעשות כמו שכתב המגן אברהם מתחלה: **סב.** מגן אברהם ושאר אחרונים ועין בסימן יב: **סג.** דהלא בודאי ברפת בורא מיני מזונות קודמת לשהכל ושם: **יג** **סד.** אליה רבה: **סה.** אחרונים: **סז.** מגן אברהם ושאר אחרונים: **סז.** חידושי ר' עקיבאי איגר והגר"ז: **סח.** ט"ז והגר"א ושאר אחרונים שמבישים מה שנדחק המגן אברהם בסעיף קטן לב:

גד. מאמר מקדכי והגר"ז ומגן גבורים: **יא** נה. אחרונים: נה. של"ה ומגן אברהם ושאר אחרונים: נה. מגן אברהם ושאר אחרונים: נה. מאמר מקדכי, עין שם באריכות: **יב** נט. ט"ז ושאר אחרונים: **ס.** מגן אברהם ושאר אחרונים: **סא.** אף דמגן אברהם כתב שיברך על שניהם, לענין דעתי צריך עיון, דכל הפוסקים (התוספות והרבנו יונה והרא"ש) כתבו סתמא דשורה פת ביין אין צריך לברך משמע אפלו אם פונתו בשביל שניהם ומשום דפת עקר ושם לעיל במגן אברהם סעיף קטן טו שמוכח גם כן (כיון ועניניו באלה דווקא ובהעמיקו דברי עלת תמיר שכתב גם כן כמגן אברהם) שכתב על זה, וצריך עיון לדעת. ושוב מצאתי עוד במגן אברהם בסימן יב סעיף

(כא) דק דק אעפ"י שאין בו כזית וכו'. כלשון הש"ע כתב הטור ז"ל בשם הר' יונה ז"ל והיה נראה לפע"ד דמיירי שמפורר דק דק בתוך המשקה אלא שאינו לא מבושל ולא מחובר אלא כל פירור ופירור עומד בעצמו דהכי מוכח מהמשך הלשון שחילוק הג' הזה אינו משונה מב' חלוקות הראשונות אלא לענין הבישול והחיבור אבל לעולם איכא משקה. אמנם מדברי מרן ז"ל בב"י לא נראה כן שכתב בביאור חילוק זה וז"ל והחילוק השלישי הוא מסברא דכיון שהוא פת בלי תערובת שום משקה אינו יוצא מתורת לחם דע"כ לא קאמר דבעינן תוריתא דנהמא אלא בחביצא שהפירורין מעורבין עם המשקה אבל היכא שהפירורין לבדם בלי שום תערובת אעפ"י שהפירורין דקין ביותר לעולם שם לחם עליהם ודלא כרבינו חננאל שפירש דהא דאמרינן בגמרא פת הצנומה בקערה מברך עליו המוציא דוקא בדאיכא עליה תוריתא דנהמא עכ"ל.

הנה מוכח מדבריו אלה דהוא מפורר דק דק בעיניה בלי שום תערובת משקה (וכ"מ מדברי הלבוש) וגם מבואר מדבריו דבכה"ג מיירי הא דאמרינן בש"ס פת הצנומה בקערה דהיינו שהיא שם בלי תערובת משקה. ואנא זעירא אפרוח שלא נתפתחו עיניו לא זכיתי להבין דברי קדשו. חדא דמהמשך לשון הטור והר"י והרא"ש שכתבו ג' חילוקים אלו לא משמע הכי וכדכתיבנא. ועוד דהא לפי הנראה א"א לפרש דפת הצנומה בקערה מיירי בלי שום משקה כלל דא"כ ל"ל למימר צנומה בקערה אם אין שם אלא פירורי לחם בעיניהו הו"ל למימר סתם פת הצנומה דר"ל שהוא מפורר (עיין בחדושי הרשב"א ז"ל).

והרי מדברי המרדכי ז"ל שהביא מרן ז"ל גופיה אח"כ מבואר לכל הפירושים דפת הצנומה היינו שיש מרק או משקה אחר. והכי מוכח מדברי ר"י ז"ל בפירוש פת צנומה שהביא דברי ר"ח ז"ל ונחלק עליו ע"ש וכ"כ רש"י ז"ל בהדיא דהיינו פת שרוי במים. וכן משמע מדברי התוס' ז"ל ושאר פוסקים וכן מצאתי אחר החיפוש ברבינו דוד אבודרהם ז"ל בהל' ברכות שער ראשון שהביא דברי ר"י ז"ל בג' חילוקים אלו וכתב בחילוק השלישי ככל אשר כתבו הטור והפוסקים וסיים וז"ל שכיון שהם פת בפ"ע אינם יוצאים לעולם מתורת לחם והלכך פת הצנומה בקערה אפילו אין בה תואר לחם כיון שאין דבר אחר מעורב עמה אינה יוצאה מתורת לחם ומברכין עליה המוציא וג' ברכות ופי' פת צנומה פת יבשה הנישרת במים או מלשון צנומות דקות ע"כ (ונראה דמ"ש או מלשון צנומות דקות אינו מכוון

הא' דכתבו דאעפ"י שיש עליו צורת לחם מ"מ אמרינן שלפי האמת אין זה צורת לחם אלא נראה צורת לחם ואינו חשוב צורת לחם מאחר שכבר נתבשל דוק בדברי הרא"ש והר"י ז"ל ותמצא שכן הוא ודכותה נמי כתבו בחילוק הג' כאן לאידך גיסא דאעפ"י שאין עליו צורת לחם לא משגחין בזה ואמרינן ודאי צורתו עליו אלא שאינו ניכר מחמת דקותו והכי דייק לישניה דהר"י ז"ל שכתב גבי פת הצנומה בקערה וז"ל פי' ר"ח ז"ל דבדאיכא עליה תוריתא דנהמא מיירי. ואומר מורי הרב נר"ו דאפילו ליכא עליה תוריתא דנהמא מברכין עליה המוציא דכיון שאינו מבושל ולא מחובר עם שאר דברים מראהו עמד בה ולא נתבטל מתורת לחם עכ"ל.

הנה מוכח מדבריו אלה דהיינו לומר שתואר לחם לו אעפ"י שנראה כאילו אין בו. ובזה הכל ניחא דלעולם כל שאינו מבושל אין חילוק בין מחובר לאינו מחובר. אלא דכל שהוא מחובר אמרינן דמאחר שנראה שאין עליו תואר לחם והוא מחובר ודאי דכך הוא האמת שאין צורתו עליו. דמוכחא מילתא דאזל צורתו ע"י החיבור משא"כ כשאינו מחובר דאין לנו שום גילוי והוכחה לומר דאזיל ליה צורתו. ולכן שפיר כתב הר"י ז"ל ושאר פוסקים דלפירוש התוס' שכתבו דחביצא היינו פירורי לחם שנדבקו ע"י מרק וכיוצא פריך שפיר מלקט. דכי היכי דהתם אמרינן דמברך המוציא אפילו על פירורים פחות מכזית ה"נ יש לברך הכא כיון שאינו מבושל אלא חיבור בעלמא. כלומר דבזה הענין דהיינו בשיעור הפירורין אין טעם וסברא לחלק בין מחובר לאינו מחובר. ומה שאנו מחלקים ביניהם לענין תוריתא דנהמא. אינו חילוק לפי האמת. דאף כשאנו מחובר ודאי תואר לחם בעינן. אלא שכל שאין לנו הוכחה וגילוי לומר שכן הוא האמת שאין צורתו עליו. ואין לנו סיבה מחייבת. לזה אמרינן עדין צורתו עליו. וניחא בזה מאי דמשמע מדברי התוס' והרשב"א ז"ל ושאר פוסקים. דפת הצנומה איכא עליה תוריתא דנהמא. דהכוונה לומר דמאחר שאינו כי אם פת מפורר ושרוי במשקה ודאי צורתו עליו. דהכי אמרינן מן הסתם. אעפ"י שנראה שאין עליו צורת לחם והר"י והרא"ש ז"ל שנחלקו על פי' ר"ח ז"ל היינו לומר דמדברי ר"ח ז"ל שהתנה ואמר דבדאיכא עליה תוריתא דנהמא איירי משמע דכל שנראה שאין עליו צורת לחם מברכין בורא מיני מזונות. ולכך כתבו דזה אינו כלומר דאין צורך לתנאי זה אלא מאחר שאינו לא מבושל ולא מחובר מראהו עמד בו. וניחא נמי מ"ש התוס' דף ל"ז ע"ב דכל שנתלבנו המים אין עליו תורת לחם ומברכין בורא מיני מזונות. שהרי יש הוכחה לדבר דאזיל צורתיה והוי כאילו נדבק דהא ע"כ לא קאמרינן דכשאנו מחובר מברך המוציא אעפ"י שאין עליו צורת לחם. אלא משום דאמרינן דמראהו עמד בו וצורתו עליו כיון שאין לנו סיבה והוכחה לזה. ומאחר שכן הכא שנשתהו הפירורין כ"כ עד שנתלבנו המים אמרינן בודאי אזיל ליה תוארו. ונמצאו לפ"ז דברי התוס' מכוונים לדברי רבינו יונה ז"ל וע"כ צ"ל כן דאלת"ה תקשי למה להו להתוס' ז"ל לומר שיתלבנו המים ול"ל להרבינו

והוא ט"ס וצ"ל והוא מלשון וכו' או צ"ל ומלשון וק"ל וכן מתבאר מדברי רש"י ז"ל דף ט"ל. הנה שפתיו ברור מללו דחילוק השלישי שכתב ר"י ז"ל מיירי במשקה אלא שאינו מחובר ע"י המשקה והיינו פת הצנומה בקערה וזה מכוון למ"ש בפתח דברינו. ואפשר לדחוק בדברי מרן ז"ל נמי דהכי ס"ל. ומ"ש בלי תערובת שום משקה היינו לומר דמאחר שעומד בעצמו ואינו מחובר ע"י המשקה הוי כאילו אין שם תערובת כל עיקר וכן יש לפרש שאר דבריו (והרי ר"ד אבודרהם ז"ל כתב נמי כיון שאין דבר אחר מעורב עמה אעפ"י שמבואר דמיירי בשרוי במים או מרק ועיין בר"י ז"ל בפירוש פת הצנומה) ועמ"ש בס"ק שאח"ז.

(כב) אעפ"י שאין בו כזית ולא תואר לחם. כבר כתבנו שכל זה הוא מדברי הר"י ז"ל הביאוהו הרא"ש והטור ז"ל ושאר פוסקים. ואיכא למידק בהא מילתא טובא שהרי כבר כתבנו בריש סעיף זה דהפוסקים נידו מפירוש"י ז"ל דפי' חביצא בנתבשל משום דקשיא להו דא"כ איך מייתו עלה ההיא דלקט כזית מכולם דלא מיירי לא במבושל ולא במטוגן אלא בפירורין בעיניהו ולכך פירשו דמיירי בפירורין שנדבקו ע"י מרק או דבש וסיים הר"י ז"ל דהשתא פריך שפיר לר' יוסף שכמו שזה בלא בישול (פי' ההיא דלקט כזית) ואנו מברכין עליו המוציא ה"ה בחביצא כיון שאין שם בישול אלא חיבור בעלמא שמחברין אותו בקערה עם הדבש או עם המרק אית לן למימר שאעפ"י שאין בפירורין כזית שמברך עליו המוציא ע"כ. ותימא דלעולם תקשי מאי פריך מלקט דהתם הפירורין הם בעין בלא חיבור ותערובת. ומאי מייתי על חביצא שהוא מחובר והרי הר"י ז"ל גופיה ושאר פוסקים מחלקים בין מחובר לאינו מחובר כמבואר בש"ע ופוסקים. ועוד יש לדקדק שהרי מדברי התוספות דף ט"ל ד"ה פת צנומה משמע בפשיטות דפת צנומה מיירי דאיכא עליה תוריתא דנהמא וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל בחידושו והכי משמע משאר פוסקים וזה עולה כדברי ר"ח ושלם כדברי הר"י והרי בב"י משמע דהר"י והרא"ש בשיטת התוס' קיימי. עוד יש לדקדק מדברי התוספות דף ל"ז ע"ב בההיא דר' דוד ממי"ן שכתב דאם פיר פירורין במים ונתלבנו המים אזיל ליה תוריתא דנהמא ומברך בורא מיני מזונות והביאו מרן ז"ל בסעיף י"א. ומשמע שם שהפירורים עומדים בעצמם ולא נתחברו וכן יש להקשות מס' י"ב. והרי לפי מ"ש כאן בס' יו"ד מדברי הר"י והפוסקים כל שאינו מבושל ולא מחובר אפילו אין עליו תואר לחם מברך המוציא וג' ברכות ונמצאו פסקי מרן ז"ל בש"ע דסתראי נינהו.

ואשר אני אחזה לי ליישב כל זה הוא דמ"ש הר"י והרא"ש ושאר פוסקים בחילוק הג' דאעפ"י שאין עליו תואר לחם שהם דקין ביותר אפ"ה מברכין עליו המוציא הכי פירושו דאעפ"י שנראה שאין בו תורת לחם דהיינו שמחמת הפירור שנתפרר דק דק אינו ניכר שהוא לחם מ"מ לפי האמת אמרינן צורתן עליו וכאילו צורתו עומדת מאחר שלא נשתנה מכת דבר המעורב בו דוגמא לדבר תמצא בחילוק

דוד ממי"ץ ז"ל לשרות הפירורין במים מן הלילה הו"ל למימר שכל שפרן דק מאד הדק היטב עד שאין בהם צורת לחם מברך בורא מיני מזונות. דהא הם ז"ל איירו בפירורין כמ"ש מרן ז"ל אלא ודאי דס"ל כחילוק השלישי שהזכיר הרבינו יונה ז"ל דאעפ"י שפירר אותו דק דק אפ"ה מברך המוציא. ולכך הוצרכו לומר שצריך שישתהו שם כ"כ עד שיתלבנו המים דאז רגלים לדבר שכבר אזיל ליה צורת הלחם לפי האמת כנ"ל ולא מצאתי בכל זה הערה בדברי האחרונים ז"ל.

רק את זה מצאתי להרב הגדול בעל פר"ח ז"ל בליקוטיו שכתב על דין חביצא וז"ל יש לדקדק הרבה בסוגיא וארחיב בזה הדיבור כשאפנה בע"ה לבד זה אזכיר שמ"ש בסי"א וי"ב דין פת שרוי במים ופת שרוי ביין יראה דפליג על מ"ש ואם אינו מחובר אלא מפורר מברך ברכת המזון עכ"ל ולפי מ"ש ניחא שוב מצאתי להרב ל"ח ז"ל שעל חילוק השלישי הזה שכתב הרא"ש ז"ל כתב וז"ל ומיהו כתבו התוס' כשנותנין הפירורין במים והמים מתלבנים וכו' ע"ש משמע משטחיות דבריו דאתא למימר דאעפ"י שכתבו הרא"ש והר"י ז"ל דכל שאינו אלא מפורר אעפ"י שאין בו תואר לחם מברך המוציא מיהו אם נתלבנו המים מברך בורא מיני מזונות. ומשמע דהר"י והרא"ש מודו ביה וצ"ל כדכתיבנא ועיין להרב מ"א ס"ק כ"ד שאין דבריו מוכנים כל הצורך ונראה מדבריו שאין החיבור מעלה ומוריד כל עיקר ע"ש ולא נהירא ויש ליישב דבריו בדוחק.

[סעיף י"ב] **(כג)** יש מי שאומר שפת השרוי ביין וכו'. כ"כ מרן ז"ל בשם המרדכי ז"ל וסיים שיצא מתורת לחם הואיל וסימוק וכו' ולזה הוסיף מור"ם ז"ל כאן וכתב אדום דר"ל דדוקא ביין אדום הוא דאמר הכי והנה ראיתי להרב ע"ת ז"ל שכתב פי' דוקא אדום שנשתנה צורת הפת אבל יין לבן מברך המוציא ולדעת המחבר אפילו ביין לבן כיון שהפת שרוי בו והם פירורים אינו מברך רק בורא מיני מזונות עכ"ל. מבואר דס"ל שיש מחלוקת בזה בין מרן למור"ם והוא דלדעת מרן ז"ל שכתב בסי"א דאף במים מברך בורא מיני מזונות הוא הדין ביין לבן אבל מור"ם ז"ל ס"ל דוקא אדום כנ"ל ברור כהבנת דבריו ולא כן אנכי עמדי ולבבי לא ידמה דהדבר פשוט לפק"ד דגם מור"ם ז"ל מודה בהאי דינא שכתב מרן ז"ל בסי"א דאל"כ הו"ל להגיה על דברי המחבר שם ועוד דב' הדינים כתבם המרדכי ועוד שמאחר שבמרדכי מקור דין זה מבואר דדוקא ביין אדום ממילא בהכי איירי מרן ז"ל ולא חש לפרש משום דסתם יין אדום אלא ודאי אין כאן מחלוקת ומור"ם ז"ל שכתב אדום אינו אלא פירוש ותוספת ביאור לדברי